

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Dorota Płonková

Zvláštní povinnosti člena statutárního orgánu při úpadku obchodní korporace

Rigorózní práce

Olomouc 2023

Prohlašuji, že jsem rigorózní práci na téma *Zvláštní povinnosti člena statutárního orgánu při úpadku obchodní korporace* vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má (200 910) znaků včetně mezer.

V Praze dne 5. 12. 2023

Dorota Płonková

Obsah

Úvod	5
1. Úpadková situace obchodní korporace	9
1.1 Úpadek.....	10
1.1.1 Platební neschopnost.....	11
1.1.2 Předlužení.....	15
1.1.3 Hrozící úpadek.....	16
2. Insolvenční návrh a jeho náležitosti	18
2.1 Osoby povinné podat insolvenční návrh.....	19
2.2 Okolnosti vylučující povinnost podat insolvenční návrh.....	21
2.2.1 Preventivní restrukturalizace.....	21
2.2.2 Lex covid.....	23
3. Zvláštní povinnosti při úpadku obchodní korporace	26
3.1 Předpoklady zvláštních povinností při úpadku obchodní korporace.....	30
3.1.1 Rozhodnutí soudu o úpadku obchodní korporace a způsobu jeho řešení.....	30
3.1.2 Určení aktivní a pasivní věcné legitimace.....	33
3.1.2.1 Právnícká osoba jako člen voleného orgánu a její zástupce.....	39
3.1.2.2 Bývalý člen statutárního orgánu.....	41
3.1.2.3 Osoby v obdobném postavení člena statutárního orgánu.....	41
3.1.2.4 Likvidátor.....	45
3.1.2.5 Člen dozorčí rady.....	46
3.1.3 Porušení povinnosti člena statutárního orgánu a jeho přispění k úpadku.....	47
3.2 Povinnost vydat prospěch podle § 66 odst. 1 písm. a) ZOK.....	50
3.3 Žaloba na doplnění pasiv podle § 66 odst. 1 písm. b) ZOK.....	56
4. Řízení o uložení zvláštních povinností při úpadku obchodní korporace	61
5. Vymezení rozdílů mezi § 66 ZOK, § 159 odst. 3 OZ a § 99 InsZ	67
5.1 Vymezení rozdílů mezi § 159 odst. 3 OZ a § 66 ZOK.....	67
5.2 Vymezení rozdílů mezi § 99 InsZ a § 66 ZOK.....	69
5.2.1 Aktivní věcná legitimace.....	69
5.2.2 Pasivně věcně legitimované osoby.....	70
5.2.3 Předpoklady vzniku odpovědnosti povinné osoby.....	70
5.2.4 Rozsah nároku aktivně legitimované osoby.....	71
Závěr	74
Seznam literatury	77

Abstrakt.....	86
Klíčová slova	87

Úvod

„Pro člověka, který miluje tvořit a stavět, je nejhorší vidět úpadek a destrukci.“

— Petr Kellner

Člen statutárního orgánu je povinen vykonávat svou funkci s péčí řádného hospodáře. Důležitost jeho postavení v rámci struktury obchodní korporace se odráží v celé škále možných sankcí, které členovi statutárního orgánu hrozí, pokud svoje povinnosti neplní řádně. Sankce tak mají za cíl působit na člena statutárního orgánu zejména preventivně, a předcházet tak porušení povinností, k jejichž řádnému dodržování je člen statutárního orgánu vázán. Mezi tyto povinnosti patří mimo další také povinnost nepřivodit obchodní korporaci úpadek a v případě, že obchodní korporaci úpadek již hrozí, povinnost učinit veškeré kroky směřující k jeho odvrácení. Případná existence úpadku obchodní korporace pak má za následek vznik specifických povinností člena statutárního orgánu spočívající v krajním případě v povinnosti podat insolvenční návrh.¹ Důsledky porušení této povinnosti pak mohou nastat jak v civilní, tak trestní rovině.²

Autorka si pro tuto práci zvolila právní úpravu sankcí v civilní rovině, a to zvláštní povinnosti při úpadku obchodní korporace jakožto instituty zavedené zákonem č. 33/2020 Sb. (dále jen „novela č. 33/2020 Sb.“), kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech, ve znění pozdějších předpisů (zákon o obchodních korporacích, dále jen „ZOK“).

Tímto tématem se autorka zabývala již dříve v rámci konference pořádané Právnickou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci.³ S ohledem na důležitost a rozsáhlost této právní regulace, které prozatím nebyla věnována odpovídající pozornost, se autorka rozhodla vybrat

¹ Mezi další povinnosti člena statutárního orgánu související s úpadkem či hrozícím úpadkem obchodní korporace je řazena povinnost svolat valnou hromadu, a především činit veškeré kroky směřující k odvrácení úpadku obchodní korporace, včetně vyjednávání s věřiteli.

Blíže: HAVEL, Bohumil, ŽITNANSKÁ, Lucia. Hranice využitelnosti preventivní restrukturalizace a insolvenční governance – český a slovenský pohled. *Právní rozhledy* [online databáze], 2022, č. 1, s. 1-6 [cit. 28. 6. 2022]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](http://beck-online.cz).

² K důsledkům trestněprávním např.: usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. března 2008, sp. zn. 5 Tdo 1412/2007, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2009, sp. zn. 15 Tdo 294/2009.

³ PĚLONKOVÁ, Dorota. Přípravované změny v postavení statutárního orgánu obchodní korporace, zejména kapitálových společností, v projednávané novele zákona o obchodních korporacích. In: ČERNÝ, Michal, PETR, Michal (eds). *Výzvy v právu: Soutěžní právo a obchodně korporální právo (MMXIX)* [online databáze]. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, 2019, s. 103-115 [cit. 4. 6. 2022]. Dostupné z <http://www.michalcerny.net/UP19OKS-FV.pdf>.

si dané téma i jako předmět své rigorózní práce, a věnovat se mu tak hlouběji a ve větším detailu.

Instituty zvláštních povinností při úpadku obchodní korporace nahradily s účinností od 1. 1. 2021 předchozí specifické sankce za úpadek obchodní korporace, které spočívaly ve vydání prospěchu získaného z titulu smlouvy o výkonu funkce či jiného prospěchu obdrženého ze strany obchodní korporace a zákonném ručení při úpadku obchodní korporace. Tyto sankce zavedl až zákon o obchodních korporacích s účinností od 1. 1. 2014, neboť dříve platná a účinná právní úprava v podobě zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, (dále jen „ObchZ“), žádné instituty, které by postihovaly jednání člena statutárního orgánu za úpadek obchodní korporace, neupravovala. Ačkoliv se s přijetím zákona o obchodních korporacích a spolu s ním i zavedením uvedených sankcí očekávalo, že dojde k vyšší míře uspokojení pohledávek věřitelů obchodní korporace, existenci těchto institutů provázely sporné výkladové otázky, které bránily v jejich aplikaci v praxi.⁴ Z uvedeného důvodu bylo novelou č. 33/2020 Sb. přistoupeno ke zpřesnění příslušné právní úpravy v podobě zvláštních povinností při úpadku obchodní korporace. Zákonodárce veden tendencí zefektivnit právní úpravu sekundárních povinností dopadajících na osoby porušující primární právní povinnosti v případě úpadku obchodní korporace, významně upravil a rozšířil možnosti uspokojení pohledávek věřitelů přímo z majetku porušující osoby za předpokladu, že o úpadku obchodní korporace a způsobu jeho řešení bylo rozhodnuto soudem.

Přijetím novely č. 33/2020 Sb. byla právní úprava obsažená v § 62 ZOK, která normovala povinnost vydat prospěch získaný z titulu smlouvy o výkonu funkce či jiného prospěchu, přesunuta do nově formulovaného ustanovení § 66 odst. 1 písm. a) ZOK a právní úprava týkající se ručení členů orgánu při úpadku obchodní korporace obsažená v § 68 ZOK byla zcela nahrazena novým institutem žaloby na doplnění pasiv (žaloby na odpovědnost za nedostatek aktiv), který byl zahrnut do § 66 odst. 1 písm. b) ZOK.

Problematikou zvláštních povinností při úpadku obchodní korporace se současná právní věda zabývá pouze okrajově. K datu odevzdání této kvalifikační práce se tomuto tématu věnuje komentářová literatura k zákonu o obchodních korporacích.⁵

Cílem předkládané práce je, s ohledem na novost předmětné právní úpravy, zevrubná analýza daných odpovědnostních institutů se zaměřením na vymezení předpokladů pro jejich

⁴ Za poněkud problematickou byla považována otázka aktivní věcné legitimace insolvenčního správce či věcné příslušnosti soudu v případě ručení statutárního orgánu při úpadku obchodní korporace.

⁵ ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, 1316 s., LASÁK, Jan a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, 2628 s.

uložení, a současně také analýza výkladových nejasností zvláštních povinností při úpadku obchodní korporace, a to jak hmotněprávní, tak procesní. Za tím účelem budou v textu práce použity výkladové metody, především jazyková a teleologická metoda výkladu, a dále metoda dotváření práva. Současně bude v textu použita metoda popisná, která bude sloužit k vymezení základních pojmů vztahujících se k dané problematice, a v neposlední řadě srovnávací metoda, která bude uplatněna ve vztahu k předešlé právní úpravě.⁶

Práce je rozdělena do úvodu, pěti kapitol a závěru. Úvodní dvě kapitoly jsou věnovány obecným otázkám. Úprava zvláštních povinností při úpadku obchodní korporace klade důraz na skutečnost, že člen statutárního orgánu musí mít přehled o celkové hospodářské situaci obchodní korporace a dokázat reagovat na nepříznivý ekonomický vývoj. Primárním předpokladem založení odpovědnosti podle zkoumaného § 66 ZOK je úpadek obchodní korporace. V úvodní části autorka této práce rozvádí a přibližuje zákonnou definici tohoto institutu, která má zásadní dopad nejen pro oblast insolvenčního práva, ale i pro sankční mechanismy upravené v rámci zákona o obchodních korporacích, které jsou předmětem zkoumání této práce. S existencí úpadku pak souvisí povinnost člena statutárního orgánu podat v zákonem předvídaných situacích insolvenční návrh, jejíž porušení je jedním z předpokladů vydání prospěchu získaného ze smlouvy o výkonu funkce či případného jiného prospěchu do majetkové podstaty dlužníka.

Třetí kapitola je stěžejní částí této práce. V rámci ní jsou vymezeny předpoklady pro uložení zvláštních povinností při úpadku obchodní korporace, včetně úpravy majetkových sankcí spočívající v již zmíněné povinnosti vydat prospěch ze smlouvy o výkonu funkce a žalobě na doplnění pasiv.

Čtvrtá kapitola se věnuje procesním aspektům, tedy samotnému řízení o uložení zkoumaných zvláštních povinností při úpadku a s tím souvisejícím procesním otázkám nové právní úpravy.

Následující pátá kapitola se zabývá rozdíly mezi dalšími možnými majetkovými sankcemi ukládanými členu statutárního orgánu za porušení jeho povinností a zvláštními povinnostmi při úpadku obchodní korporace.

Napříč celé práce pak autorka provádí komparaci současné právní úpravy s úpravou předchozí, včetně francouzské právní úpravy, která je inspiračním zdrojem nové právní povinnosti v podobě žaloby na doplnění pasiv.

⁶ Blíže MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 296 s.

Tato práce má prostřednictvím zvolených cílů odpovědět na následující právní otázky a současně nalézt jejich řešení:

1. V jakém okamžiku vzniká členu statutárního orgánu odpovědnost ve smyslu § 66 ZOK?
2. Jak lze vykládat vzájemný vztah zvláštních povinností upravených v § 66 odst. 1 písm. a) a § 66 odst. 1 písm. b) ZOK?
3. Je vhodně zvolená aktivní věcná legitimace insolvenčního správce, či odebráním aktivní věcné legitimace věřitelům došlo do zásahu jejich práv?
4. Je aplikace § 66 ZOK v rozporu se zásadami insolvenčního řízení, především se zásadou rychlosti, hospodárnosti a s co nejvyšším uspokojením věřitelů?
5. Docílila předmětná změna právní úpravy novelou č. 33/2020 Sb. odstranění výkladových nejasností a celkové neaplikovatelnosti odpovědnosti za úpadek obchodní korporace?

1. Úpadková situace obchodní korporace

Základním předpokladem pro vznik zvláštních povinností člena statutárního orgánu obchodní korporace je osvědčení úpadku obchodní korporace a skutečnost, že v rámci insolvenčního řízení bylo pravomocně rozhodnuto nejen o úpadku dlužníka, ale současně i o způsobu jeho řešení. Užitím insolvenční terminologie lze dovodit vazbu na insolvenční právo zakotvené v zákoně č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů (insolvenční zákon, dále jen „InsZ“). Insolvenční zákon ve svých úvodních ustanoveních definuje základní pojmy, které se vyskytují v dikci ustanovení § 66 ZOK. Je zde tedy na první pohled viditelná provázanost insolvenčního a korporátního práva, které jedno bez druhého nemůže v úpravě těchto zvláštních povinností obstát.

Hospodářský vývoj obchodní korporace není nikdy statický. Úpadek jako stav ekonomické krize představuje v obecné rovině situaci, za které dlužník není schopen splácet své dluhy. Jedná se o ekonomickou kategorii, která má dopad nejen na celkové fungování obchodní společnosti, včetně jejich zaměstnanců, ale současně se dotýká i majetkového postavení věřitelů dlužníka, pro které rovněž takový stav představuje zásah do jejich majetkových práv.

Pravidelná analýza hodnot závazků, včetně efektivního řízení obchodní korporace, je jedním z nezbytných předpokladů, jak předcházet stavu úpadku, kdy tato povinnost členům statutárního orgánu plyne z obecné povinnosti vykonávat svou funkci s péčí řádného hospodáře. Péče řádného hospodáře, jako součást *corporate governance*,^{7 8} zahrnuje mimo jiné nejen povinnost možný úpadek zachytit, ale především ho odvrátit.⁹ Povinnost v podobě odvrácení úpadku nastupuje za předpokladu, že taková hrozba úpadku existuje, a je zde tedy možnost vůči ní zasáhnout. V případě existence cizích zdrojů¹⁰ lze předpokládat dokonce větší míru a rozsah povinností řádného hospodáře, které dopadají na členy statutárního orgánu a vážou se

⁷ Corporate governance (neboli správa akciových společností) vychází z principů vydaných Organizací pro hospodářskou spolupráci a rozvoj. Definuje systém pravidel, na základě kterých je společnost řízena a kontrolována. Blíže: <https://www.oecd.org/corporate/principles-corporate-governance/>.

⁸ Blíže: BORKOVEC, Aleš. Corporate governance v roce 2004: inspirace z OECD. *Bulletin advokacie*, 2005, č. 2, s. 52-55.

⁹ Nová právní úprava preventivní restrukturalizace počítá s povinnostmi členů statutárního orgánu, při reflektování finanční situace a zájmů obchodní korporace, zahájit mimosoudní jednání s věřiteli, či některými z nich, a to za účelem odvrácení hrozícího úpadku.

Blíže: HAVEL, ŽITŇANSKÁ. *Hranice využitelnosti preventivní restrukturalizace ...*; HAVEL, Bohumil. Odpovědnost členů orgánů obchodní korporace v době preventivní restrukturalizace. Posuny v obsahu standardu péče řádného hospodáře při hospodářských problémech korporace. In: SCHÖNFELD, Jaroslav a kol. *Preventivní restrukturalizace: Revoluce v oblasti sanací podnikatelských subjektů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 78-79. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

¹⁰ Cizí zdroje (označované rovněž jako cizí kapitál) představují tu část jmění, kterou si obchodní korporace zapůjčila. Nejčastěji jsou jimi závazky vůči peněžním ústavám.

k pravidelnému provádění testu insolvence,¹¹ tedy hodnocení rizika existence materiálního úpadku.

Členové statutárního orgánu se tak často ocitnou v roli krizových manažerů, kdy se na jejich straně předpokládá větší míra obezřetnosti při činění podnikatelských záměrů v rámci tzv. krizového režimu.¹² Pokud však dojde k situaci, že nelze úpadku či hrozícímu úpadku žádnými možnými způsoby zabránit, vzniká zákonem vymezeným osobám povinnost podat insolvenční návrh. V případě, že tuto povinnost nesplní či jinak přispějí svým jednáním k úpadku obchodní korporace, dopadá na ně odpovědnost v podobě majetkových sankcí, mezi které jsou řazeny mimo jiné zvláštní povinnosti při úpadku obchodní korporace.

Osobní rozsah těchto zvláštních povinností dopadá nejen na členy statutárního orgánu, ale současně i na další osoby, které svým jednáním přispěly k úpadku. Pro přehlednost budou v následujících kapitolách vymezeny zvláštní povinnosti při úpadku obchodní korporace ve vztahu k členům statutárního orgánu kapitálových společností, kdy v rámci podkapitoly 3.1.2. budou rozvedeny další povinné osoby, na které tato delikt ní odpovědnost za splnění zákonem stanovených předpokladů může rovněž dopadnout.

1.1 Úpadek

O materiálním úpadku hovoříme za situace, kdy se dlužník objektivně nachází v úpadku, v důsledku čeho vzniká zákonem vymezeným osobám povinnost podat řádný a včasný insolvenční návrh. K formálnímu zahájení insolvenčního řízení pak dochází vždy na návrh, ať už ze strany věřitele či samotného dlužníka. Z pohledu odpovědnostních nároků je správné určení existence úpadku jednou z klíčových okolností, a to nejen pro členy statutárního orgánu, ale současně i pro další osoby, které danými povinnostmi rovněž mohou být zavázány. Vymezení materiálního úpadku má tak vliv na vznik zákonné povinnosti podat insolvenční návrh, ale současně také na další související otázky, jako je provedení testu insolvence při výplatě podílu na zisku či jiných vlastních zdrojů nebo určení odporovatelných právních jednání dlužníka v rámci zahájeného insolvenčního řízení. Přesah institutu úpadku je tak do

¹¹ Zákon o obchodních korporacích ukládá povinnost provést test insolvence při rozdělení vlastních zdrojů obchodní korporace, např. před vyplácením podílu na zisku (§ 40 odst. 3 ZOK) nebo v případě nabývání vlastních akcií. Blíže k testu insolvence: VRBA, Milan. Test úpadku při výplatě zisku v kapitálové společnosti. *Obchodněprávní revue* [online databáze], 2014, č. 2 [cit. 25. 11. 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

¹² HAVEL, Bohumil. Úpadeková situace dlužníka a standardy péče jeho orgánů. *Bulletin advokacie*, 2017, č. 6, s. 25-27.

několika právních předpisů, přičemž rozsah následků porušení s tímto institutem související se může projevit jak v rovině civilní, tak trestněprávní.¹³

1.1.1 Platební neschopnost

Platební neschopnost, jako první z forem úpadku, se vztahuje ke splatným peněžitým dluhům.¹⁴ Oproti předlužení se jedná o formu úpadku, která je věřitelům známá, a to především v důsledku opožděných plateb či neplnění smluvených závazků ve lhůtě splatnosti.¹⁵ Podle zákonné definice se o platební neschopnost jedná za situace, kdy dlužník má více věřitelů (tedy dva a více),¹⁶ peněžitě dluhy po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti, a zároveň tyto dluhy není schopen splnit.¹⁷ Takto zákonem stanovené předpoklady musí být splněny kumulativně.¹⁸

Existence dvou a více věřitelů musí být již v rámci insolvenčního návrhu navrhovatelem řádně osvědčena. Tato podmínka vychází ze samotné povahy insolvenčního řízení ovládaného zásadou kolektivního uspokojení. Nepostačuje však pouhé konstatování o předpokladu existence dalšího věřitele, ale insolvenční navrhovatel musí v rámci svého návrhu osvědčit existenci dalšího věřitele dlužníka, který vůči dlužníkovi rovněž eviduje pohledávku po splatnosti delší než 30 dnů, kterou není dlužník schopen splnit.¹⁹ K otázce osvědčení existence dalšího věřitele se Nejvyšší soud vyjádřil tak, že pro splnění této povinnosti nepostačuje pouhý odkaz na listinné důkazy, které jsou k návrhu připojeny, ale povinností navrhovatele je uvést konkrétní údaje o dalším věřiteli.²⁰ V praxi se lze často setkat s uměle vytvořenou mnohostí věřitelů na základě částečného postoupení pohledávky, která je insolvenčním zákonem zapovězena dobou 6 měsíců před podáním insolvenčního návrhu nebo po zahájení insolvenčního řízení.

Druhou z kumulativně stanovených podmínek je existence peněžitých dluhů, a to po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti, což je logickým předpokladem vzhledem k povaze

¹³ V trestněprávní rovině půjde zejména o trestný čin zvyhodňování věřitele (§ 223 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů).

¹⁴ Insolvenční zákon nadále pracuje s pojmem závazky ve smyslu dluhu.

¹⁵ KISLINGEROVÁ, Eva (Limity morálky v rámci předinsolvenčního období). In: SCHÖNFELD, Jaroslav a kol. 2023: *Start preventivní restrukturalizace. Nová šance pro podnikatele, nebo velký problém pro věřitele?* Praha: C. H. Beck, 2023. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

¹⁶ K otázce mnohosti věřitelů: usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2012, sp. zn. 29 NSČR 52/2011; Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2007, sp. zn. 29 Odo 1121/2004.

¹⁷ V zahraničních právních úpravách se lze setkat s terminologií cash-flow (tzv. test likvidity). Blíže: RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, s. 235.

¹⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 11. 2008, sp. zn. 1 VSPH 165/2008.

¹⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2013, sp. zn. 29 NSCR 116/2013; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2011, sp. zn. 29 NSČR 14/2011; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. 29 NSCR 25/2015.

²⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2009, sp. zn. 29 NSČR 7/2008; usnesení Vrchního soud v Praze ze dne 10. 7. 2019, sp. zn. 4 VSPH 1025/2019.

insolvenčního řízení. Podmínky platební neschopnosti nebudou naplněny v případě, kdy dlužník má sice více splatných pohledávek po lhůtě splatnosti 30 dnů, avšak tyto pohledávky má pouze vůči jednomu věřiteli.²¹

Poslední z kumulativních předpokladů je skutečnost, že dlužník není schopen tyto dluhy plnit. Nejvyšší soud v této souvislosti přijal usnesení s právní větou, podle které „*není-li dlužník schopen využít pohledávky, které má za svými dlužníky, k úhradě svých závazků, nepřihlíží se při úvaze o tom, zda dlužník je v úpadku ve formě platební neschopnosti, ani k výši těchto pohledávek.*“²² Tyto závěry byly následně potvrzeny v usnesení ze dne 27. 10. 2011, sp. zn. 29 NSCR 36/2009 s tím, že Nejvyšší soud svůj právní názor doplnil o skutečnost, že tyto závěry se uplatní současně i na jiný majetek dlužníka. Nicméně otázka neschopnosti dlužníka platit splatné dluhy se v judikatuře Nejvyššího soudu²³ následně vyvinula směrem, podle kterého za předpokladu, že dlužník neplní své peněžité dluhy, ale disponuje majetkem postačujícím k jejich úhradě, není v platební neschopnosti.²⁴ Tyto závěry však nepřipustně směšují test platební neschopnosti s testem předlužení, kdy koncept tzv. *mezery krytí* umožňuje přehodnotit tuto judikaturu Nejvyššího soudu.²⁵

Posouzení okolnosti, zda dlužník není schopen plnit své závazky po splatnosti, se odráží v § 3 odst. 2 InsZ, který alternativně prostřednictvím vyvratitelných právních domněnek vymezuje situace, za kterých budou naplněny předpoklady platební neschopnosti.^{26 27} Tyto domněnky tak napomáhají věřitelům, kteří jsou z povahy věci neznalí o hospodářské situaci

²¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2011, sp. zn. 29 NSCR 14/2011.

²² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 12. 2010, sp. zn. 29 NSCR 10/2009.

²³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2013, ve věci sp. zn. 29 NSCR 113/2013: „*Schopnost dlužníka uhradit splatné závazky se přitom posuzuje nejen podle výše částek, s nimiž dlužník aktuálně disponuje (hotovost nebo zůstatek na bankovním účtu dlužníka), ale také podle jiného majetku dlužníka (movitých a nemovitých věcí, pohledávek a jiných majetkových hodnot). Teprve tehdy, není-li dlužník schopen využít k úhradě v insolvenčním řízení osvědčených splatných závazků ani tento svůj jiný majetek (např. pro omezení dispozic s tímto majetkem nebo pro jeho obtížnou zpeněžitelnost či dobytost), nepřihlíží se k němu ...*“

Dále také: Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2014, ve věci sp. zn. 29 NSCR 119/2014: „*Odvolační soud se mylně domnívá, že obrana dlužnice, která argumentuje hodnotou svého majetku, má své místo jen při posuzování úpadku ve formě předlužení (§ 3 odst. 3 insolvenčního zákona), přičemž však pomíjí, že tato obrana může být úspěšná i při posuzování úpadku ve formě platební neschopnosti [doloží-li dlužnice, že osvědčené pohledávky věřitelů lze vzhledem k jejím majetkovým poměrům bez obtíží vydobýt výkonem rozhodnutí (exekucí)].*“

²⁴ Blíže: ALEXANDER, Juraj. Kdo padá a kdo upadá – k posuzování úpadku dle insolvenčního zákona. *Právní rozhledy* [online databáze], 2015, č. 12 [cit. 28. 6. 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.; RICHTER, Tomáš. Úpadek pro platební neschopnost v judikatuře Nejvyššího soudu. *Bulletin advokacie* [online databáze], 2016, č. 10 [cit. 28. 6. 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.; SPRINZ, Petr, SCHÖNFELD, Jaroslav. Platební neschopnost a předlužení v řeči práva a ekonomie. *Obchodněprávní revue* [online databáze], 2019, č. 9 [cit. 28. 6. 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

²⁵ SPRINZ, SCHÖNFELD. Platební neschopnost a předlužení ...

²⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 3. 2012, sp. zn. 29 NSCR 38/2010.

²⁷ K možnosti dlužníka vyvrátit domněnku úpadku stanovenou v § 3 odst. 2 InsZ: usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2013, sp. zn. 29 NSCR 113/2013; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2017, sp. zn. 29 NSCR 124/2015, bod 21, 1.

dlužníka, doložit neschopnost dlužníka plnit dluhy déle než 30 dnů po splatnosti.²⁸ Pod tyto situace je zákonem řazeno zastavení plateb podstatné části dlužnických peněžitých dluhů.²⁹ K naplnění této domněnky dle Nejvyššího soudu nutno považovat vědomé zastavení plateb ze strany dlužníka a skutečnost, že je tak činěno ve vztahu k podstatné části.³⁰ Zákon výslovně neuvádí, co se má na mysli "podstatnou částí". Za podstatnou část by měl být dle převažujícího názoru rozhodný objem dluhů, počet dluhů, ale i skutečnost, zda splatnost dluhu nastala vůči klíčovému věřiteli či nikoliv.³¹ Ačkoliv autorka s daným názorem souhlasí, je toho názoru že daná úvaha o "podstatné části" by měla být rovněž doplněna o poměr mezi dlužnickými peněžitými dluhy po splatnosti a těmi, u kterých splatnost ještě nenastala.

Druhá domněnka spočívá v neplnění peněžitých dluhů po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti. Další zákonem vymezenou domněnkou je skutečnost, že není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek vůči dlužníku výkonem rozhodnutí nebo exekucí.³² Poslední z domněnek spočívá v porušení procesní povinnosti předložit na výzvu soudu seznam majetku, seznam závazků, seznam zaměstnanců dlužníka a listiny, které dokládají úpadek nebo hrozící úpadek. Pokud tedy bude dána některá ze skutkových podstat zakládající vyvratitelnou domněnku podle § 3 odst. 2 InsZ, je na dlužníkovi, aby prokázal, že je schopen uhradit všechny splatné dluhy.³³ V případě, že rozhodující okolností pro posouzení úpadku bude jedna z vyvratitelných domněnek o neschopnosti dlužníka, uplatní se tato domněnka i v dalších případech, kdy insolvenční zákon váže vznik práv a povinností ke stavu úpadku.³⁴

Zákonem č. 64/2017 Sb., kterým se měnil insolvenční zákon a některé další zákony, došlo s účinností k 1. 7. 2017 k přijetí modifikace posouzení úpadku ve vztahu k podnikatelům, kteří vedou účetnictví. Oproti předchozím alternativně vyvratitelným právním domněnkám, které vymezují stav, kdy dlužník není schopen plnit své závazky, byla uvedeným zákonem zavedena domněnka platební schopnosti. Klíčovým faktorem je tzv. *mezera krytí*, která se

²⁸ SPRINZ, Petr, SCHÖNFELD, Jaroslav (Komentář k § 3, II, 4, 32). In: SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 1. vydání (4 aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

²⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2015, sp. zn. 29 NSCR 24/2013.

³⁰ Tamtéž

³¹ SPRINZ, SCHÖNFELD. Platební neschopnost a předlužení ...

³² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2013, ve věci sp. zn. 29 NSCR 113/2013; rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2015, sp. zn. 29 Cdo 1962/2013.

³³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2018, sp. zn. 29 NSCR 107/2016, bod 39, 2; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2017, sp. zn. 29 NSCR 124/2015, bod 21, 2.

³⁴ Např. v případě odpovědnosti za nepodání včasného insolvenčního návrhu (§ 98 InsZ) nebo prohlášení neúčinnosti právních jednání dlužníka (§ 240 InsZ, § 241 InsZ). Blíže: rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2014, sp. zn. 29 ICdo 14/2012.

odvíjí od výkazu stavu likvidity podle prováděcího právního předpisu.³⁵ K provedení tohoto ustanovení byla vydána vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 190/2017 Sb., o platební neschopnosti podnikatele.³⁶ Podstatou této pozitivně formulované domněnky je, že rozdíl mezi výší splatných peněžitých dluhů a výší disponibilních prostředků je nižší než 10 % splatných peněžitých dluhů dlužníka anebo je výhledem vývoje likvidity osvědčeno, že mezeru krytí klesne pod jednu desetinu výše splatných peněžitých dluhů. Tato právní úprava tak pro naplnění domněnky platební schopnosti počítá s existencí dvou dokumentů, a to výkazem stavu likvidity³⁷ a výhledem vývoje likvidity. V souvislosti s touto pozitivně formulovanou domněnkou je dlužníkovi umožněno ve lhůtě 14 dnů, není-li na návrh dlužníka prodloužena, od zveřejnění věřitelského insolvenčního návrhu prokázat, že naplňuje tuto domněnku.³⁸

Ačkoliv insolvenční zákon nestanoví zákonnou povinnost statutárního orgánu danou mezeru krytí využít, autorka souhlasí se závěrem, že obsahem povinností činit vše potřebné a rozumně předpokladatelné k odvrácení úpadku je mimo jiné i posouzení, zda lze mezeru krytí ve prospěch dlužníka využít.³⁹ Povinnost předložit výkaz stavu likvidity a výhled vývoje likvidity může uložit dlužníkovi i samotný soud, a to především za situace, kdy existence úpadku se jeví jako sporná.⁴⁰ Tato právní úprava tedy prakticky umožňuje rychlým aktivním jednáním odvrátit možné následky související s podaným insolvenčním návrhem, a tím zabránit nepříznivým důsledkům insolvenčního řízení, k čemuž by měl statutárním orgán svým aktivním jednáním přispět.⁴¹ V případě, že z jeho strany takové aktivní jednání činěno nebude, dojde na jeho straně k porušení péče řádného hospodáře, které může být v konečném důsledku posouzeno jako jednání (či opomenutí), které přispělo k úpadku obchodní korporace.

³⁵ Blíže: ALEXANDER, Juraj a kol. *Mezera krytí v příkladech. Restrukturalizace a insolvence*. Praha, Triton, 2017, s. 34. Dostupné z: <https://im.vse.cz/restrukturalizace-a-insolvence/wp-content/uploads/CRI-Mezera-kryti%CC%81-v-pr%CC%8C%CC%81kladech-a-souviseji%CC%81ci%CC%81-ota%CC%81zky.pdf>.

³⁶ Blíže § 3 odst. 6 InsZ

³⁷ Výkaz stavu likvidity porovnává výši peněžitých dluhů po splatnosti a likvidních prostředků dané obchodní korporace. Určujícím základem je pak mezitímní účetní závěrka dlužníka. Blíže § 7 vyhlášky č. 190/2017 Sb., k provedení § 3 odst. 3 InsZ (vyhláška o platební neschopnosti podnikatele).

³⁸ SPRINZ, SCHÖNFELD (Komentář k § 3, II, 5, B, 43). In: SPRINZ. *Insolvenční zákon...*

³⁹ HAVEL, Bohumil. Odpovědnost členů orgánů obchodní korporace v době preventivní restrukturalizace. Dobrovolná (soukromoprávní) a včasná sanace. In: SCHÖNFELD, Jaroslav a kol. *Preventivní restrukturalizace: Revoluce v oblasti sanací podnikatelských subjektů*. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 79-80. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

⁴⁰ ALEXANDER, Juraj. Domněnka neúpadku: zlepši se platební morálka? *Bulletin advokacie* [online databáze], 2017, č. 6 [cit. 28. 6. 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

⁴¹ Blíže ke střetu domněnek podle § 3 odst. 2 InsZ a § 3 odst. 3 InsZ – Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2020, sp. zn. 29 NSČR 13/2019, bod 34, dále také SPRINZ, SCHÖNFELD (Komentář k § 3, II, 3, 24). In: SPRINZ. *Insolvenční zákon...*

1.1.2 Předlužení

Oproti platební neschopnosti se předlužení vztahuje pouze k podnikajícím osobám za předpokladu, že mají více věřitelů a souhrn jejich dluhů převyšuje hodnotu jejich majetku. V rámci této formy úpadku se jedná o tzv. *skrytý úpadek*, kdy skrytost spočívá v tom, že její existence je věřiteli jen stěží známá z jemu dostupných informací. Věřitel tak není schopen úpadek posoudit a v případném podaném insolvenčním návrhu jej v této formě osvědčit.^{42 43} Z toho důvodu není tato forma úpadku v současné podobě prostředkem transparentním a chránícím věřitele. Indikátorem úpadku ve formě předlužení může být pro věřitele záporný vlastní kapitál vyplývající z rozvahy jako jednoho ze základních výkazů účetní závěrky dlužníka, ale i tato skutečnost s ohledem na zákonnou povinnost přihlídnout k dalšímu provozu obchodního závodu není dostatečným podkladem pro osvědčení dlužníkovy úpadku ve formě předlužení.

Ze zákonného znění definice předlužení nevyplývá, zda při posuzování úpadku ve formě předlužení mají být pohledávky věřitelů, či byť i jediná z nich, splatné. Prvotní judikatorní závěry⁴⁴ dovodily, že pro naplnění mnohosti věřitelů (alespoň u věřitelského insolvenčního návrhu) je zapotřebí osvědčení existence splatné pohledávky navrhovatele a skutečnost, že alespoň jedna další osoba má za dlužníkem splatnou pohledávku. Tato argumentace vyplývala z dikce ustanovení § 143 odst. 2 InsZ, v souladu s kterou je věřitel v rámci insolvenčního návrhu povinen osvědčit dalšího věřitele se splatnou pohledávkou vůči dlužníkovi. V této souvislosti Nejvyšší soud v usnesení ze dne 31. 7. 2019, sp. zn. 29 NSCR 206/2017 postavil najisto, že „*předpokladem pro zjištění úpadku dlužníka ve formě předlužení k návrhu věřitele není osvědčení existence další osoby se splatnou pohledávkou vůči dlužníku.*“⁴⁵ Dle Nejvyššího soudu pravidlo vymezené v § 143 odst. 2 InsZ dopadá jen na případy úpadku ve formě platební neschopnosti, kdy se v daném případě jedná o ustanovení, které navazuje na § 3 InsZ a definuje tři případy pro zamítnutí insolvenčního návrhu.⁴⁶ Autorka s uvedeným závěrem Nejvyššího soudu souhlasí, kdy za této situace se jednotlivé formy úpadku

⁴² Věřitel, který bude v insolvenčním návrhu tvrdit, že se dlužník nachází v úpadku ve formě předlužení, bude ve složité pozici a důkazní nouzi, jelikož zpravidla nebude mít přístup k účetnictví konkrétního dlužníka. Blíže také např. VODIČKA, Karel. Věřitelský insolvenční návrh. *Bulletin advokacie* [online databáze], 2012, [cit. 4. 6. 2022]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/veritelsky-insolvenčni-navrh>.

⁴³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2019, sp. zn. 29 NSČR 206/2017.

⁴⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 9. 2017, sp. zn. 4 VSPH 977/2017; toto rozhodnutí se vztahovalo k věřitelskému insolvenčnímu návrhu.

⁴⁵ Tato právní argumentace byla následně potvrzena rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2021, sp. zn. 29 ICdo 96/2019.

⁴⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2019, sp. zn. 29 NSČR 206/2017.

mohou navzájem doplňovat.⁴⁷ Pro osvědčení úpadku k návrhu věřitele je tak zapotřebí doložit existenci splatné pohledávky navrhovatele a současně osvědčit úpadek dlužníka.⁴⁸

Při posouzení hodnot dlužníkovu majetku se současně přihlíží k očekávaným výnosům, v důsledku kterých dojde ke zvýšení hodnoty majetku dlužníka.⁴⁹ Musí se tedy jednat o budoucí výnosy, které jsou důvodně předpokládáné, nikoliv pouze možné, a je tedy na dlužníkovi, aby v obraně věřitelského návrhu tyto skutečnosti prokázal.

1.1.3 Hrozící úpadek

Pro úplnost první kapitoly, která se vztahuje k úpadku obchodní korporace a zahrnuje úvodní výklad k dané problematice, je na místě rovněž zmínit existenci tzv. hrozícího úpadku, na základě kterého může dojít k zahájení insolvenční řízení dlužníka a nastoupení s tím spojených hmotněprávních a procesněprávních účinků.⁵⁰ Z definice hrozícího úpadku plyne, že k podání insolvenčního návrhu na základě hrozícího úpadku je oprávněn pouze a výlučně dlužník, jelikož pouze on může posoudit, zdali se zřetelem ke všem okolnostem lze důvodně předpokládat, že nebude v budoucnu schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých dluhů. Tato okolnost ostatně vyplývá z podstaty věci, jelikož věřiteli jen stěží budou známy skutečnosti o budoucí neschopnosti dlužníka splácet své dluhy.⁵¹ Rovněž tato forma úpadku předpokládá neschopnost dlužníka plnit podstatnou část svých peněžitých dluhů, ačkoliv i v tomto případě zákon blíže neuvádí, o jakou podstatnou část se má vzhledem k celku jednat.⁵² Tato okolnost, stejně tak v případě platební neschopnosti, způsobuje nejistotu v určení okamžiku (hrozícího) úpadku.

⁴⁷ SPRINZ, SCHÖNFELD (Komentář k § 3, III, 1, 58). In: SPRINZ. *Insolvenční zákon...*

⁴⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2019, sp. zn. 29 NSČR 206/2017.

⁴⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2017, sp. zn. 29 NSČR 32/2015: „... hodnotu majetku představuje cena majetku vyjádřená v penězích v době rozhodování insolvenčního soudu o insolvenčním návrhu (aktuální hodnota majetku) a dále, v případě, kdy lze se zřetelem ke všem okolnostem předpokládat, že dlužník bude moci ve správě majetku nebo v provozu obchodního závodu pokračovat, též cena majetku, který pravděpodobně získá touto (budoucí) správou nebo provozem obchodního závodu (budoucí očekávané výnosy).“

⁵⁰ Zákonodárce stav hrozícího úpadku váže pouze a výlučně k platební neschopnosti, a nikoliv i k předlužení. Z definice hrozícího úpadku nevyplyvá, co zákonodárce mínil vyjádřením budoucí neschopnosti s řádností a včasností splacení *podstatné části* svých peněžitých dluhů. Neurčitost vyjádření má pak negativní dopad v praxi, kdy vytváří obavu z následného neschválení insolvenčního návrhu, jelikož každý případ bude muset být posuzován *ad hoc* a nelze tak s určitostí schválení insolvenčního návrhu předvídat.

Blíže: MORAVEC, Tomáš (Komentář k § 3, bod 14). In: MORAVEC, Tomáš a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

⁵¹ Na to reaguje samotný insolvenční zákon, který věřiteli tuto možnost ani neumožňuje (§ 97 odst. 7 InsZ).

⁵² Vrchní soud v Olomouci v usnesení ze dne 16. 4. 2014, sp. zn. 3 VSOL 281/2014-A-11 souhlasil s tvrzením dlužníků, že 62 % představuje podstatnou část dluhů ve smyslu § 3 odst. 5 InsZ.

K této otázce se rovněž vyjádřil Vrchní soud v Praze ve svém usnesení ze dne 27. 8. 2014, sp. zn. 2 VSPH 122/2014, kdy dle jeho názoru „vyložit pojem podstatná část závazků je nutno v každém posuzovaném případě individuálně.“

Ačkoliv si lze jen stěží představit situaci, za které by jednání člena statutárního orgánu bylo považováno za řádné, kdyby zde absentovala jeho vědomost o hrozícím úpadku, tak zkoumaný § 66 ZOK stanoví jako jeden z předpokladů pouze úpadek dlužníka (*přispěl-li člen statutárního orgánu porušením svých povinností k úpadku obchodní korporace...*). To je rozdíl oproti dřívější právní úpravě, která povinnost k vydání prospěchu i zákonného ručení vázala k hrozícímu úpadku obchodní korporace.⁵³

Provedenou změnu v předpokladu úpadku, a nikoliv hrozícího úpadku, autorka hodnotí kladně, jelikož odpadlo poněkud problematické postavení insolvenčního správce. Ten jako aktivně legitimovaná osoba byl v rámci daného řízení povinen prokázat existenci hrozícího úpadku. K danému předpokladu musela aktivně legitimovaná osoba přistupovat obezřetně, jelikož skutečnost, že obchodní korporace v době porušení péče řádného hospodáře již byla v úpadku, postihnutelná sankcí již nebyla.⁵⁴

⁵³ Za předchozí právní úpravy § 62 ZOK: „...člen orgánu věděl nebo měl a mohl vědět, že je obchodní korporace v hrozícím úpadku“; § 68 ZOK: „...člen nebo bývalý člen statutárního orgánu obchodní korporace věděli nebo měli a mohli vědět, že je obchodní korporace v hrozícím úpadku.“

⁵⁴ KRČMÁŘ, Zdeněk. Majetkové sankce vůči členům orgánů obchodní korporace v úpadku. *Bulletin advokacie* [online databáze], 2017, č. 6 [cit. 25. 11. 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

2. Insolvenční návrh a jeho náležitosti

Uložení zvláštní povinnosti v podobě vydání prospěchu z výkonu funkce či jiného prospěchu ze strany obchodní korporace předvídá, že insolvenční řízení bude zahájeno na návrh jiné osoby než dlužníka. Samotné insolvenční řízení je vymezeno jako soudní řízení, jehož předmětem je úpadek nebo hrozící úpadek a způsob jeho řešení. Toto řízení lze zahájit pouze a výlučně na základě řádně podaného návrhu k věcně a místně příslušnému soudu. Věcná příslušnost je dána v prvním stupni krajským soudům.⁵⁵ Co se týče místní příslušnosti, tak pro účely insolvenčního řízení je příslušný soud, v jehož obvodu je obecný soud dlužníka.⁵⁶

Insolvenční návrh může podat, a v některých případech tak musí učinit,⁵⁷ samotný dlužník. V takových případech se daný návrh označuje dlužnickým návrhem. S ohledem na skutečnost, že postih předjímaný v § 66 odst. 1 písm. a) ZOK předpokládá podání insolvenčního návrhu jinou osobou nežli dlužníkem, bude dále rozveden jen věřitelský insolvenční návrh.

Věřitelský insolvenční návrh, mimo obecných náležitostí stanovených v § 42 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů („dále jen OSŘ“), musí splňovat předpoklady stanovené v rámci §§ 97 a 103 InsZ.⁵⁸ Insolvenční návrh musí být podán v listinné podobě a opatřen úředně ověřeným podpisem navrhovatele nebo elektronickým uznávaným podpisem či zaslán prostřednictvím datové schránky. Je-li navrhovatel při podání návrhu zastoupen jinou osobou, tyto předpoklady jsou splněny, pokud je k návrhu připojena procesní plná moc s úředně ověřeným podpisem navrhovatele. Věřitel je při podávání insolvenčního návrhu v nelehkém postavení. Bez ohledu na znalosti vnitřního fungování dlužníka musí prokázat jeho úpadek, tedy vylicít okolnosti, které jeho úpadek osvědčují. Zákon předpokládá doložení splatné pohledávky insolvenčního navrhovatele, dále existenci pohledávky dalšího věřitele pro naplnění podmínky plurality věřitelů, kdy v závislosti na formě úpadku dlužníka je vyžadováno doložení její splatnosti (viz předchozí podkapitola). Současně k insolvenčnímu návrhu musí být připojena samotná přihláška insolvenčního

⁵⁵ § 7a InsZ; Za předchozí právní úpravy došlo zákonem č. 296/2017 Sb., kterým se měnil zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, k doplnění § 9 odst. 2 OSŘ o písm. p), podle kterého *krajské soudy rozhodují jako soudy prvního stupně ve věcech zákonného ručení při porušení péče řádného hospodáře.*

⁵⁶ § 7b InsZ

⁵⁷ Blíže § 98 InsZ

⁵⁸ Blíže k náležitostem insolvenčního návrhu např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2011, sp. zn. 29 NSČR 14/2011; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2010, sp. zn. 29 NSČR 1/2008; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2011, sp. zn. 29 NSČR 51/2011; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2016, sp. zn. 29 NSČR 70/2014 a také usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 30. 10. 2008, sp. zn. 1 VSOL 121/2008.

navrhovatele.⁵⁹ Pro zamezení šikanózních věřitelských návrhů je insolvenčním zákonem zavedeno, že za dalšího věřitele se nepovažuje osoba, na kterou byla insolvenčním navrhovatelem převedena některá z jeho pohledávek, a to v době 6 měsíců před podáním insolvenčního návrhu nebo po zahájení insolvenčního řízení.⁶⁰

Věřitel, který se rozhodne k podání insolvenčního návrhu, musí počítat s počátečními náklady v podobě povinnosti uhradit zálohu na insolvenční řízení.⁶¹ Tato povinnost je odrazem zabránění zneužití insolvenčního řízení. Výše zálohy je pak závislá na tom, zdali se jedná o věřitelský návrh vůči právnické osobě, která je podnikatelem, nebo proti právnické osobě, která podnikatelem není či fyzické osobě.⁶²

2.1 Osoby povinné podat insolvenční návrh

Majetková sankce předvídaná v § 66 odst. 1 písm. a) ZOK reaguje na situace, kdy osoby vázané zákonnou povinností podat insolvenční návrh tak poté, co se dozvěděly nebo při náležité pečlivosti měly dozvědět o úpadku obchodní korporace, bez zbytečného odkladu neučinily.⁶³ K těmto osobám se nevztahuje oprávnění podat insolvenční návrh, ale přímo zákonná povinnost k podání takového návrhu. Ačkoliv dané ustanovení používá pojem náležitá pečlivost, je potřeba tento vykládat ve světle základního soukromoprávního předpisu a chápat jej jako povinnost péče řádného hospodáře.⁶⁴ Pojem péče řádného hospodáře je ústředním pojmem vztahujícím se k členům voleného orgánu, kdy tento institut bude rozveden v následujících kapitolách.

Insolvenční zákon k této povinnosti zavazuje dlužníka, který je právnickou osobou nebo fyzickou osobou – podnikatelem.⁶⁵ Povinnost k podání insolvenčního návrhu se vztahuje na zákonné zástupce dlužníka, členy statutárního orgánu obchodní korporace a rovněž na

⁵⁹ Blíže k identifikaci pohledávek dalších věřitelů ve věřitelském insolvenčním návrhu: usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2011, sp. zn. 29 NSČR 14/2011.

Usnesení Krajského soudu v Ostravě, pobočka v Olomouci ze dne 17. 2. 2020, sp. zn. KSOL 10 INS 951/2021: „Navrhovatel je tedy povinen ve svém návrhu uvést nejméně dva konkrétní věřitele, přímo je označit, včetně výše závazků a uvést konkrétní údaje o splatnosti těchto závazků a k tomu důvody platební neschopnosti či údaje, ze kterých je soud schopen platební neschopnost dovodit.“

⁶⁰ § 143 odst. 2 InsZ

⁶¹ Více k účelu zálohy: usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 9. 2010, sp. zn. 2 VSPH 850/2010.

⁶² Blíže MORAVEC, Tomáš (Komentář k § 108, bod 1). In: MORAVEC, Tomáš a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

⁶³ Důvodová zpráva k zákonu č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony, § 66.

⁶⁴ MORAVEC, Tomáš (Komentář k § 98, bod 2). In: MORAVEC, Tomáš a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

⁶⁵ § 98 odst. 1 InsZ

likvidátora za předpokladu, že daná korporace se nachází v likvidaci a likvidátor zjistil okolnosti osvědčující úpadek. V případě plurality povinných osob k podání insolvenčního návrhu zastupujících korporaci samostatně jsou k této povinnosti zavázáni každý samostatně. Pokud se bude jednat o společnost s ručením omezeným, která bude mít více jednatelů, tedy více individuálních statutárních orgánů jednajících navenek každý samostatně, bude každý z nich povinen k podání insolvenčního návrhu.⁶⁶

Statutární orgán může být rovněž kolektivním orgánem. V takových případech kolektivní orgán rozhoduje o záležitostech obchodní korporace ve sboru. Nejvyšší soud⁶⁷ za účinnosti obchodního zákoníku vyjádřil právní názor, podle kterého povinnost podat insolvenční návrh stíhá i v případě kolektivního statutárního orgánu každého člena samostatně. Občanský zákoník vedle rozhodování kolektivního orgánu o záležitostech společnosti ve sboru připouští možnost, za které si členové kolektivního orgánu mezi sebou rozdělí působnost uvnitř statutárního orgánu podle určitých oborů v rámci tzv. horizontální delegace. V obecné rovině platí, že takto rozdělená působnost má dopad pouze uvnitř společnosti. V případě, že kolektivní orgán přistoupí k rozdělení působnosti, tak tato skutečnost nebude mít vliv na zastupování společnosti navenek. Ve vztahu k případné náhradě škody budou odpovědni všichni členové kolektivního statutárního orgánu, kteří nejednali s péčí řádného hospodáře, a to bez ohledu na skutečnost, zda toto rozhodování bylo v působnosti jejich oboru či nikoliv. Odpovědnost členů kolektivního orgánu se tak vztahuje nejen na vedení vlastního okruhu záležitostí, ale rovněž na kontrolu a dohled spravování záležitostí v ostatních oborech.^{68 69} Ve vztahu k povinnosti podat insolvenční návrh je však otázkou, zda se v daném případě jedná o obor, tedy okruh záležitostí, který lze svěřit odpovědnému členu kolektivního orgánu, či nikoliv. Autorka se přiklání k závěru, že se v daném případě jedná o záležitost, kterou je povinen vykonávat kolektivní orgán jako celek a nemůže být delegována na jednotlivého člena. Pokud by i přes tuto skutečnost došlo k delegaci (např. příprava insolvenčního návrhu), ostatní členové kolektivního orgánu by odpovídali za dohled, kdy o definitivním znění a samotném podání by rozhodoval kolektivní orgán jako celek.

⁶⁶ MORAVEC (Komentář k § 98, bod 4). In: MORAVEC. *Insolvenční zákon...*; JIRMÁSEK, Tomáš (Komentář k § 98, III, 2, 26). In: SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 1. vydání (4 aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](http://databaze.beck-online.cz).

⁶⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2010, sp. zn. 29 Cdo 2683/2008.

⁶⁸ LASÁK, Jan (Komentář k § 156, IV). In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](http://databaze.beck-online.cz).

⁶⁹ JOSKOVÁ, Lucie. Rozdělení působnosti v rámci kolektivního orgánu a jeho dopad na odpovědnost. *Bulletin advokacie* [online databáze], 2014 [cit. 25. 11. 2023]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/rozdeleni-pusobnosti-v-ramci-kolektivniho-organu-a-jeho-dopad-na-odpovednost>.

Tato povinnost zákonem vymezených osob je splněna pouze za předpokladu řádně podaného insolvenčního návrhu (o řádnosti podaného insolvenčního návrhu blíže podkapitola 3.2), na základě tedy kterého nebude vinou navrhovatele insolvenční řízení zastaveno či nedojde k samotnému odmítnutí insolvenčního návrhu. Ke zproštění této povinnosti tak nepostačuje pouhé neformální podání insolvenčního návrhu dlužníkem, ale pouze takové podání, v jehož důsledku dojde k řádnému zahájení insolvenčního řízení.⁷⁰

Porušení této zákonné povinnosti k podání insolvenčního návrhu pak vede k odpovědnosti za takto způsobenou újmu věřitelům. Ačkoliv zákonné ustanovení hovoří o "škodě nebo jiné újmě", s ohledem na povahu tohoto nároku se bude jednat pouze o újmu na jmění (škodu).⁷¹ Tato odpovědnost je koncipována přímo v insolvenčním zákoně a stanoví, že pokud osoba, která je povinna k podání insolvenčního návrhu, tuto svou povinnost nesplní, odpovídá věřiteli za újmu, kterou způsobí porušením této povinnosti. Jedná se o zvláštní ustanovení k obecné úpravě vymezené v § 2894 a násl. OZ, konkrétně k § 2910 OZ týkající se povinnosti k náhradě újmy v případě porušení zákonné povinnosti.

Insolvenční zákon umožňuje povinné osobě svou aktivitou dané následky zvrátit, a to přistoupením k věřitelskému návrhu. V případě, že se dlužník stane před rozhodnutím o úpadku dalším navrhovatelem, v rámci řízení o uložení zvláštní povinnosti vymezené v § 66 odst. 1 písm. a) ZOK bude předmětem dokazování skutečnost, zda lze insolvenční návrh ze strany dlužníka považovat za včasné podaný návrh. Blíže k problematice přistoupení k návrhu v podkapitole 3.2.

2.2 Okolnosti vylučující povinnost podat insolvenční návrh

2.2.1 Preventivní restrukturalizace

Preventivní restrukturalizace je institutem novým, zavedeným transpozičním právním předpisem, a to Směrnicí Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1023 ze dne 20. 6. 2019 o rámcích preventivní restrukturalizace, o oddlužení a zákazech činnosti a opatřeních ke zvýšení účinnosti postupů restrukturalizace, insolvence a oddlužení a o změně směrnice (EU) 2017/1132 (směrnice o restrukturalizaci a insolvenční). Smyslem takto nově zavedeného

⁷⁰ MORAVEC (Komentář k § 98, bod 5). In: MORAVEC. *Insolvenční zákon...*; JIRMÁSEK (Komentář k § 98, III, 23). In: SPRINZ. *Insolvenční zákon. Komentář ...*

⁷¹ Blíže: JIRMÁSEK, Tomáš (Komentář k § 99, I, 2). In: SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 1. vydání (4 aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

institutu je pomoci podnikatelům předejít úpadku a zachovat nebo obnovit provozuschopnost obchodního závodu.⁷²

V návaznosti na zkoumané zvláštní povinnosti při úpadku obchodní korporace a na předpoklady zde uvedené, je potřeba vzít v úvahu čl. 7 směrnice o restrukturalizaci a insolvenční, který počítá s vyloučením povinnosti zákonem vymezených osob podat insolvenční návrh za předpokladu, že probíhá proces restrukturalizace a je vyhlášeno moratorium. Tato skutečnost je promítnuta v zákoně č. 284/2023 Sb., o preventivní restrukturalizaci (dále jen „zákon o preventivní restrukturalizaci“),⁷³ která vylučuje povinnost zákonem vymezených osob podat dlužnický insolvenční návrh v době trvání účinků všeobecného moratoria, a současně se toto pozastavení vztahuje k podání věřitelského insolvenčního návrhu. Institut všeobecného moratoria tak nejen že chrání podnikatele (obchodní korporace) před svými věřiteli, ale současně také ve vztahu k členům statutárního orgánu umožňuje využít institut preventivní restrukturalizace bez nutnosti obavy z věřitelského insolvenčního návrhu a důsledků s ním spojenými. Druhou variantou moratoria předvídaného zákonem o preventivní restrukturalizaci je tzv. individuální moratorium, prostřednictvím kterého se podnikatel může domáhat ochrany vůči konkrétnímu věřiteli, kdy za této situace není suspendována jeho povinnost podat insolvenční návrh ve smyslu § 98 odst. 1 a 2 InsZ.⁷⁴

S pozastavením povinnosti podat dlužnický insolvenční návrh souvisí otázka, zda tato okolnost bude mít dopad na uložení zkoumaných majetkových sankcí. Ve vztahu k této suspendaci ust. § 78 odst. 5 zákona o preventivní restrukturalizaci stanoví, že *doba, po kterou trvají účinky všeobecného moratoria, se nezapočítává do doby, která je podle § 240 odst. 3, § 241 odst. 4 a § 242 odst. 3 InsZ rozhodná pro to, zda lze právnímu jednání podnikatele odporovat postupem podle § 235 až 243 InsZ.* Ve vztahu ke zkoumaným majetkovým sankcím obdobná úprava absentuje. S přihlédnutím k majetkové sankci vydání prospěchu, jejímž předpokladem pro uplatnění je skutečnost, že insolvenční řízení bylo zahájeno k návrhu věřitele, se maximální období, za jak dlouho lze požadovat plnění, neprodlužuje o dobu trvání účinků moratoria. Bez ohledu na suspendovanou povinnost podat insolvenční návrh platí, že i za této situace je člen statutárního orgánu povinen jednat s péčí řádného hospodáře, tedy provádět test insolvence, jelikož tato obecná povinnost není zákonem o preventivní

⁷² § 2 písm. a) zákona o preventivní restrukturalizaci; zákon o preventivní restrukturalizaci jako podmínku přípustnosti uvádí, že podnikatel nesmí být v platební neschopnosti dle insolvenčního zákona (§ 4 odst. 2). Blíže: KUBÁLEK, Jan (Základní parametry zahájení preventivní restrukturalizace). In: SCHÖNFELD, Jaroslav a kol. 2023: *Start preventivní restrukturalizace. Nová šance pro podnikatele, nebo velký problém pro věřitele?* Praha: C. H. Beck, 2023. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

⁷³ Účinnost zákona o preventivní restrukturalizaci nastala dne 23. 9. 2023.

⁷⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 284/2023 Sb., o preventivní restrukturalizaci.

restrukturalizaci nijak pozastavena. Za těchto okolností pak vyplývá, že insolvenční soud zaváže porušujícího člena statutárního orgánu k vydání prospěchu obdrženého od obchodní korporace za období dvou let před zahájením insolvenčního řízení k návrhu věřitele, a to včetně za dobu trvání moratoria, vždy však s přihlédnutím k zásadě proporcionality. Okolnost, že bylo vyhlášeno moratorium, ještě totiž neznamená, že člen statutárního orgánu svým jednáním v průběhu moratoria nemohl přispět k úpadku obchodní korporace a být zavázán k vydání prospěchu i za toto období.

Za současné právní úpravy je tak členům statutárního orgánu dána možnost znovuoobnovení provozuschopnosti obchodního závodu, a předejít tak úpadku podnikatele (obchodní korporace) prostřednictvím preventivní restrukturalizace, která za současného vyhlášení moratoria vylučuje na časově omezenou dobu⁷⁵ jejich zákonnou povinnost podat insolvenční návrh. Jelikož se jedná o zcela novou právní úpravu, lze jen těžko předvídat, jak frekventovaně bude tato možnost v praxi využívána.

2.2.2 Lex covid

Mimořádná situace, dosud v právním prostředí neznalá, nastala v souvislosti s epidemií SARS CoV-2, která významně zasáhla do běžných lidských životů, a současně měla vliv na probíhající řízení, ať už civilní, správní či trestní. V důsledku pozastavení ekonomiky se mnoho osob ze dne na den ocitlo v existenční krizi, často až naplňující znaky materiálního úpadku. Zákodárce, vědom si této mimořádně nastalé situace, přijal s účinností od 24. 4. 2020 zákon č. 191/2020 Sb., o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru SARS CoV-2 na osoby účastnící se soudního řízení, poškozené, oběti trestných činů a právnické osoby a o změně insolvenčního zákona a občanského soudního řádu (dále jen „Lex Covid“). Účelem tohoto zákona bylo reagovat na problémy vzniklé v důsledku epidemie, a s tím související přijetí řady opatření ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru. Jelikož se epidemiologická situace zhoršovala, vláda s účinností ke dni 5. 10. 2020 opětovně vyhlásila nouzový stav a byla nucena přijmout další radikální opatření. Zákon č. 460/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 191/2020 Sb., o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru SARS CoV-2 na osoby účastnící se soudního řízení, poškozené, oběti trestných činů a právnické osoby a o změně insolvenčního zákona a občanského soudního řádu, a zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku

⁷⁵ V souladu s § 76 odst. 2 zákona o preventivní restrukturalizaci činí maximální délka trvání účinků všeobecného a individuálního moratoria nejdéle 12 měsíců.

a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Lex Covid II“), byl s účinností od 13. 11. 2020 reakcí na výrazné šíření epidemie.

Jedním ze žádoucích opatření přijatých ve vztahu k insolvenčnímu právu, bylo opatření vztahující se k dočasnému zrušení povinnosti zákonem vymezených osob podat insolvenční návrh. Toto zvláštní opatření upravené v § 12 Lex Covid suspendovalo povinnost dlužníka podat insolvenční návrh, a to za období od 24. 4. 2020 do uplynutí 6 měsíců od ukončení nebo zrušení mimořádného opatření při epidemii, nejpozději však do 31. 12. 2020. Tato lhůta byla na základě zákona Lex Covid II prodloužena do 30. 6. 2021. Lex Covid stanovoval současně předpoklad, že úpadek nenastal ještě před přijetím opatření⁷⁶ a nebyl převážně způsoben v důsledku okolnosti související s mimořádným opatřením při epidemii, která by dlužníku znemožňovala nebo podstatně ztěžovala plnit své peněžité závazky.⁷⁷ První z uvedených výjimek byla logickým krokem, jelikož pokud se dlužník nacházel v úpadku před přijetím opatření, nebylo zde racionálního důvodu poskytnout i těmto osobám zákonnou ochranu. Naproti tomu druhá z výjimek byla výjimkou představující situaci, za které sice k úpadku došlo v souvislosti s mimořádným opatřením, ale tato okolnost nebyla její hlavní příčinou.⁷⁸ Posledním případem suspendování povinnosti podat dlužnický insolvenční návrh se vztahuje na případy, kdy byl pravomocně zastaven výkon rozhodnutí nebo exekuce prodejem závodu dlužníka, a to za předpokladu, že zjištěná cena závodu nepřevýšila zjištěné dluhy, včetně nákladů výkonu rozhodnutí či exekuce.⁷⁹

Nutno doplnit, že Lex Covid ve vztahu k insolvenčním návrhům ze strany věřitele upravoval rovněž zvláštní pravidlo. Toto zvláštní opatření představovalo zákaz věřitelům jako insolvenčním navrhovatelům v období od 24. 4. 2020 do 31. 8. 2020 podat insolvenční návrh na majetek dlužníka, přičemž následkem takto podaného návrhu bylo, že soud k němu nepřihlédl. Tato úprava pouze logickým způsobem doplnila situaci povinnosti dlužníka podat insolvenční návrh, čímž znemožnila věřitelům, aby obecně bez jakýchkoliv výjimek zahájili v předestřeném období insolvenční řízení na dlužníka.

⁷⁶ Usnesení vlády České republiky ze dne 15. 3. 2020, č. 215 o přijetí krizového opatření ve smyslu § 5 písm. c) a § 6 odst. 1 písm. b) krizového zákona, tedy po 15. 3. 2020.

⁷⁷ Takto stanovená výjimka se tedy váže pouze k platební neschopnosti. Dlužník po nabytí účinnosti Lex Covid nebyl povinen bez výjimky podat insolvenční návrh.

⁷⁸ ZEZULKA, Ondřej. In. DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Lex COVID (č. 191/2020 Sb., č. 209/2020 Sb., č. 210/2020 Sb.) – komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, s. 95-96. Dostupné z: <file:///C:/Users/okay/Downloads/Z191-2020-KomentarWK.pdf>.

⁷⁹ MORAVEC, Tomáš. Vliv lex COVID na odpovědnost statutárního orgánu za nepodání insolvenčního návrhu. *Obchodní právo: časopis pro obchodně právní praxi* [online databáze], 2020, č. 11 [25. 11. 2023]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/285263/1/2>.

Lex Covid II však v návaznosti na rostoucí pandemii a přijatá opatření prodloužil sistační lhůtu pouze v případě povinnosti dlužníka podat insolvenční návrh do 30. 6. 2021. Lhůta stanovená věřitelům však skončila již 31. 8. 2020, a nastalo tak mezidobí, ve kterém byli věřitelé svým návrhem oprávněni zahájit insolvenční řízení na majetek dlužníka.

Z důvodu sistace povinnosti dlužníka podat insolvenční návrh nešlo v rozhodném období postihnout povinnou osobu za nepodání insolvenčního návrhu. Za účinnosti Lex Covid a Lex Covid II platila ve vztahu k odpovědnosti člena statutárního orgánu právní úprava účinná do 31. 12. 2020, tj. právní úprava účinná ještě před přijetím novely č. 33/2020 Sb. Podle předchozího znění § 62 a § 68 ZOK byla postihována vědomost, resp. potenciální vědomost člena statutárního orgánu o hrozícím úpadku, přičemž skutečnost, že se dlužník nacházel v úpadku, již sankcionována nebyla. Naproti tomu odpovědnost podle § 98 InsZ se vztahuje k povinnosti podat insolvenční návrh, pokud se dlužník dozvěděl nebo měl dozvědět o svém úpadku. To tedy znamenalo, že Lex Covid neměl vliv na odpovědnost člena statutárního orgánu podle § 62 a § 68 ZOK.⁸⁰

⁸⁰ MORAVEC, Tomáš. Vliv lex COVID na odpovědnost statutárního orgánu za nepodání insolvenčního návrhu. *Obchodní právo: časopis pro obchodně právní praxi* [online databáze], 2020, č. 11 [25. 11. 2023]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/285263/1/2>.

3. Zvláštní povinnosti při úpadku obchodní korporace

Zvláštní povinnosti při úpadku obchodní korporace nahradily instituty vydání prospěchu a zákonného ručení, avšak je nutno říct, že ne zcela v plném rozsahu. Podle přechodného ustanovení (čl. II bod 7 novely č. 33/2020 Sb.) vznikla dvojkolejnost právních úprav, kdy v případě insolvenčních řízení zahájených do 31. 12. 2020 byla ve vztahu ke členům voleného orgánu aplikována právní úprava ve znění do 31. 12. 2020. Pokud k zahájení insolvenčního řízení došlo naopak po 1. 1. 2021, je postupováno podle novelizované právní úpravy.

Tato kapitola předestírá předpoklady uložení zvláštních povinností při úpadku jako specifické sankce za porušení péče řádného hospodáře, při současné komparaci s předchozí právní úpravou. V rámci této kapitoly se autorka nebude věnovat srovnání zvláštních povinností při úpadku obchodní korporace s jinými možnými odpovědnostními nároky, mezi které patří obecné ručení či odpovědnost za způsobení škody vzniklé nepodáním insolvenčního návrhu. S ohledem však na důležitost vymezení vzájemných vztahů mezi těmito odpovědnostními nároky, bude tomuto srovnání věnována samostatná 5. kapitola.

Otázka přípustnosti/nepřípustnosti retroaktivity

Ačkoliv zkoumaná právní úprava je v účinnosti již od 1. 1. 2021, v rámci této podkapitoly se autorka kriticky zaměří na přechodné ustanovení čl. II bod 7 novely č. 33/2020 Sb., které vymezuje vztah mezi novou a předchozí právní úpravou, a to s cílem zajistit právní jistotu a ochranu práv nabytých v dobré víře v rámci předchozí právní úpravy. Smyslem přechodných ustanovení je odstranění možného střetu stávající právní úpravy s úpravou novou. V případě, že nová právní úprava zasáhne do právních vztahů vzniklých podle předchozí právní úpravy, je nutné, aby samotné přechodné ustanovení upravovalo, jakým způsobem se má takový střet řešit.⁸¹ Ve vztahu ke zkoumané právní úpravě se jedná o již zmíněné přechodné ustanovení čl. II bod 7 novely č. 33/2020 Sb., podle kterého: „*bylo-li insolvenční řízení zahájeno přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, použijí se pro toto řízení ustanovení § 62 až 64 a § 68 zákona č. 90/2012 Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona.*“

Podle tohoto přechodného ustanovení se nová právní úprava použije na insolvenční řízení zahájená po 1. 1. 2021. Jedná se tedy o přechodné ustanovení procesního práva, které

⁸¹ Blíže k přechodným ustanovením: VEDRALA, Josef. *Metodická pomůcka pro přípravu návrhů právních předpisů (II. část)* [online]. Vláda ČR. [cit. 4. 6. 2022]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/lrv/dokumenty/Methodicka_pomuckaII.pdf.

činí mezník mezi úpravou předchozí a současnou v podobě okamžiku zahájení insolvenčního řízení bez ohledu na to, zda následně bylo soudem rozhodnuto o úpadku dlužníka.⁸² V souladu s tímto přechodným ustanovením, pokud okamžik zahájení insolvenčního řízení nastal po 1. 1. 2021, aktivně legitimovaná osoba postupuje v souladu s úpravou zavedenou novelou č. 33/2020 Sb. Ustanovení § 66 ZOK však pro svou aplikovatelnost předpokládá nikoliv okamžik zahájení insolvenčního řízení, ale *rozhodnutí o způsobu řešení úpadku*, které může, ale rovněž nemusí být součástí samotného rozhodnutí insolvenčního soudu o úpadku.⁸³ Přechodné ustanovení a zkoumaný institut tak předpokládají dva zcela odlišné okamžiky, jejichž posouzení je nezbytné pro aplikovatelnost zkoumané právní úpravy. Pro aplikaci § 66 ZOK je tedy potřeba zkoumat nejen okamžik zahájení insolvenčního řízení, ale především, zda následně bylo insolvenčním soudem rozhodnuto o způsobu řešení úpadku dlužníka. Pouze za splnění těchto dvou kumulativních předpokladů lze postupovat v souladu s novou právní úpravou.

Otázkou, kterou se však přechodné ustanovení nezabývá, je, zda právní úpravu zavedenou novelou č. 33/2020 Sb., účinnou od 1. 1. 2021, lze použít v situaci, kdy k inkriminovanému právnímu jednání, tedy k naplnění předpokladů přispění k úpadku, došlo v roce 2020 a insolvenční řízení dané obchodní korporace bylo zahájeno v roce 2021. Jinými slovy, zda použitím nové právní úpravy na jednání uskutečněná před účinností zákona nedojde ke zpětnému zásahu do již nastalých právních skutečností. Retroaktivita, neboli zpětná účinnost či zpětná působnost právní normy, je v právní teorii dělena na pravou a nepravou retroaktivitu.⁸⁴ Jak Ústavní soud naznačil, pravá retroaktivita znamená zásadní porušení ústavních principů *předvídatelnosti a oprávněné důvěry v právní řád*, které jsou imanentní demokratickému právnímu státu.⁸⁵ Naproti tomu v případě nepravé retroaktivity nedochází ke zpětnému působení v pravém slova smyslu, ale jeho předmětem zájmu je časový střet dvou právních norem (staré a nové právní úpravy). Při posouzení, zda se ve výše uvedeném případě bude jednat o přípustné či nepřípustné působení práva, bude vždy nutné nejprve posoudit, zda v daném případě k porušení ústavních principů dochází, či nikoliv.⁸⁶

Ustanovení § 66 ZOK předpokládá, že člen statutárního orgánu porušením svých povinností *přispěl k úpadku* obchodní korporace. Jako relevantní z pohledu otázky retroaktivity

⁸² Účinky zahájení insolvenčního řízení nastávají dnem, kdy insolvenční návrh dojde věcně příslušnému soudu (§ 97 InsZ). Zahájení insolvenčního řízení pak příslušný soud oznámí vyhláškou (§ 101 InsZ).

⁸³ Srov. § 136 InsZ, § 148 odst. 2 InsZ, § 149 InsZ.

⁸⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 12. 3. 2002, sp. zn. Pl. ÚS 33/01.

⁸⁵ Usnesení Ústavního soudu ze dne 2. 2. 2006, sp. zn. II. ÚS 512/05; nález Ústavního soudu ze dne 12. 7. 1994, sp. zn. Pl. ÚS 3/94; usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 12. 2005, sp. zn. I. ÚS 662/03.

⁸⁶ KOUKAL, Pavel. Předvídatelnost, retroaktivita a zpětné působení práva. *Právník* [online databáze], 2016, č. 3, roč. 155 [cit. 28. 6. 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

se jeví, že *příspění k úpadku* stanovené v § 66 ZOK je potřeba zpravidla vnímat i jako trvající delikt, který se vyznačuje plynulostí protiprávního stavu v čase. To znamená, že porušivší jednání člena statutárního orgánu má dosah i do účinnosti nové právní úpravy. Za předchozí právní úpravy se k dané otázce vyjádřil Nejvyšší soud, a to v rozsudku ze dne 24. 8. 2020, sp. zn. 27 Cdo 1916/2019, a to tak, že pro aplikaci tehdy účinného § 68 ZOK, bylo z časového hlediska rozhodné, zda „za účinnosti tohoto ustanovení došlo k jednání člena (nebo bývalého člena) statutárního orgánu korporace spočívajícího v tom, že neučinil v rozporu s péčí řádného hospodáře za účelem odvrácení úpadku obchodní korporace vše potřebné a rozumně předpokladatelné.“ Z toho tedy vyplývá, že pokud v řízení bude prokázáno, že v daném případě jednání člena statutárního orgánu v podobě příspěví k úpadku bylo trvajícím deliktem s přesahem do doby, ve které již nabyla účinnosti nová právní úprava, a za nové právní úpravy zde budou naplněny předpoklady pro použití § 66 ZOK, nebude následnou aplikací tohoto ustanovení zasáhnuo do zákazu zpětné retroaktivity.

Odpovědná osoba však může přispět svým jednáním, ať už konáním či opomenutím, k úpadku obchodní korporace pouze v roce 2020, tedy ještě za účinnosti předchozí právní úpravy. Pokud v roce 2021, tedy po účinnosti novely č. 33/2020 Sb., dojde k zahájení insolvenčního řízení a ze strany insolvenčního soudu bude vydáno rozhodnutí o úpadku a způsobu jeho řešení, nabízí se otázka, zda lze na člena statutárního orgánu zvláštní povinnosti podle § 66 ZOK vůbec aplikovat.

V prvním případě je potřeba zkoumat přípustnost či nepřípustnost působení sankce uvedené v § 66 odst. 1 písm. a) ZOK, tedy, zda se v daném případě právní pozice povinné osoby při aplikaci nové právní úpravy nezmění k horšímu, a nezasáhne tak do její právní jistoty. Co se týká základních předpokladů, tak v obou případech se vyžaduje zahájení insolvenčního řízení na návrh jiné osoby než dlužníka. Rozdílnost obou úprav nastupuje v období, za které se mají případná plnění získaná ze strany obchodní korporace vracet. V případě předchozí právní úpravy institutu vydání prospěchu z titulu smlouvy o výkonu funkce se jednalo o období 2 let před právní mocí rozhodnutí o úpadku, kdy nová právní úprava v § 66 odst. 1 písm. a) ZOK stanoví období 2 let před zahájením insolvenčního řízení. Je zde tedy viditelný odlišný začátek období, za které lze plnění požadovat. V případě dřívější právní úpravy byla členům statutárního orgánu dána možnost oddalovat nabytí právní moci prostřednictvím opravných prostředků. V důsledku této skutečnosti nepřímo zkracovali období, za které po nich mohl insolvenční správce požadovat plnění. Období vymezené od okamžiku zahájení insolvenčního řízení jim však tuto možnost neumožňuje, a tato úprava je tak pro ně méně příznivá. Další podstatná rozdílnost spočívá v tom, že dřívější úprava zakotvená v § 62 ZOK předpokládala,

že získaný prospěch bude postižitelný za předpokladu, že dotčená osoba *věděla nebo měla a mohla vědět, že je obchodní korporace v hrozícím úpadku*. Hrozící úpadek, jak již bylo v předchozí kapitole nastíněno, je stav, kdy lze předpokládat, že dlužník nebude v budoucnu schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků. Naproti tomu současná právní úprava od tohoto vymezení upustila a stanoví, že vydání do majetkové podstaty bude podmíněno přispěním porušení svých povinností *k úpadku* obchodní korporace. Je zde tedy zcela odlišný předpoklad spočívající ve stavu, ve kterém se obchodní korporace nachází a současně v jednání povinné osoby. Právní úprava dřívějšího § 62 ZOK je postavena *na vědomosti o hrozícím úpadku*, naproti tomu současná díkce § 66 ZOK *na přispění k úpadku*. Z této díkce vyplývá, že povinná osoba měla horší postavení za předchozí právní úpravy, kdy pouhá vědomost jí činila porušující osobou. Za těchto okolností lze dojít k závěru, že použití sankce uvedené v § 66 odst. 1 písm. a) ZOK, tedy aplikaci nové právní normy na jednání uskutečněná za předchozí právní úpravy, by neznamenal onen zásah do právní jistoty dotčené osoby. Nehledě na skutečnost, že prostřednictvím teleologického výkladu, který zkoumá účel a smysl dotčené právní normy, lze dojít k závěru, že smyslem a účelem přechodného ustanovení a současně § 66 ZOK je mezi jinými ochrana věřitelů spočívající v dosažení co nejvyšší míry uspokojení jejich pohledávek. Pokud by zákonodárce zamýšlel nevztáhnout dotčenou právní normu na jednání uskutečněná před účinností nové právní normy, tak by danou skutečnost explicitně v přechodném ustanovení vyjádřil. Současně pokud bychom rozhodli o neaplikovatelnosti nové právní úpravy na jednání členů statutárního orgánu uskutečněné za předchozí právní úpravy, poskytl bychom takovému protiprávnímu jednání právní ochranu, což určitě nemohlo být úmyslem zákonodárce.

Výčet povinných osob uvedených v § 66 ZOK se s účinností novely č. 33/2020 Sb. oproti předchozí právní úpravě v § 62 ZOK zúžil. Předchozí právní úprava se vztahovala na členy všech orgánů obchodních korporací, naproti tomu zkoumaná právní úprava se vztahuje pouze na členy statutárního orgánu. Nelze však opomenout nový § 69 ZOK, který rozšiřuje dopad § 66 ZOK i na další osoby. Ku příkladu nově pasivně legitimovanou osobou jsou osoby v obdobném postavení člena statutárního orgánu jako likvidátor či faktický, resp. stínový vedoucí. Je tedy otázkou, zda i v tomto případě se na jejich právní jednání uskutečněná za předchozí právní úpravy uplatní sankce uvedené v § 66 odst. 1 písm. a) ZOK. Oproti povinným osobám, na které se aplikovala i dřívější právní úprava, zde lze totiž spatřovat větší zásah do ústavně zaručených práv těchto osob, když by bylo zasáhnuto do jejich právní jistoty a legitimního očekávání při použití nové právní úpravy účinné od 1. 1. 2021 na jednání jimi

uskutečněná v roce 2020. Lze proto dojít k závěru, že v daném případě nebude možná aplikace této sankce na osoby, jejichž jednání za účinnosti předchozí právní úpravy nebylo napadnutelné.

Co se týká zvláštní povinnosti v podobě žaloby na doplnění pasiv, již z pozice, že se jedná o zcela novou právní úpravu dříve v zákoně nezakotvenou, je zřejmé, že tuto právní normu nelze aplikovat na jednání vzniklá za předchozí právní úpravy.

Smyslem a účelem přechodných ustanovení je především zabránit negativnímu dopadu, který může nastat při střetu nové a dosavadní právní úpravy. V daném případě se však znění přechodného ustanovení minulo účelem a vytvořilo výše nastíněné výkladové nejasnosti a s tím spojené otázky, kterým mělo principiálně zabránit, čímž otevírá možnost různých výkladů.

3.1 Předpoklady zvláštních povinností při úpadku obchodní korporace

Dle dikce ustanovení § 66 odstavce 1 ZOK jsou předpoklady uložení zvláštních povinností při úpadku obchodní korporace následující:

1. Rozhodnutí soudu o úpadku obchodní korporace a způsobu jeho řešení
2. Určení aktivní a pasivní věcné legitimace
3. Porušení povinnosti člena statutárního orgánu
4. Přispění k úpadku obchodní korporace
5. Proporcionalita

3.1.1 Rozhodnutí soudu o úpadku obchodní korporace a způsobu jeho řešení

Prvním z předpokladů uložení zvláštních povinností je existence rozhodnutí insolvenčního soudu o úpadku a způsobu jeho řešení. V daném případě zákon o obchodních korporacích neuvádí, zda se má jednat o rozhodnutí soudu, které nabylo právní moci, či v souladu se zásadami insolvenčního řízení postačí jeho zveřejnění v insolvenčním rejstříku.⁸⁷

Předchozí právní úprava předpokládala existenci rozhodnutí insolvenčního soudu o úpadku obchodní korporace, nikoliv však o způsobu jeho řešení.⁸⁸ Důvodová zpráva k novele č. 33/2020 Sb. blíže nerozvádí, co vedlo zákonodárce k této koncepční změně.⁸⁹ S ohledem na nový institut v podobě žaloby na doplnění pasiv převzatý z francouzské právní úpravy, který jako jednu z podmínek zahrnuje rozhodnutí o způsobu řešení úpadku konkursem, se autorka

⁸⁷ Blíže § 89 InsZ

⁸⁸ Předchozí znění § 62 ZOK: „Bylo-li v insolvenčním řízení zahájeném na návrh jiné osoby než dlužníka podle jiného právního předpisu soudeem rozhodnuto, že obchodní korporace je v úpadku...; § 68 ZOK ... bylo rozhodnuto, že obchodní korporace je v úpadku...“

⁸⁹ Důvodová zpráva k novele č. 33/2020 Sb., § 66.

domnívá, že zákonodárce veden tendencí sjednocení procesních režimů mezi novými zvláštními povinnostmi, zavedl předpoklad rozhodnutí o způsobu řešení úpadku pro obě povinnosti zároveň.

Ve vztahu k otázce, k jakému okamžiku lze povinnosti za předchozí právní úpravy uložit, bylo komentářovou literaturou dovozováno, že jelikož účinky rozhodnutí o úpadku nastávají již okamžikem jeho zveřejnění v insolvenčním rejstříku, lze tyto povinnosti uložit bez ohledu na právní moc rozhodnutí o úpadku (samozřejmě za předpokladu, že rozhodnutí o úpadku nebylo následně zrušeno).⁹⁰

Insolvenční soud spojí s rozhodnutím o úpadku rozhodnutí o způsobu jeho řešení za předpokladu, že u daného dlužníka je zákonem vyloučeno řešení jeho úpadku reorganizací či oddlužením.⁹¹ Koncepce insolvenčního zákona je tedy postavena na upřednostnění sanačního způsobu řešení úpadku před tím likvidačním. Nejde-li o tuto situaci, insolvenční soud je povinen rozhodnout o způsobu řešení úpadku samostatným rozhodnutím, a to do 3 měsíců po rozhodnutí o úpadku. V případě zkoumané právní úpravy je z podstaty věci vyloučen způsob řešení úpadku oddlužením, kdy pro příště bude operováno pouze s rozhodnutím o způsobu řešení úpadku konkursem či reorganizací.

Ve vztahu ke zkoumané právní úpravě a první podmínce v podobě samotného rozhodnutí o způsobu řešení úpadku je potřeba vycházet ze zásady zakotvené v insolvenčním zákoně, a to bezprostřední účinnosti rozhodnutí soudu k okamžiku jeho zveřejnění v insolvenčním rejstříku. Tato zásada, v souladu se zásadou rychlosti a hospodárnosti insolvenčního řízení, dopadá na všechna rozhodnutí vydaná insolvenčním soudem v průběhu insolvenčního řízení s výjimkou těch případů, u kterých je insolvenčním zákonem stanoveno jinak.⁹² V případě rozhodnutí o způsobu řešení úpadku konkursem či reorganizací dlužníka, nastávají účinky těchto rozhodnutí již zveřejněním v insolvenčním rejstříku.⁹³ Z této skutečnosti vyplývá, že pro uplatnění zkoumané právní úpravy je rozhodující již okamžik zveřejnění rozhodnutí o způsobu řešení úpadku (ať již bude součástí samotného rozhodnutí o úpadku či nikoliv), bez ohledu na jeho právní moc, tak jak bylo dovozováno za předchozí právní úpravy.

⁹⁰ ŠUK, Petr (Komentář k § 68, I, 2). In: ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](http://databaze.beck-online.cz).

⁹¹ § 148 InsZ

⁹² MORAVEC, Tomáš (Komentář k § 89, bod 1). In: MORAVEC, Tomáš a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](http://databaze.beck-online.cz).

⁹³ Naproti tomu reorganizační plán je účinný, jakmile rozhodnutí o jeho schválení nabylo právní moci (§ 352 InsZ).

Způsob řešení úpadku⁹⁴ není v obecné rovině zkoumaného ustanovení konkretizován. Pouze v rámci nového institutu žaloby na doplnění pasiv (ve francouzské právní úpravě nazývána jako *žaloba na odpovědnost za nedostatečná aktiva, la responsabilité pour insuffisance d'actif*), je pro jeho aplikaci předvídan výlučně likvidační způsob řešení úpadku obchodní korporace, tedy konkurs. Tato skutečnost vychází ze samotného inspiračního zdroje, kdy článek L651-2 Code de commerce,⁹⁵ stanovující základní podmínky pro uplatnění žaloby na doplnění pasiv, omezuje přípustnost této žaloby pouze na konkurs (liquidation judiciaire).⁹⁶ Důvodem tohoto omezení bylo ve francouzské právní úpravě zvýšení motivace k reorganizacím, v rámci kterých je vyžadován aktivní přístup ze strany statutárního orgánu. Francouzská právní úprava tímto omezením chtěla dosáhnout bonusu pro členy statutárního orgánu, kteří by zahájením soudní reorganizace umožnili další fungování obchodní korporaci, čímž by se pokusili zachovat pracovní místa a současně postupně hradili své dluhy.

Podmínka existence rozhodnutí insolvenčního soudu tedy předvídá, že otázka úpadku a způsobu jeho řešení nemůže být v daném řízení o uložení zvláštních povinností posuzována jako prejudiciální otázka, nýbrž je jedním z předpokladů pro vznik daného nároku. Bez existence tohoto rozhodnutí nelze zvláštní povinnosti uložit. S tím se pojí hned dvě situace, které mohou nastat. První situace se vztahuje na případy, kdy insolvenční správce řízení o uložení zvláštní povinnosti zahájí sice po zahájení insolvenčního řízení a prohlášení úpadku dlužníka, ale před tím, než soud rozhodne o způsobu řešení úpadku dlužníka. Naproti tomu druhá situace může nastat za předpokladu, kdy řízení o uložení zvláštní povinnosti bude zahájeno po účinnosti, resp. zveřejnění rozhodnutí insolvenčního soudu o způsobu řešení úpadku, které však následně bude zrušeno v důsledku podaného opravného prostředku. Je tedy otázkou, jaký bude postup soudu v situaci, kdy jeden z předpokladů vzniku nároku na vydání prospěchu či plnění do majetkové podstaty od počátku není či následně odpadne. Autorka se přiklání k řešení spočívajícím v přerušení zahájeného řízení do doby pravomocného rozhodnutí

⁹⁴ Mezi způsoby řešení úpadku insolvenční zákon řadí: konkurs, oddlužení, reorganizaci a zvláštní způsoby řešení úpadku. Naproti tomu rozhodnutím o způsobu řešení úpadku se rozumí: rozhodnutí o prohlášení konkursu na majetek dlužníka, rozhodnutí o povolení reorganizace a rozhodnutí o povolení oddlužení.

Bližší ke způsobům řešení úpadku: MORAVEC, Tomáš (Komentář k § 4). In: MORAVEC, Tomáš a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](https://www.beck-online.cz).

⁹⁵ Article 651-2 Code de commerce: „*Lorsque la liquidation judiciaire d'une personne morale fait apparaître une insuffisance d'actif, le tribunal peut, en cas de faute de gestion ayant contribué à cette insuffisance d'actif, décider que le montant de cette insuffisance d'actif sera supporté, en tout ou en partie, par tous les dirigeants de droit ou de fait, ou par certains d'entre eux, ayant contribué à la faute de gestion.*“

⁹⁶ Nebylo tomu tak vždy. Teprve zákon Loi n° 2005-845 du 26 juillet 2005 de sauvegarde des entreprises omezil přípustnost této žaloby pouze pro liquidation judiciaire [soudní likvidaci]. Pro naše právo lze chápat jako způsob řešení úpadku konkursem. Code de Commerce [online]. *Légifrance*. [cit. 4. 6. 2022]. Dostupné z: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/LEGIARTI000006521272/2006-01-01#LEGIARTI000006521272>.

soudu o způsobu řešení úpadku, a to v souladu se zásadou hospodárnosti řízení.⁹⁷ V případě, že by soud přistoupil k zamítnutí žaloby pro předčasnost, a to s ohledem na absenci jednoho z předpokladů, tato okolnost, v souladu s ustálenou rozhodovací praxí,⁹⁸ by nezpůsobila překážku věci pravomocně rozhodnuté. Došlo by však k nadbytečným procesním úkonům, kterým institut přerušeni může zabránit.

Z výše uvedeného je patrné, že zákonodárce pouhým předpokladem rozhodnutí o způsobu řešení úpadku zcela ztížil insolvenčnímu správci jeho postavení, kdy lze očekávat, že insolvenční správce bude s podáním žaloby vyčkávat do nabytí právní moci takového usnesení, které ze strany dlužníka může být záměrně napadnuto opravnými prostředky s cílem oddálit jeho odpovědnost. Insolvenční správce vědom si však své povinnosti jednat s odbornou péčí a institutu promlčení, by neměl otálet s podáním těchto žalob, a učinit tak bezprostředně po zveřejnění rozhodnutí insolvenčního soudu o způsobu řešení úpadku. Blíže k otázce promlčení nároku v kapitole 4. Namísto je tedy konstatovat, že v úpravě § 66 odst. 1 ZOK mělo být jako jeden z předpokladů určeno pravomocné rozhodnutí o způsobu řešení úpadku. Ačkoliv by tato úprava znamenala výjimku z pravidla zakotveného v insolvenčním zákoně, předešlo by se výše uvedeným výkladovým problémům.

3.1.2 Určení aktivní a pasivní věcné legitimace

Aktivní věcná legitimace je přiznána pouze a výlučně insolvenčnímu správci. To je rozdíl oproti předchozí právní úpravě, která mimo insolvenčního správce v případě sankčního ručení aktivní věcnou legitimací aprobovala rovněž samotného věřitele. Otázka aktivní věcné legitimace byla za předchozí právní úpravy předmětem mnoha publikovaných článků a odborných diskusí.⁹⁹ Především s ohledem na otázku, zda insolvenční správce může být aktivně věcně legitimovanou osobou za předpokladu, kdy získané plnění (ručení) nespadá do majetkové podstaty dlužníka.¹⁰⁰ P. Šuk se nejprve přiklonil k negativnímu závěru, kdy dle jeho názoru část § 68 ZOK byla s ohledem na tuto skutečnost obsoletním ustanovením.¹⁰¹ Odlišný názor zastával J. Flídr, podle kterého výklad, že daná část ustanovení je obsoletní,

⁹⁷ ŠUK, Petr (Komentář k § 68, I, 2). In: ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

⁹⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 12. 2006, sp. zn. 21 Cdo 2091/2005.

⁹⁹ ŠUK, Petr (Komentář k § 68, II, 7). In: ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2017. Dostupné z: databáze beck-online.cz.; ČECH, Petr, ŠUK, Petr. *Právo obchodních společností v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Praha: Ivana Hexnerová – BOVA POLYGON, 2016, s. 183; ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Zákonné ručení člena orgánu kapitálové obchodní společnosti za její dluhy. Právní rozhledy* [online databáze], 2018, č. 17, s. 592 [cit. 15. 5. 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz; FLÍDR, Jan. *Procesní legitimace insolvenčního správce podle § 68 ZOK. Obchodněprávní revue*. 2018, č. 2, s. 33.

¹⁰⁰ ČECH, ŠUK. *Právo obchodních společností ...*

¹⁰¹ ŠUK (Komentář k § 68, II, 7). In: ŠTENGLOVÁ. *Zákon o obchodních ...*

je v rozporu s úmyslem zákonodárce a současně také teleologickým výkladem práva. Podle něj insolvenční správce disponuje aktivně věcnou legitimací nejen k založení ručebního závazku, ale zároveň také k vymození tohoto závazku do majetkové podstaty dlužníka.¹⁰² Tato argumentace je dle P. Šuka rozumná a obhajitelná, avšak dodává, že s ohledem na znění § 183 odst. 2 InsZ, insolvenční správci nepřistupují k podání žaloby podle § 68 ZOK (znění za předchozí právní úpravy).¹⁰³ K otázce aktivní věcné legitimace insolvenčního správce se také vyjádřil J. Alexandr, podle kterého insolvenční správce má aktivní věcnou legitimaci k podání žaloby podle § 68 ZOK, nemůže se však domáhat žaloby na splnění ručebního závazku.¹⁰⁴ Soulad právních názorů nepanoval ani v případě aktivní věcné legitimace věřitele, jelikož zákonné ustanovení postrádalo přesnější vymezení této aktivně věcně legitimované osoby, a to především z pohledu, zdali se aktivní věcná legitimace vztahuje na přihlášené věřitele do insolvenčního řízení, věřitelé, jejichž pohledávka byla v rámci přezkumného jednání zjištěna, či se této aktivní věcné legitimace může dovolat kterýkoliv z věřitelů dlužníka bez ohledu na probíhající insolvenční řízení.¹⁰⁵

Odůvodněnost aktivní věcné legitimace insolvenčního správce je za nové právní úpravy jednoznačná. Na rozdíl od dosavadní právní úpravy upravené v § 68 ZOK došlo ke koncepční změně na přímou odpovědnost, nikoliv již sankční ručení, takže nic nebrání tomu, aby insolvenční správce byl aktivně legitimovanou osobou, která po prostudování účetnictví dlužníka a dokumentů, především z doložených přihlášek věřitelů, bude nejlépe informována o tom, zda jsou v daném případě splněny předpoklady pro uložení zvláštních povinností.¹⁰⁶ Odpadají tedy výkladové problémy předchozí právní úpravy, zda insolvenčnímu správci aktivní věcná legitimace náleží, či nikoliv.

Ačkoliv novou právní úpravou dochází ke koncepční změně, je nutno se zamyslet nad otázkou, zda neměla být i za této situace věřitelům ponechána aktivní věcná legitimace. Při posouzení kolize dvou či více chráněných subjektivních práv je využíván tzv. *princip*

¹⁰² FLÍDR, Procesní legitimace insolvenčního ...

¹⁰³ ŠUK, Petr (Komentář k § 66, I, 1, 5). In: ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

¹⁰⁴ ALEXANDER, Juraj (Komentář k § 68). In: LASÁK, Jan a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 581-582.

¹⁰⁵ ZVÁRA, Michael. Ručení členů statutárních orgánů kapitálových společností za dluhy společnosti vůči věřitelům dle § 68 zákona o obchodních korporacích. *Obchodněprávní revue* [online databáze], 2016, č. 5 [27. 6. 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz; KUPČÍK, Jan. Proč má český wrongful trading do originálu daleko? *Obchodněprávní revue* [online databáze], 2017, č. 1 [28. 6. 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz; BOGUSKÝ, Pavel. Ručení členů statutárního orgánu za dluhy obchodní korporace pro porušení povinnosti usilovat o odvrácení jejího úpadku. *Obchodněprávní revue* [online databáze], 2013, č. 11-12 [28. 6. 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

¹⁰⁶ Důvodová zpráva k novele č. 33/2020 Sb., § 66.

proporcionalita.¹⁰⁷ Oproti předchozí právní úpravě zákon výslovně říká, že insolvenční správce uplatní zkoumané majetkové sankce za předpokladu, rozhodne-li o tom věřitelský výbor.¹⁰⁸ Takové rozhodnutí věřitelského výboru by mělo obsahovat přesné určení, čeho se insolvenční správce má vůči konkrétní povinné osobě domáhat. Věřitelský výbor je vedle schůze věřitelů věřitelským orgánem. V závislosti na počtu přihlášených věřitelů vzniká výkonný orgán v podobě věřitelského výboru či zástupce věřitelů. Povinnost ustanovit věřitelský výbor vzniká přihlášeným věřitelům, jejichž počet v daném insolvenčním řízení je vyšší než 50.¹⁰⁹

Zákon rovněž počítá se situacemi, kdy funkci věřitelského výboru vykonává samotný insolvenční soud. Jedná se o případy, kdy v průběhu insolvenčního řízení poklesne počet členů věřitelského výboru ustanoveného schůzí věřitelů na méně než 3 nebo pod většinu.¹¹⁰ V případě, že by tato situace nastala, lze si jen těžko představit, že by insolvenční soud v postavení věřitelského výboru udělil insolvenčnímu správci pokyn k zahájení řízení v souladu s § 66 ZOK. Je tomu tak proto, že insolvenčnímu soudu nejsou známy okolnosti, pro které by byly naplněny předpoklady pro uložení zvláštních povinností. Jinou situaci si lze představit, pokud by některý z přihlášených věřitelů podal insolvenčnímu soudu žádost o vydání rozhodnutí, v rámci kterého by uvedl, z jakých důvodů u konkrétní osoby spatřuje předpoklady pro naplnění § 66 ZOK. Obsahem takového rozhodnutí insolvenčního soudu by bylo uložení povinnosti insolvenčnímu správci podat žalobu vůči konkrétní osobě, se specifikací konkrétní majetkové sankce. Otázkou je, jak by byly řešeny případné náklady na řízení, pokud by se v majetkové podstatě nenacházely dostatečné peněžní prostředky. V intencích věřitelského rozhodnutí může insolvenční soud podmínit podání žaloby složením přiměřeného zálohy. Autorka se však domnívá, že za okolnosti, kdy insolvenční soud v postavení věřitelského orgánu bude vydávat pokyn insolvenčnímu správci k podání návrhu a vedení sporu, již z podstaty nelze takovéto podání podmínit tím, že insolvenční soud složí z vlastních zdrojů přiměřenou zálohu.

Nová koncepce vydání dlužníkovu plnění do majetkové podstaty se v mnoha ohledech blíží povinnosti vydat dlužníkovu plnění z neúčinných právních jednání.¹¹¹ K tomuto vydání dochází na základě odpůrcí žaloby, která je řazena mezi incidenční spory. Aktivní věcná

¹⁰⁷ Dle nálezu Ústavního soudu ze dne 12. 10. 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94, publikován pod č. 214/1994 Sb., test proporcionality stojí na třech kritériích: kritérium vhodnosti, kritérium potřebnosti, kritérium poměrování.

¹⁰⁸ § 66 odst. 2 ZOK

¹⁰⁹ MORAVEC, Tomáš (Komentář k § 56, bod 1). In: MORAVEC, Tomáš a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](http://databaze.beck-online.cz).

¹¹⁰ Blíže § 66 InsZ

¹¹¹ Ačkoliv novelizací soukromého práva došlo ke změně pojmu právní úkon na právní jednání, tak tato změna se nepromítla do insolvenčního zákona, který stále používá v § 237 a násl. InsZ pojem právní úkon.

legitimace je i v tomto případě přiznána výlučně insolvenčnímu správci s tím rozdílem, že rozhodnutí věřitelského výboru založí jeho povinnost k podání odpůrcí žaloby *vždy*. To je rozdíl oproti zkoumaným zvláštním povinnostem, které tuto povinnost insolvenčnímu správci výslovně nepřikazují.

Pozice insolvenčního správce je, co se týče důkazního břemene, velmi obtížná. Ze své pozice může pouze vycházet z listin, které mu daná obchodní korporace (dlužník) předloží, tedy především ze zápisů z valných hromad či vedeného účetnictví. Samozřejmě nelze předpokládat, že člen statutárního orgánu dobrovolně insolvenčnímu správci vydá listiny, které by ho usvědčily. Podkladem pro podání žaloby podle § 66 ZOK pro insolvenčního správce mohou být přihlášky věřitelů uplatněné v rámci insolvenčního řízení dlužníka. Z nich může být např. patrné, že člen statutárního orgánu v krátkém časovém období uzavíral smlouvy zavazující dlužníka a tímto svým jednáním přispěl k úpadku obchodní korporace, jelikož si musel být plně vědom finanční situace obchodní korporace. Lze předpokládat, že insolvenční správci z důvodu důkazní nouze, tedy nedostatku informací o tom, co úpadku předcházelo, budou od podání žaloby podle § 66 ZOK ustupovat. Pro tato řízení neplatí výjimka stanovená v § 202 InsZ a insolvenčnímu správci může být uložena povinnost nahradit protistraně náklady řízení. Oproti předchozí právní úpravě je pro insolvenčního správce motivační skutečnost, že vysouzené plnění spadá automaticky do majetkové podstaty dlužníka a insolvenčnímu správci náleží odměna ze získaného zpeněžení.

Pokud však insolvenčnímu správci nebudou v rozporu s insolvenčním zákonem předány účetní knihy a dokumenty dlužníka, jen stěží bude moci jít k jeho tíži, že s odbornou péčí podrobně neprozkoumal postupy a rozhodnutí členů statutárního orgánu, které bezprostředně předcházely úpadku obchodní korporace.

Další podstatnou okolností jsou náklady pro vedení sporu. V případě, že se v majetkové podstatě nebude nacházet dostatečná výše peněžních prostředků pro vedení incidenčního sporu a věřitelský výbor rozhodne o podání žaloby, věřitelé se budou muset podílet na nákladech řízení. Těžko si však lze představit situaci, za které se bude věřitel aktivně a dobrovolně hlásit k podílení se na peněžních prostředcích pro vymáhání dané pohledávky vůči porušujícímu členu. Je tomu tak proto, že tito přihlášení věřitelé již evidují nesplacené pohledávky vůči dlužníkovi, a nemají tak zájem o navyšování svých pohledávek, když návratnost této investice je nejistá. Současně je otázkou, na koho se bude vztahovat povinnost složení zálohy na vedení incidenčního sporu. Zdáli pouze na věřitelé, kteří hlasovali pro podání žaloby podle § 66 ZOK, nebo se povinnost bude vztahovat ke všem věřitelům. Za situace, kdy nelze bez zákonné opory ukládat autoritativně tuto povinnost věřitelům, lze dojít k závěru, že náklady na vedení

incidenčního sporu budou nést věřitelé, kteří hlasovali ve prospěch podání žaloby podle § 66 ZOK. Ačkoliv je tato možnost dána a v případě úspěchu žaloby mohou věřitelé uplatnit poskytnutou zálohu jako pohledávku za majetkovou podstatou, tak dle názoru autorky nebudou v praxi ze strany věřitelů aktivně peněžní prostředky pro vedení incidenčního sporu poskytovány.

Otázka okruhu aktivně legitimovaných osob byla v případě neúčinnosti právních jednání, v jejichž úpravě je viditelná podobnost nového institutu zvláštních povinností při úpadku obchodní korporace, za účinnosti předchůdce insolvenčního zákona rovněž předmětem diskusí. Předchozí právní úprava zakotvená v zákoně č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, k podání odpůrcí žaloby aktivně legitimovala nejen insolvenčního správce, ale současně i věřitele.¹¹² Změna v okruhu aktivně legitimovaných osob, která se následně promítla do insolvenčního zákona, byla odůvodněna skutečností, že v důsledku mnohosti na straně aktivně legitimovaných osob se řízení ve věcech odpůrcích žalob různě překrývala, což působilo značné komplikace. Vzhledem k tomu, že neúčinnost by měla být vyslovena ve vztahu ke všem věřitelům uplatňujícím svá práva v insolvenčním řízení (tedy stejně tak jako v případech uložených zvláštních povinností při úpadku), nemělo by smysl, aby byla aktivní věcná legitimace přiznána velkému počtu subjektů. Je to právě insolvenční správce, který by měl vyvinout veškeré úsilí, aby byli věřitelé uspokojeni v co nejvyšší možné míře.¹¹³ K totožnému názoru se přiklonil Ústavní soud, který ve svém nálezu ze dne 7. 11. 2017, sp. zn. Pl. ÚS 33/15, nepřiznal aktivní věcnou legitimaci jednotlivému věřiteli k podání odpůrcí žaloby. Z jeho odůvodnění plyne, že určité omezení individuálních procesních práv každého věřitele je z povahy věci nezbytné: *„jinak řečeno, výkon individuálních procesních práv jedním z věřitelů, jež jsou chráněna i na ústavněprávní úrovni (jako jeden z principů řádného procesu), může kolidovat s právem ostatních věřitelů na (efektivní) soudní ochranu.“* Ústavní soud tak na základě výše zmíněného testu proporcionality uzavřel, že dané omezení procesního práva věřitelů nelze považovat za nepřiměřené, jelikož se nejedná o omezení zásadní. Dle jeho názoru je zde kvalifikovaná osoba pověřená k výkonu jejich práv, a tím je zajištěna efektivní ochrana subjektivních práv věřitelů, s čímž se autorka ztotožňuje.¹¹⁴

Právní úprava zakotvená v § 66 ZOK tak změnou v podobě aktivní věcné legitimace nijak nezasahuje do práv a oprávněných zájmů věřitelů, kteří jsou v daném insolvenčním řízení

¹¹² Podle § 16 odst. 1 zákona o konkursu a vyrovnání: *„Právo odporovat právním úkonům za podmínek stanovených v § 42a občanského zákoníku může uplatnit správce podstaty nebo konkursní věřitel.“*

¹¹³ MORAVEC, Tomáš (Komentář k § 239, bod 1). In: HÁSOVÁ, Jiřina a kol. *Insolvenční zákon*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

¹¹⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 14. 11. 2017, sp. zn. I. ÚS 1467/13.

zastoupení insolvenčním správcem hájícím jejich práva. Pokud by zákonodárce aktivní věcnou legitimaci přiznal rovněž i věřitelům, došlo by stejně jak za účinnosti zákona o konkursu a vyrovnání, k nebyvalému počtu prolínajících se žalob, které by se v podstatě týkaly jedné a stejné věci a v závěru by se projednávaly společně. I zde v případě nových zvláštních povinností při úpadku obchodní korporace je použitelný výše uvedený test proporcionality, týkající se aktivní věcné legitimace jednotlivých věřitelů v případě odpůrcí žaloby.

Ve francouzské právní úpravě, která je inspiračním zdrojem žaloby na doplnění pasiv, je aktivně legitimovanou osobou likvidátor (v rámci francouzského práva se jedná o soudní likvidaci, kdy aktivně legitimovanou osobou je *le liquidateur*) a státní zástupce (*le ministère public*). Jednotlivým věřitelům však toto právo nenáleží. V kolektivním zájmu věřitelů se žaloby o doplnění pasiv může ve smyslu článku L651-3 Code de commerce domáhat většina věřitelů jmenovaných jako orgán dohledu, pokud likvidátor nezačal opatření podle téhož článku poté, co nebylo dodrženo formální oznámení ve lhůtě a za podmínek stanovených vyhláškou Státní rady.¹¹⁵ Oproti české právní úpravě je aktivní věcná legitimace dána státnímu zástupci. V našem právním prostředí státní zástupce může vstoupit do řízení v souladu s § 35 OSŘ. Insolvenční zákon rovněž stanoví, že státní zastupitelství může vstoupit do zahájeného insolvenčního řízení, včetně incidenčních sporů a moratoria. V těchto případech, je-li proti rozhodnutí insolvenčního soudu přípustný opravný prostředek, státní zastupitelství je k tomuto podání taktéž oprávněno. Na této právní úpravě autorka neshledává žádného relevantního důvodu ve prospěch přiznání aktivní věcné legitimace současně státnímu zástupci, tak jako je tomu v případě inspiračního zdroje. Insolvenční správce je osobou, která je pověřena vedením konkrétního insolvenčního řízení a z tohoto postavení mu plyne odpovědnost za aktivní jednání ve prospěch majetkové podstaty dlužníka, resp. jeho věřitelů.

Protipólem aktivní věcné legitimace je věcná legitimace pasivní, jejímž subjektem je primárně člen statutárního orgánu. Společné ustanovení § 69 ZOK ve znění po 1. 1. 2021 rozšiřuje osobní působnost zkoumaného § 66 ZOK i na osoby, které se v postavení člena statutárního orgánu nikdy nenacházely (ať již fakticky či de iure), ale přesto přispěly svým jednáním k úpadku obchodní korporace. Pasivně věcně legitimovanou osobou je tak nejen člen statutárního orgánu, ale i bývalý člen či osoba v obdobném postavení, jako například likvidátor, dále faktický či stínový vedoucí. Výslovně je rovněž uvedeno, že osobní působnost § 66 ZOK

¹¹⁵ Článek L651-3 Code de commerce, ve znění účinném od 15. 5. 2022 [online]. *Légifrance*. [cit. 4. 6. 2022]. Dostupné z: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000028724307?isSuggest=true&fbclid=IwAR1-5MxheX3mSblZyMY0kKy_ns3Bbq88661i6GvarKoMTgQPQO7-MUPpzg8#LEGISCTA000006146118

se vztahuje i na fyzickou osobu, která právnickou osobu při výkonu funkce zastupuje.¹¹⁶ Rozšíření osobní působnosti na zmíněné osoby je důsledkem atrahování působnosti člena statutárního orgánu na jiné osoby. V případě, že by na tyto osoby následně nedopadaly důsledky pramenící z neplnění povinností vyplývajících z výkonu funkce člena statutárního orgánu, byly by tyto osoby zvýhodněny a jejich jednáním by byl obcházen zákon.

3.1.2.1 Právnická osoba jako člen voleného orgánu a její zástupce

Zvláštní povinnosti při úpadku obchodní korporace budou dopadat i na fyzickou osobu, která právnickou osobu ve výkonu funkce člena statutárního orgánu zastupuje. Tato skutečnost pramení ze samotného faktu, že je to právě fyzická osoba, která reálně vykonává funkci člena voleného orgánu a jejímž jednáním může být přispěno k úpadku obchodní korporace. Právní úprava členství právnické osoby ve volených orgánech obchodní korporace v zákoně o obchodních korporacích doznala změny, a to s ohledem na nedostačující právní úpravu zakotvenou v občanském zákoníku. Především této právní úpravě byla vyčítána možnost řetězení právnických osob s ohledem na skutečnost, že obecná úprava zakotvená v § 154 OZ jako subsidiární pravidlo obsahuje možnost zastoupení členem jejího statutárního orgánu. V případě, že toto subsidiární pravidlo nastalo v důsledku nezmocnění jiné fyzické osoby a členem dané právnické osoby byla jiná právnická osoba, docházelo tímto k nežádoucímu řetězení více právnických osob. Novela č. 33/2020 Sb. tomu zabránila, kdy pro kapitálové společnosti a družstva platí, že právnická osoba, která je členem voleného orgánu, musí bez zbytečného odkladu zmocnit jedinou fyzickou osobu, která splňuje předpoklady a požadavky pro výkon funkce člena voleného orgánu.¹¹⁷ Tímto je výslovně omezen počet fyzických osob, a to pouze na jednu jedinou, a znemožněno tak nežádoucí řetězení.¹¹⁸

Z rozšíření osobní působnosti zkoumaných majetkových sankcí na první pohled vyplývá, že dojde k navýšení majetkové podstaty dlužníka, ze které se následně uspokojí věřitelé. Při bližším zkoumání této právní úpravy je podstatné si uvědomit, co bude v případě osob, které členy statutárního orgánu nejsou, a fyzických osob zastupujících právnickou osobu ve funkci člena statutárního orgánu, plněno do majetkové podstaty. Především se tato otázka vztahuje k odpovědnosti předvídané v § 66 odst. 1 písm. a) ZOK, na základě které je osoba povinna vydat do majetkové podstaty prospěch získaný ze smlouvy o výkonu funkce, jakož

¹¹⁶ Důvodová zpráva k novele č. 33/2020 Sb., § 66.

¹¹⁷ Zákonem č. 416/2022 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s využíváním digitálních nástrojů a postupů v právu obchodních společností a fungováním veřejných rejstříků, byla s účinností od 1. 7. 2023 úprava zakotvena v § 46 ZOK přesunuta do nového znění § 46a ZOK.

¹¹⁸ PĚLONKOVÁ. *Připravované změny v postavení statutárního ...*

i případný jiný prospěch, který od obchodní korporace získala. V případě fyzické osoby, která je zástupcem právnické osoby ve statutárním orgánu, žádný přímý vztah s danou obchodní korporací neexistuje. Její postavení se odvíjí od smluvního vztahu s danou právnickou osobou, kterou zastupuje. Tato fyzická osoba tedy ze své pozice jako zástupce nemůže získat přímý prospěch od obchodní korporace. Z toho tedy plyne, že její případná odpovědnost podle § 66 odst. 1 písm. a) ZOK bude dopadat na prospěch, který získá od právnické osoby, kterou v daném statutárním orgánu zastupuje, tedy na jiný prospěch než ze smlouvy o výkonu funkce. Vyloučení její odpovědnosti z důvodu nepřímého vztahu k obchodní korporaci, resp. dlužníku, by jí zvýhodňovalo oproti jiným členům statutárního orgánu, jelikož prakticky vykonává také funkci člena statutárního orgánu, avšak zprostředkovaně. Pokud na straně žalované bude právnická osoba vykonávající funkci člena statutárního orgánu, bude vhodné, aby insolvenční správce žalobou zavázal k plnění rovněž fyzickou osobu zastupující ji v tomto voleném orgánu. Tato skutečnost vyplývá z § 46a odst. 2 ZOK, a to konkrétně z povinnosti fyzické osoby nahradit obchodní korporaci újmu společně a nerozdílně s právnickou osobou, kterou zastupuje. Výše takto žalovaného plnění by neměla převýšit částku, kterou právnická osoba z titulu výkonu své funkce ve voleném orgánu od obchodní korporace obdržela. K solidárnímu plnění bude tedy zavázána jak právnická, tak i fyzická osoba, zastupující ji v daném orgánu, a to do výše prospěchu ze smlouvy o výkonu funkce či jiného plnění, které daná právnická osoba od obchodní korporace obdržela.¹¹⁹

Podrobit kritickému rozboru je potřeba společné ust. § 69 ZOK, a to v otázce bývalých zástupců právnické osoby. Dle J. Dědiče a J. Lasáka přesto, že je aplikovatelnost § 66 ZOK na bývalé členy statutárního orgánu zakotvena v § 69 odst. 2 ZOK a není nijak provázána s odst. 1 tohoto ustanovení, pojednávajícího o rozšíření působnosti na fyzickou osobu, která právnickou osobu při výkonu funkce zastupuje, není relevantního důvodu, pro který by bývalé fyzické osoby (zástupci právnické osoby) byly této odpovědnosti zbaveny.¹²⁰ S tímto závěrem se autorka ztotožňuje.

¹¹⁹ ŠUK, Petr (Komentář k § 69, II, 6). In: ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Dostupné z: databáze beck-online.cz; ŠTENGLOVÁ, Ivana, ŠUK, Petr. Některé důsledky porušení péče řádného hospodáře (nejen) v judikatuře českých soudů. *Obchodněprávní revue* [online databáze], 2021, č. 3 [cit. 28. 6. 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

¹²⁰ DĚDIČ, Jan, LASÁK, Jan (Komentář k § 69). In: LASÁK, Jan a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 492-493.

3.1.2.2 Bývalý člen statutárního orgánu

Právní úprava zvláštních povinností při úpadku současně dopadá na bývalého člena statutárního orgánu. Tato úprava je konzistentní s předchozí právní úpravou, kdy soud může svým rozhodnutím založit odpovědnost bývalému členovi statutárního orgánu, který sice již není de iure v postavení člena statutárního orgánu, ale během své funkce přispěl svým jednáním k úpadku obchodní korporace. Opačný výklad by byl v rozporu se smyslem a účelem této právní úpravy a dával by možnost členům statutárního orgánu vyvinut se z odpovědnosti pouhým odstoupením či zařazením bodu o svém odvolání na pořad valné hromady a následným odvoláním.¹²¹ Výslovným zněním zákona je tak ponechána možnost zasáhnout do majetkové sféry bývalého člena statutárního orgánu, ačkoliv i bez této zákonné úpravy by daný zásah byl dovoditelný.

3.1.2.3 Osoby v obdobném postavení člena statutárního orgánu

Zvláštní povinnosti při úpadku obchodní korporace dále dopadají na osoby v obdobném postavení člena statutárního orgánu a na každou další osobu, která se fakticky v takovém postavení nachází, přestože není členem orgánu, a to bez zřetele k tomu, jaký vztah k obchodní korporaci má. Právní úprava zvláštních povinností dopadá rovněž na osoby, které svým chováním nějakým způsobem ovlivnily chování korporace, a to i přesto, že de iure nejsou členy voleného orgánu této korporace a nikdy nebyly.

Osobou v obdobném postavení bude především likvidátor, který nabývá působnost statutárního orgánu okamžikem svého povolání, v důsledku čehož za svůj výkon odpovídá jako samotný člen statutárního orgánu. O tom blíže v rámci podkapitoly 3.1.2.4.

Do této kategorie se dále řadí opatrovník právnické osoby, jehož vnější působnost bude obdobná působnosti statutárního orgánu. Ačkoliv opatrovník není orgánem právnické osoby, je vázán právy a povinnostmi vyplývajícími pro samotného člena statutárního orgánu. Na osobu v obdobném postavení člena statutárního orgánu však nebude nahlíženo na kolizního hmotněprávního opatrovníka, který je ustanovován v případě střetu zájmů mezi zástupcem a zastoupeným.

Osoba, která do tohoto výčtu není výslovně zařazena, je prokurista. Dovojuje se, že prokurista ze své pozice není ani osobou v obdobném postavení člena statutárního orgánu. Jedním z podpůrných argumentů tohoto závěru je, že se v případě prokury jedná o pouhé smluvní zastoupení, a jednání prokuristy nemůže nikdy zasahovat do vnitřních poměrů

¹²¹ Na bývalého člena statutárního orgánu se rovněž vztahuje odpovědnost podle § 159 odst. 3 OZ nebo § 99 InsZ.

obchodní korporace. Především mu nenáleží obchodní vedení.¹²² Nebudeme-li pohlížet na prokuristu jako na osobu v obdobném postavení, jeho jediná odpovědnost pro porušení povinností zakládá pouhou povinnost k náhradě škody z titulu smluvní odpovědnosti.¹²³

Pokud by na prokuristu byla delegována část působnosti statutárního orgánu (myšleno nad rámec prokury), pak nemůžeme ani v tomto případě přemýšlet nad aplikací § 66 ZOK, jelikož by šlo zjevně o rozšiřování či spíše analogickou aplikaci této zvláštní povinnosti na další osoby, které pouze částečně vykonávají působnost statutárního orgánu a nejsou osobami v obdobném postavení. Je tomu tak proto, že i přes výše uvedenou delegaci by byl prokurista v podřízeném postavení vůči statutárnímu orgánu. Členové statutárního orgánu odpovídají za výběr osob, na které delegují část své působnosti, naproti tomu odpovědnost prokuristy by se opět řídila, jíž zmíněnou, odpovědností smluvní. Pokud by v porušení povinnosti statutárního orgánu vztahujícího se na výběr konkrétní osoby, bylo spatřováno oné přispění k úpadku, nic by z tohoto titulu nebránilo jít cestou zvláštních povinností.

Zkoumaná právní úprava zvláštních povinností při úpadku má za cíl dosáhnout co nejvyššího možného uspokojení věřitelů a ve vztahu k povinným osobám plnit preventivní funkci. Za této situace, a v rámci potřebného dosažení smyslu a účelu právní úpravy zvláštních povinností, by bylo s ní v rozporu kategoricky odmítnout možnou odpovědnost prokuristy za porušení zvláštní povinnosti při úpadku obchodní korporace. Ačkoliv prokuristu nelze zařadit do skupiny osob vystupujících v obdobném postavení člena statutárního orgánu, tak § 69 odst. 2 ZOK, oproti předchozí úpravě, doplňuje, že zkoumané zvláštní povinnosti dopadají dále na každou další osobu, která se v takovém postavení fakticky nachází, přestože není členem orgánu, a bez zřetele k tomu, jaký vztah k obchodní korporaci má.

Přestože nelze paušalizovat odpověď na otázku, zda prokurista může být i v pozici osoby s obdobným postavením, je právě aktivně legitimovaná osoba povinna zkoumat, zda v prokuristovi nelze spatřovat faktického či stínového vedoucího, na které již úprava § 66 ZOK dopadá. To stejné bude platit i v případě vedoucího odštěpného závodu.

Mezi osoby, na které působnost § 66 ZOK výslovně zákonem dopadá, jsou faktický a stínový vedoucí. Pojem faktický vedoucí (*de facto director*) je používán v anglickém právu

¹²² K prokuristovi blíže: usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 29 Cdo 387/2016 (Rc 10/2019): „*Prokura je toliko plnou mocí a prokurista je „pouhým“ zmocněncem podnikatele.*“

Dále rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 11. 2017, sp. zn. 29 Cdo 4554/2015, bod 30: „*Nelze totiž přehlížet, že prokurista je (jak zdůrazněno výše) toliko smluvním zástupcem (zmocněncem) této právnické osoby, aniž by byl (z titulu prokury) oprávněn činit rozhodnutí o jejím obchodním vedení (či o jejích jiných záležitostech).*“

¹²³ Blíže: LASAK, Jan (Komentář k § 454, bod 2). In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

a vztahuje se na situaci, kdy přesto, že se osoba v dané funkci nenachází/nenacházela de iure, tak danou činnost de facto vykonává/vykonávala.¹²⁴ V takové pozici může být bývalý člen statutárního orgánu, který de iure již není v postavení člena statutárního orgánu, ale de facto činnost statutárního orgánu vykonává, ať už z mnoha důvodů. Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 29. 3. 2017, sp. zn. 29 Cdo 4095/2016 konstatoval, že „je nezbytné na jeho jednání klást stejné požadavky, jaké zákon stanoví pro jednání skutečného jednatele.“ Tzv. bývalý člen statutárního orgánu podléhá stejným povinnostem jako člen statutárního orgánu de iure, pokud i nadále ze své pozice vykonává funkci statutárního orgánu společnosti.

Stínový vedoucí (*shadow director*) je rovněž pojem pocházející z anglického práva a váže se k osobě, která pouze "ve stínu" diktuje jiné osobě, jak se má chovat, aniž by navenek jako statutární orgán vystupovala (vliv stínového vedoucího je vyvíjen nenápadně). Takovou osobou může být např. většinový společník, který stojí ve stínu statutárního orgánu a fakticky ho řídí.¹²⁵

V tomto případě však rozlišování, zda osoba působila jako faktický či stínový vedoucí, nemá s ohledem na věcný rozsah této povinnosti vymezené v § 66 ZOK žádný význam. Postavení těchto osob musí být samozřejmě skutečně prokázáno, jelikož takové označení může mít pro danou osobu následné nepříznivé důsledky.

Význam má však rozlišování, zda faktický či stínový vedoucí je současně vlivnou, resp. ovládající osobou. Kupříkladu si lze představit situaci, kdy věřitel se na základě zajišťovacího převodu práva stane většinovým společníkem v obchodní korporaci. Ve stínu bude tedy diktovat, jak má daný člen statutárního orgánu postupovat. Ve smyslu § 69 ZOK na něj bude dopadat obdobné použití § 66 ZOK. Současně ve smyslu § 71 ZOK bude považován za vlivnou osobu, která svým vlivem významným způsobem ovlivňuje chování dané obchodní korporace, a tedy v případě způsobené újmy bude odpovědná věřitelům z titulu svého ručení.

Dochází tedy ke vzniku konkurence dvou nároků, které se však navzájem nevylučují, a obtoží tak vedle sebe. Podstatnou okolností je, že osoba vlivná není členem statutárního orgánu, nemá tak ze své pozice povinnost jednat s péčí řádného hospodáře. Pokud bude možné faktického či stínového vedoucího považovat současně i za vlivnou osobu, budou vedle sebe stát dvě skutkové podstaty, a to ručení podle § 71 odst. 3 ZOK a zvláštní povinnosti podle § 66

¹²⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2017, sp. zn. 29 Cdo 4095/2016.

¹²⁵ Blíže: ŠTENGLOVÁ, Ivana (Komentář k § 62, I, 2). In: ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Dostupné z: databáze beck-online.cz.; Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2015, sp. zn. 29 Cdo 1436/2014.

ZOK¹²⁶ (za předpokladu, že osobu vlivnou či ovládající lze považovat rovněž za osobu, která se *fakticky v postavení statutárního orgánu* nachází).

Za předchozí právní úpravy účinné do 31. 12. 2020 měl aktivně legitimovaný věřitel právo volby v případě uplatnění svého nároku vůči vlivné osobě, a to buď prostřednictvím § 68 ZOK či § 71 odst. 3 ZOK (samozřejmě za splnění předpokladů vymezených v daných ustanoveních). V případě, že věřitel byl v důkazní nouzi o vědomosti dané osoby o hrozícím úpadku obchodní korporace, šlo předpokládat, že využil jednodušší postup uplatnění nároku podle § 71 odst. 3 ZOK.¹²⁷

Předchozí formulace § 76 odst. 3 ZOK, a tedy obdobné použití ručení vymezeného v dřívějším § 68 ZOK na osoby vlivné a ovládající, byla předmětem mnoha odborných diskusí. Dle S. Černé byl takový odkaz v zákoně formulován nepřesně. Takto formulované ustanovení mělo dle jejich závěrů zúžit obdobnou aplikaci § 68 ZOK pouze na ty osoby, které svým vlivem přiměly člena statutárního orgánu k nečinnosti, a to za situace, kdy se obchodní korporace nacházela v hrozícím úpadku.¹²⁸ K problematickému použití odkazu se současně vyjádřil P. Čech, který uvedl, že závěr o tom, že povinností péče řádného hospodáře mají být zavázáni i společníci (odkazem na obdobné požití § 68 ZOK) by zcela odporoval pojetí majetkové samostatnosti kapitálové společnosti v praxi.¹²⁹

Za nové právní úpravy účinné od 1. 1. 2021 v případě, kdy faktický vedoucí bude současně činit rozhodující vliv (bude považován za vlivnou osobu), uplatní insolvenční správce vůči němu majetkové sankce podle § 66 ZOK. V daném případě by v úvahu pravděpodobně připadala pouze sankce uvedená v § 66 odst. 1 písm. b) ZOK. Pokud by daná osoba získala jakýkoliv prospěch od obchodní korporace, vznikla by možnost domáhat se plnění prostřednictvím majetkové sankce podle § 66 odst. 1 písm. a) ZOK.

Ručení koncipované v § 71 odst. 3 ZOK se mohou domáhat pouze ti věřitelé, kteří byli v důsledku jednání vlivné osoby poškozeni. Naproti tomu insolvenční správce jedná ve prospěch všech věřitelů, není tedy ze své pozice oprávněn jít cestou § 71 odst. 3 ZOK. Nelze rovněž odhlédnout od důkazní nouze aktivně věcně legitimovaného insolvenčního správce uplatňujícího majetkové sankce vůči faktickému či stínovému vedoucímu, jelikož jeho

¹²⁶ Případně ručení podle předchozího § 68 ZOK (ZOK s účinností do 31. 12. 2020 v rámci ust. § 76 odst. 3 ZOK uváděl obdobné použití § 68 ZOK na vlivnou nebo ovládající osobu).

¹²⁷ Záměrně autorka v případě předchozí právní úpravy v § 68 ZOK zmiňuje pouze příklad s aktivně legitimovanou osobou – věřitelem, a to s ohledem na sdílení názoru, že v daném případě aktivně legitimovanou osobou nemůže být insolvenční správce.

¹²⁸ ČERNÁ, Stanislava. Ještě k ručení vlivné a ovládající osoby za porušení povinnosti odvracet hrozící úpadek. *Obchodněprávní revue* [online databáze], 2013, č. 6 [cit. 5. 5. 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

¹²⁹ ČECH, Petr. Nad několika rekodifikačními nejasnostmi. *Obchodněprávní revue* [online databáze], 2012, č. 11-12 [cit. 5. 5. 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

podkladem budou často pouze svědecké výpovědi. Lze tedy předpokládat, že žaloby podle § 66 ZOK vůči těmto osobám budou s ohledem na důkazní nouzi podávány pouze sporadicky, a to i z důvodu rizika úspěchu ve věci, které by musel insolvenční správce podstoupit, a které by mohlo vést i k poškození zájmů věřitelů, a být tak na úkor majetkové podstaty dlužníka.

3.1.2.4 Likvidátor

Osobou v obdobném postavení člena statutárního orgánu je likvidátor. Slovy zákona je účelem likvidace *vypořádat majetek zrušené právnické osoby (likvidační podstatu), vyrovnat dluhy věřitelům a naložit s čistým majetkovým zůstatkem*.¹³⁰ Obecně likvidace spočívá v tom, že se právnická osoba zrušuje, vstupuje do likvidace a působnost statutárního orgánu nabývá likvidátor. Již s ohledem na tuto skutečnost se likvidátorem může stát pouze osoba, která splňuje předpoklady pro výkon funkce člena statutárního orgánu. Likvidátor je při výkonu své funkce rovněž povinen postupovat s péčí řádného hospodáře, v důsledku čehož na něj dopadají sankce v případě, že se dopustí porušení svých povinností. Oproti členu statutárního orgánu je jeho působnost užší v tom smyslu, že v rámci likvidace je povinen vypořádat veškeré majetkové poměry obchodní korporace a usilovat o uspokojení věřitelů. Je tedy povinen postupovat v souladu s povahou a cíli likvidace. Pakliže zjistí, že obchodní korporace je v úpadku, je povinen podat insolvenční návrh.¹³¹ Je tedy otázkou, zdali může nastat předpoklad, resp. splnění podmínek, pro uplatnění § 66 ZOK vůči likvidátorovi.

Předpoklad, že likvidátor svým jednáním přispěl k úpadku obchodní korporace, si lze představit za situace, kdy likvidátor, ačkoliv vědom si možnosti vymáhat pohledávky za dlužníkem obchodní korporace, k danému vymáhání nepřistoupí. Pokud by k vymáhání pohledávky přistoupil, uspokojil by z ní věřitele obchodní korporace a daná obchodní korporace by přešla úpadku.

V případě voleného likvidátora si strany mohou vzájemně sjednat odměnu za provedení likvidace. Pokud však likvidátor bude jmenován do své funkce soudem, jeho odměna bude určena na základě vyhlášky Ministerstva spravedlnosti ze dne 12. 12. 2000, č. 479/2000 Sb., o odměně a náhradě hotových výdajů likvidátora a člena orgánu společnosti jmenovaného soudem. K takto získanému prospěchu se následně může vázat povinnost likvidátora vydat tento prospěch do majetkové podstaty. V případě druhé sankce může likvidátor dokonce být povinen vydat do majetkové podstaty svůj majetek, a to v souladu se zásadou přiměřenosti.

¹³⁰ Viz § 187 OZ

¹³¹ JOSKOVÁ, Lucie. Likvidátor a statutární orgán kapitálové společnosti v likvidaci. *Obchodněprávní revue* [online databáze], 2017, č. 3 [cit. 25. 11. 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

3.1.2.5 Člen dozorčí rady

Člen dozorčí rady je ze své funkce povinen kontroly, dohlíží na výkon působnosti statutárního orgánu a na činnost společnosti, je oprávněn nahlížet do obchodních a účetních knih a v určitých zákonem předvídaných situacích má povinnost svolat valnou hromadu.¹³² Oproti členům statutárního orgánu je jeho jednání, jako kontrolního orgánu, směřováno především dovnitř obchodní korporace. Svou působnost tedy vykonává uvnitř společnosti. Ačkoliv je ze své pozice povinen dodržovat standardy péče řádného hospodáře, po 1. 1. 2021 na něj nedopadají zvláštní povinnosti při úpadku obchodní korporace. Otázkou však je, zda je tento přístup zákonodárce správný, a to s ohledem na povinnost člena dozorčí rady vykonávat svou funkci s péčí řádného hospodáře.

Důvodová zpráva se k otázce okruhu pasivně věcně legitimovaných osob, resp. vyloučení člena dozorčí rady, vyjadřuje pouze v tom smyslu, že ve vztahu k povinnosti vrátit prospěch omezuje osobní působnost pouze na členy statutárního orgánu (oproti předchozí úpravě zahrnuté v § 62 ZOK), a to z důvodu, že jejich činnost primárně vede k úpadku a jsou osobami vázanými zákonnou povinností podat insolvenční návrh. Ve vztahu ke zkoumané právní úpravě je autorka toho názoru, že jednání člena dozorčí rady může spočívat v aktivním jednání, tedy v kontrolní a poradenské činnosti poskytnuté členům statutárního orgánu, tedy především v kontrole, zda je z jejich strany činěno vše potřebné a rozumně předpokládané k odvrácení úpadku. Pokud tato činnost nebude ze strany člena dozorčí rady řádně plněna, nelze v takovém případě hovořit o jednání s řádnou péčí. Jednání člena dozorčí rady činěné v rozporu s těmito pravidly může jednoznačně přispět k úpadku obchodní korporace, a naplnit tak skutkovou podstatu vymezenou v § 66 ZOK. V takovém případě by primární odpovědnost nesli členové statutárního orgánu. Nelze však odhlédnout od porušivšího člena dozorčí rady, který by rovněž měl být odpovědný za své jednání, které přispělo k úpadku obchodní korporace, a to v závislosti na své účasti na škodlivém následku. Stejně důsledky by mělo mít i opomenutí člena dozorčí rady, který neprovedl efektivní kontrolu jednání členů statutárního orgánu, kdy v důsledku svého opomenutí přispěl k úpadku obchodní korporace.

Pakliže je člen dozorčí rady v obecné rovině v případě porušení svých povinností jednat s péčí řádného hospodáře odpovědný ve smyslu § 159 odst. 3 OZ a § 51 ZOK, není zde přesvědčivého závěru pro vyloučení zvláštních povinností při úpadku na členy dozorčí rady. I člen dozorčí rady je povinen svým jednáním přispívat k odvrácení úpadku obchodní

¹³² Blíže ke kontrolní působnosti dozorčí rady: LASÁK, Jan. *Kontrola řízení a správy akciové společnosti a postavení dozorčí rady*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2023, s. 123-217.

korporace, a to z důvodu své povinnosti efektivní kontroly nad členy statutárního orgánu. Nevztážením úpravy zvláštních povinností při úpadku na členy dozorčí rady je dle názoru autorky v rozporu se smyslem a účelem této úpravy.

V režimu žaloby o doplnění pasiv ve francouzské právní úpravě je osobní působnost dle článku 651-2 Code de commerce vztažena na řídicí orgán ve smyslu právním (*dirigeants de droit*) a ve smyslu faktickém (*dirigeants de fait*). V případě řídicího orgánu ve smyslu právním se jedná o orgán, který zajišťuje řízení společnosti. Tím je například ve společnosti s ručením omezeným jednatel/jednatelé dle čl. L 223-18 Code de commerce (*gérants*). Naproti tomu pod pojmem řídicí orgán ve smyslu faktickém si lze představit osobu, která vykonává činnost skutečnou a nezávislou na vedení společnosti, ale není řídicím orgánem ve smyslu právním. Příkladem může být bývalý řídicí orgán ve smyslu právním, který nadále skutečně a nezávisle zasahuje do vedení dané společnosti.¹³³ Oproti české právní úpravě se daná odpovědnost dle článku 651 Code de commerce nevztahuje na likvidátora.

3.1.3 Porušení povinnosti člena statutárního orgánu a jeho přispění k úpadku

Primárním předpokladem vzniku zkoumaných majetkových sankcí je porušení povinnosti člena statutárního orgánu, které přispělo k úpadku obchodní korporace, či které bylo jednou z příčin nastalého úpadku obchodní korporace či v důsledku jeho porušení (které nastalo konáním či opomenutím¹³⁴) nebyl (hrozící) úpadek dané obchodní korporace odvrácen.¹³⁵ Předpokladem této podmínky je, že člen statutárního orgánu porušil svou povinnost a současně toto porušení přispělo k úpadku obchodní korporace, přičemž není důležité, zda se bude jednat o hlavní příčinu či jednu z hlavních příčin. V případě zvláštních povinností při úpadku není zkoumáno, zda v daném případě porušení člena statutárního orgánu založilo podmínku, bez které by k úpadku obchodní korporace nedošlo. Přispění k úpadku jako *condicio sine qua non* bude posuzováno až v rámci soudního řízení při rozhodování o rozsahu porušení povinností člena statutárního orgánu.

Zákon o obchodních korporacích nijak porušivší povinnost blíže nekonkretizuje. Prakticky se může jednat o širokou škálu povinností vyplývajících pro člena statutárního orgánu, ať už z právních předpisů či zakladatelského právního jednání. Jelikož předpoklad

¹³³ Ve francouzské právní úpravě za faktického člena statutárního orgánu rovněž považují např. architekta a účetního znalce, kteří jsou spojeni s dlužnou společností na základě smlouvy o delegovaném projektovém řízení, pokud se prokáže, že při bankovních operacích jednali bez podpisu jednatele společnosti, zaměstnávali pracovníky nebo si odsouhlasovali vzájemně finanční výhody. Blíže RONTCHEVSKY, Nicolas. *Code De Commerce*. 109. éd. Paris: Dalloz, 2013, s. 1325.

¹³⁴ § 546 OZ

¹³⁵ ŠUK (Komentář k § 66, IV, 14). In: ŠTENGLOVÁ. *Zákon o obchodních ...*

v podobě porušení musí být v úzké vazbě na přispění k úpadku, autorka se ztotožňuje s T. Radou, že dané porušení povinnosti je třeba zkoumat ve vztahu k výkonu funkce a povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře, při zohlednění pravidla podnikatelského úsudku.¹³⁶

O povinnosti péče řádného hospodáře a pravidle podnikatelského úsudku bylo již odbornou veřejností napsáno mnoho monografií a článků, současně se této problematice věnuje nespočet soudních rozhodnutí.¹³⁷ Je to rozsáhlé téma, které přesahuje rámec a cíle této práce. Z tohoto důvodu budou vymezeny pouze základní náležitosti povinnosti člena statutárního orgánu jednat s péčí řádného hospodáře ve vztahu ke zkoumanému institutu.

Péči řádného hospodáře jako právní povinnost, ale i standard chování členů volených orgánů obchodní korporace, vymezuje občanský zákoník jako výkon funkce s nezbytnou loajalitou a potřebnými znalostmi a pečlivostí. Jejimi dvěma základními složkami jsou povinnost loajality, tedy jednání v nejlepším zájmu obchodní korporace, a povinnost řádné péče, která představuje povinnost jednat s potřebnými znalostmi a pečlivostí.¹³⁸

Pravidlo podnikatelského úsudku je zvláštním pravidlem modifikujícím obecnou povinnost péče řádného hospodáře členů volených orgánů vztahující se pouze na podnikatelská rozhodování členů volených orgánů. Toto pravidlo se skládá ze tří složek, a to povinnosti loajality, informovanosti a jednání v dobré víře a obhajitelném zájmu obchodní korporace. Za předpokladu, že budou splněna, neodpovídá člen voleného (statutárního) orgánu za výkon své funkce, i kdyby v důsledku jeho podnikatelského rozhodování vznikla obchodní korporaci škoda. Jedná se o tzv. bezpečný přístav (*safe harbor*), kdy člen voleného (statutárního) orgánu odpovídá za řádný výkon své funkce, nikoliv za výsledek své činnosti.¹³⁹

Význam nové právní úpravy zvláštních povinností tkví v úpravě důsledků porušení péče řádného hospodáře. Nejedná se tedy o institut rozšiřující povinnost péče řádného hospodáře, ale v důsledku této úpravy došlo ke ztížení právního postavení člena statutárního orgánu, jehož

¹³⁶ RADA, Tomáš (Komentář k § 66). In: LASÁK, Jan a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 486.

¹³⁷ Např.: rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 20. 10. 2021, sp. zn. 8 Cmo 113/2021; rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2019, sp. zn. 27 Cdo 2724/2017; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 10. 2019, sp. zn. 27 Cdo 5003/2017, bod 4; ŠTENGLOVÁ, ŠUK. *Některé důsledky porušení péče řádného ...*; MANČELOVÁ, Silvia. *Loajalita a péče řádného hospodáře v akciové společnosti*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

¹³⁸ LASÁK, Jan. In: LASÁK, Jan a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 359.

¹³⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2363/2011: „Člen představenstva odpovídá za řádný (v souladu s požadavkem péče řádného hospodáře jsoucí) výkon funkce, nikoliv za výsledek své činnosti. Jedná-li člen představenstva s péčí řádného hospodáře, není povinen hradit společnosti škodu, byť by v důsledku takového jednání vznikla.“

výkon funkce se stal rizikovějším. Při zkoumání předpokladů zvláštních povinností je nezbytné vzít v úvahu, zda jednáním člena statutárního orgánu došlo k porušení jeho povinností, a současně i skutečnost, zda toto jednání, uskutečněné v rámci podnikatelského rozhodování, přispělo, tedy bylo alespoň z částí právně relevantní příčinou, k úpadku. Za žádných okolností nesmí dojít k paušálnímu závěru.¹⁴⁰

V tomto ohledu není mezi novou a předchozí právní úpravou spatřován rozdíl. Za předchozí právní úpravy předpokladem pro uložení sankcí podle § 62 ZOK a § 68 ZOK bylo porušení péče řádného hospodáře. V čem je spatřován rozdíl, je skutečnost, že v případě dřívějšího § 62 ZOK bylo předpokladem, že člen statutárního orgánu neučinil za účelem *odvrácení úpadku* (míněno hrozícího úpadku) obchodní korporace vše potřebné a rozumně předpokládatelné např. možný hrozící úpadek nezachytil a nevyhodnotil (spojeno s institutem *test insolvency*). Stejná skutečnost byla vyjádřena i v § 68 ZOK.¹⁴¹ Za předchozí právní úpravy mezi úpadkovými skutkovými podstatami byly nedůvodné rozdíly. Například v případě diskvalifikace upravené v předchozím znění § 64 odst. 1 ZOK zákon vyžadoval, aby výkon současných členů *vedl* k úpadku. Naproti tomu u člena statutárního orgánu, kterým se osoba stala až po zahájení insolvenčního řízení upadnuvší obchodní korporace, postačovalo *zřejmé přispění* ke snížení majetkové podstaty a k poškození věřitelů. Zákonodárce, vědom si těchto nedůvodných rozdílů, stanovil jednu skutkovou podstatu, a to předpoklad, že člen statutárního orgánu *přispěl* porušením svých povinností k úpadku obchodní korporace.¹⁴²

Přispění k úpadku lze chápat jako aktivní činnost, ale také opomenutí, které bylo příčinou úpadku obchodní korporace. Přispění lze však chápat rovněž jako jednání (ať už konáním nebo opomenutím), v důsledku kterého nebyl úpadek odvrácen. Člen statutárního orgánu tak k úpadku může přispět svou neaktivitou v podobě porušení právní povinnosti svolat valnou hromadu, a to bez zbytečného odkladu poté, co zjistí, že obchodní korporace je v nepříznivé hospodářské situaci a hrozí jí úpadek. Jedná se tedy o předpoklad subjektivního charakteru, jehož naplnění bude v rámci soudního řízení předmětem dokazování, při zohlednění pravidla podnikatelského úsudku.

Porušení povinnosti, která vedla k úpadku obchodní korporace neboli byla jednou z jeho příčin, je tak nezbytným předpokladem vzniku odpovědnosti podle § 66 ZOK. Stejně jako v případě předchozí úpravy zákonného ručení, nevzniká tato přímá odpovědnost člena statutárního orgánu přímo ze zákona, tedy naplněním předpokladů dané odpovědnosti, ale až

¹⁴⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2019, sp. zn. 27 Cdo 90/2019, bod 22, 5.

¹⁴¹ BOGUSKÝ. Ručení členů statutárního orgánu ...

¹⁴² Důvodová zpráva k novele č. 33/2020 Sb., § 66.

následným konstitutivním soudním rozhodnutím.¹⁴³ Musí zde existovat nejen příčinná souvislost mezi jednáním a následkem, ale především pravomocné rozhodnutí soudu, které konstitutivně deklaruje odpovědnost člena statutárního orgánu. To znamená, že ačkoliv budou v daném případě naplněny předpoklady uložení zvláštní povinnosti jako aspektu náhrady škody, tak dokud nebude soudem o této povinnosti autoritativně rozhodnuto, nelze se po porušujícím členovi statutárního orgánu dovolávat odpovědnostních nároků podle § 66 ZOK.

Osoba, která je volena do funkce statutárního orgánu, si musí uvědomit důsledky, které jí přijetím této funkce vzniknou. V praxi není ojedinělou situací, kdy statutární orgán tvoří dva členové, přičemž fakticky členství ve statutárním orgánu vykonává pouze jeden z nich a druhý zastává funkci toliko formálně. Za těchto okolností se takové osoby mylně domnívají, že pokud svou funkci fakticky v orgánu nevykonávají, nelze vůči nim uplatňovat odpovědnostní nároky. Opak je však pravdou. Jak sám Nejvyšší soud v usnesení ze dne 18. 9. 2019, sp. zn. 27 Cdo 844/2018 dovedil, skutečnost, že *„jednatel svoji funkci zastává toliko formálně, tj. ve skutečnosti funkci nevykonává a plnění povinností statutárního orgánu bez dalšího přenechává druhému jednateři, popř. zaměstnancům společnosti, a ani nekontroluje, jak je společnost řízena a jak jsou její záležitosti spravovány, nelze zpravidla než uzavřít, že nejedná s péčí řádného hospodáře.“* Tedy i za předpokladu, že člen statutárního orgánu bude z vlastní vůle zastávat funkci toliko formálně, nezbaví se tím případné odpovědnosti, pokud v řízení bude prokázáno, že jeho jednání (v daném případě v podobě nekonání) přispělo k úpadku obchodní korporace. Přijetím funkce člena statutárního orgánu se osoba stává plnohodnotným členem voleného orgánu, ať už funkci fakticky vykonává či nikoliv.

3.2 Povinnost vydat prospěch podle § 66 odst. 1 písm. a) ZOK

Úprava koncipována v § 66 odst. 1 písm. a) ZOK je kontinuitou předchozího § 62 ZOK (tzv. *clawback*). I v daném případě se jedná o majetkovou sankci v podobě vydání prospěchu ze smlouvy o výkonu funkce a případného jiného prospěchu, obdrženého od obchodní korporace. Jedním z předpokladů pro uplatnění této povinnosti, stejně jako tomu bylo za předchozí právní úpravy, je skutečnost, že insolvenční řízení bylo zahájeno k návrhu jiné osoby než dlužníka.

Změna právní úpravy tkví v počátku období, za které člen statutárního orgánu může být povinen vydat prospěch ze smlouvy o výkonu funkce či jiný prospěch, do majetkové podstaty

¹⁴³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 11. 2020, sp. zn. 27 Cdo 1169/2019, bod 16.

dlužníka. Zpětný účinek 2 let je vázán na období nikoliv právní moci rozhodnutí, ale již zahájení insolvenčního řízení, přičemž k zahájení insolvenčního řízení dochází okamžikem doručení insolvenčního návrhu, a to k věcně příslušnému soudu.¹⁴⁴

Zákonná konstrukce této sankce pak předvídá, že člen má povinnost vydat získaný prospěch, který obdržel za období 2 let zpět před zahájením insolvenčního řízení. V odborné literatuře se lze setkat s předestřením problému, který dikcí tohoto ustanovení vznikl, a to konkrétně, jak lze interpretovat časové období *vydání prospěchu, které člen obdržel za období 2 let zpět před zahájením insolvenčního řízení*. Vznikla tedy otázka, zda je rozhodné časové období, kdy byl prospěch členu statutárního orgánu fakticky poskytnut, či má být brán zřetel na období výkonu funkce, ke kterému se daný prospěch váže. Smyslem a účelem dané právní normy je *sankcionovat* členy statutárního orgánu, kteří v rozporu se svou povinností péče řádného hospodáře přispěli svým jednáním k úpadku obchodní korporace, přičemž je nepodstatné, zda konáním či opomenutím. Zmíněné ustanovení, stejně jako jeho předchůdce, má za cíl vybízet členy statutárních orgánů k včasnému a řádnému podání insolvenčního návrhu, tedy k respektování povinnosti stanovené insolvenčním zákonem.¹⁴⁵ V případě, že toto nebude učiněno, nastupuje sankce v podobě nároku hmotněprávního, a to za období 2 let zpět. Prostřednictvím teleologického výkladu lze dojít k závěru, že úmyslem je tedy sankcionovat členy, kteří v období bezprostředně předcházejícím zahájení insolvenčního řízení získali prospěch za období 2 let zpět před zahájením insolvenčního řízení. V případě, že by členu statutárního orgánu náležel z titulu smlouvy o výkonu funkce prospěch za období, které by zahájení insolvenčního řízení předcházelo 3 roky zpětně, ale tento prospěch by mu byl vyplacen v období kratším než 2 roky zpět před zahájením insolvenčního řízení, tak by jej daná sankce podle § 66 odst. 1 písm. a) ZOK neměla postihnout. Podstatná je skutečnost, za jaké období členu statutárního orgánu prospěch náleží, nikoliv okamžik, kdy k faktickému plnění ze strany obchodní korporace došlo. Ke stejnému závěru lze dojít prostřednictvím gramatického výkladu, především z kontextu *obdržel za období 2 let zpět*.¹⁴⁶ Takový výklad je rovněž v souladu s účelem interpretované právní normy, která má postihovat jednání, která přispěla k úpadku dané obchodní korporace, kdy se předpokládá, že jednání učiněná v období 2 let zpět před zahájením insolvenčního řízení, byla právě způsobilá přispět k úpadku obchodní korporace.¹⁴⁷

¹⁴⁴ Podle ust. § 97 InsZ se insolvenční řízení zahajuje dnem, kdy insolvenční návrh dojde k věcně příslušnému soudu. Toto zahájení se následně oznámí vyhláškou, která se zveřejňuje v insolvenčním rejstříku (§ 101 InsZ).

¹⁴⁵ Především povinnost podat insolvenční návrh dle § 98 InsZ; VRBA, Milan, ŘEHÁČEK, Oldřich. Nová úprava obchodních korporací a některé její souvislosti s insolvenčním právem. *Právní rozhledy* [online databáze], 2012, č. 10 [cit. 27. 6. 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

¹⁴⁶ Stejný závěr: ŠUK (Komentář k § 66, V, 23). In: ŠTENGLOVÁ. *Zákon o obchodních korporacích...*

¹⁴⁷ VRBA, ŘEHÁČEK. Nová úprava obchodních korporací ...

Zákon stanoví, obdobně jako v předchozí právní úpravě, maximální délku 2 let, kdy konečná doba, za kterou člen statutárního orgánu bude muset vydat své obdržené plnění, bude záviset na úvaze soudu. Oproti sankci uvedené v § 66 odst. 1 písm. b) ZOK, zákon v daném případě nestanoví zásadu přiměřenosti jako další podmínku pro uložení. Ačkoliv tak není výslovně uvedeno, je i v tomto případě potřeba vycházet z této zásady jako obecného východiska při stanovení výše sankcí.¹⁴⁸

Rozdíl oproti předchozí právní úpravě spočívá ve skutečnosti, že daná povinnost zakotvena v předchozím § 62 ZOK byla podmíněna výzvou insolvenčního správce (*vyzve-li je k tomu insolvenční správce*). Ačkoliv zákon o obchodních korporacích nestanovil formu ani obsahové náležitosti dané výzvy, s ohledem na důkazní břemeno bylo praxí doporučováno, aby byla učiněna v písemné formě.¹⁴⁹ Ze zákonné dikce bylo zřejmé, že pokud insolvenční správce opomněl vyzvat člena statutárního orgánu, nejednal při vymáhání prospěchu s odbornou péčí, jelikož mu daným opomenutím nárok nevznikl.¹⁵⁰ Nová právní úprava tuto koncepci opouští, kdy nepodmiňuje samotný vznik nároku na vymáhání prospěchu předchozí výzvou insolvenčního správce, čímž právní úpravu oprostřuje od dalšího předpokladu pro jeho uplatnění.

Podstatou zvláštní povinnosti upravené v § 66 odst. 1 písm. a) ZOK je sankce v podobě vydání dvojího plnění, a to *prospěchu získaného ze smlouvy o výkonu funkce, jakož i případného jiného prospěchu získaného od obchodní korporace, do majetkové podstaty dlužníka*. Samotná smlouva o výkonu funkce upravuje práva a povinnosti mezi obchodní korporací a členem voleného orgánu. Pro smlouvu o výkonu funkce v kapitálové společnosti je zákonem vyžadována písemná forma¹⁵¹ a současné schválení nejvyšším orgánem (případně dozorčí radou, volí-li členy představenstva). Co se týká odměny získané ze smlouvy o výkonu funkce, tak s účinností zákona o obchodních korporacích došlo, jak zmínil samotný Nejvyšší soud,¹⁵² ke změně v otázce odměňování.¹⁵³ Podstatou současné úpravy je, že pokud ve smlouvě o výkonu funkce uzavřené mezi kapitálovou společností a členem voleného orgánu nebude

¹⁴⁸ ŠUK (Komentář k § 66, IV, 20). In: ŠTENGLOVÁ. *Zákon o obchodních korporacích...*

¹⁴⁹ ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil (Komentář k § 62, II, 1, 9). In: ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](http://databaze.beck-online.cz).

¹⁵⁰ KRČMÁŘ. *Majetkové sankce vůči ...*, s. 20.

¹⁵¹ Lasák dovozuje, že nedodržení písemné formy smlouvy o výkonu funkce bude mít za následek relativní neplatnost. Blíže LASÁK, Jan. In: LASÁK, Jan a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 446.

¹⁵² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2019, sp. zn. 27 Cdo 5340/2017.

¹⁵³ V režimu obchodního zákoníku platilo, že pokud mezi kapitálovou společností a členem jejího orgánu nebyla sjednána či neplatně sjednána odměna za výkon funkce daného člena, tak v takovém případě měl člen voleného orgánu nárok na odměnu obvyklou podle § 571 odst. 1 ObchZ.

výslovně sjednáno odměňování, tak platí, že výkon funkce je bezplatný. Tato skutečnost však neplatí za předpokladu, kdy ujednání o odměňování je neplatné z důvodu na straně kapitálové společnosti, či v důsledku neuzavření dané smlouvy z důvodu překážek na straně kapitálové společnosti, vyšší moci nebo jiné skutečnosti nezávislé na vůli člena voleného orgánu. V takových případech bude členovi statutárního orgánu náležet obvyklá odměna v době uzavření smlouvy či vzniku funkce.¹⁵⁴

K této otázce se Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 22. 10. 2019, sp. zn. 27 Cdo 5340/2017 vyjádřil tak, že *„aby bylo možné uzavřít, že důvody, pro které nebyly naplněny požadavky kladené na ujednání o odměně, nelze přičítat k tíži dotčeného člena voleného orgánu, musí tento člen učinit takové kroky, které lze po něm spravedlivě požadovat (např. doručit společnosti návrh smlouvy o výkonu funkce obsahující i ujednání o odměně, podniknout kroky potřebné k tomu, aby valná hromada či jiný příslušný orgán měl možnost smlouvu o výkonu funkce schválit apod.). Zůstane-li člen voleného orgánu zcela nečinný (neudělá-li nic pro to, aby došlo k naplnění požadavků kladených na ujednání o odměně), nebudou zpravidla naplněny předpoklady § 59 odst. 4 z. o. k. pro vznik práva na odměnu obvyklou.“*

Struktura odměn je vypočtena v § 60 ZOK, podle kterého prospěchem získaným ze smlouvy o výkonu funkce mohou být všechny složky odměn člena voleného orgánu, včetně případného věcného plnění. V neposlední řadě se může jednat i o úhrady do systému penzijního připojištění nebo dalšího plnění, včetně podílu na zisku (tantiémy) či nabytí účastnických cenných papírů. Možnost nabytí či převod účastnických cenných papírů může být jako odměna umožněna nejen členu voleného orgánu, ale i osobě jemu blízké. V takovém případě je otázkou, zda osoba blízká, která nabyla účastnický cenný papír, bude povinna v rámci uplatněné zvláštní povinnosti pod písm. a) vydat takto získané plnění. Autorka se domnívá, že nikoliv, a to s ohledem na skutečnost, že úmyslem zákonodárce je zasáhnout primárně majetkovou sféru člena statutárního orgánu, který přispěl svým jednáním k úpadku obchodní korporace a nepodal včasné a řádné insolvenční návrh. Za těchto okolností se v daném případě uplatní § 66 odst. 1 písm. a) ZOK věta za středníkem, podle které bude člen statutárního orgánu povinen vydat získaný prospěch v penězích, není-li možné vydat původní prospěch, tedy uvedené účastnické cenné papíry.

Co se týká náhradního plnění v podobě peněžních prostředků, není zákonem výslovně upraven okamžik určení výše peněžní náhrady. Teda, zda určujícím okamžikem je okamžik, kdy člen voleného orgánu jiné plnění obdržel, nebo zda určujícím momentem je okamžik

¹⁵⁴ JOSKOVÁ, Lucie (Komentář k 5.3.2 Odměna obvyklá). In: ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Akciové společnosti*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 429. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

vzniku povinnosti vydat získané plnění. Za předchozí právní úpravy J. Lasák dovozoval, že výše peněžní náhrady má být vyčíslena k okamžiku, kdy vznikla povinnost k vydání jiného prospěchu, tedy k okamžiku, kdy insolvenční správce vyzval dotčeného člena.¹⁵⁵ Za současné právní úpravy však předpokladem pro vydání jiného prospěchu již není předchozí výzva insolvenčního správce. Ve vztahu ke zkoumané právní úpravě je autorka toho názoru, že výše finančního ekvivalentu poskytnutého plnění by měla být určena ke dni, kdy člen voleného orgánu toto jiné plnění fakticky obdržel.

Zákon jiné plnění definuje jako odměnu nad rámec toho, co podle právního předpisu, smlouvy o výkonu funkce či vnitřního předpisu schváleného orgánem dané obchodní korporace je členu voleného orgánu poskytnuto. Toto jiné plnění lze poskytnout pouze za předpokladu, že s tím orgán příslušný pro schválení smlouvy o výkonu funkce vysloví souhlas, popř. se současným vyjádřením kontrolního orgánu, byl-li zřízen.¹⁵⁶ Povaha takto poskytnutého jiného plnění může být různorodá. Může jít jak o poskytování služeb či plnění věcné povahy.

Co se týče jiného prospěchu poskytnutého členu statutárního orgánu, tak zákon výslovně neuvádí, zda se má jednat o prospěch obdržený v souvislosti s výkonem funkce členu voleného orgánu, či nikoliv. P. Šuk dovozuje, že se v daném případě bude jednat o plnění obdržené v souvislosti s výkonem funkce.¹⁵⁷ S tímto závěrem autorka souhlasí, a to s odkazem na smysl a účel právní úpravy, jejímž podstatným aspektem je zásah do majetkové sféry členu statutárního orgánu, jako sankce za porušení jeho povinnosti při výkonu funkce ve voleném orgánu.

Významnou změnou oproti stavu před novelou č. 33/2020 Sb. je, že důsledkem neschválení smlouvy o výkonu funkce v kapitálových společnostech není její neplatnost (relativní), jak tomu bylo dle § 48 ZOK, ale její neúčinnost (§ 59 odst. 2 ZOK ve znění novely). V praxi si lze představit situaci, kdy dlužník (kapitálová společnost) uzavře s členem voleného orgánu smlouvu o výkonu funkce, avšak nedojde k následnému schválení příslušným orgánem (např. z důvodu, že se valná hromada svolána za účelem schválení smlouvy o výkonu funkce vůbec nesejde či nebude usnášeníschopná, tedy z důvodů, které nelze přičítat členovi voleného orgánu). Obchodní korporace i přes tuto skutečnost bude pravidelně dle neúčinné smlouvy o výkonu funkce vyplácet odměnu danému členovi. V takovém případě má členovi voleného

¹⁵⁵ LASÁK, Jan (Komentář k § 62). In: LASÁK, Jan a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 553.

¹⁵⁶ ŠTENGLOVÁ, Ivana (Komentář k § 59, II, bod 5). In: ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

¹⁵⁷ ŠUK (Komentář k § 66, V, 28). In: ŠTENGLOVÁ. *Zákon o obchodních korporacích...*, jako příklad uvádí, že pod takto vymezený prospěch nebude dopadat nájemné vyplývající z uzavřené nájemní smlouvy mezi členem statutárního orgánu, jako pronajímatelem, a obchodní korporací, jako nájemcem.

orgánu náležená odměna obvyklá určená k okamžiku, kdy byla smlouva o výkonu funkce uzavřena, ačkoliv nebyla schválena. V případě, že vyplácená odměna bude vyšší než odměna obvyklá, insolvenční správce postupem podle § 66 ZOK bude vymáhat pouze tu část odměny odpovídající odměně obvyklé, a to s ohledem na skutečnost, že právní režim části odměny vyplacené nad zákonnou (obvyklou) výši je bezdůvodným obohacením a podléhá jinému režimu.

V případě, že smluvní strany podřídí vztah mezi členem statutárního orgánu a obchodní korporací jinému smluvnímu typu, nevyloučí tím aplikaci § 66 ZOK.

Ve vztahu k předpokladu aplikace § 66 odst. 1 písm. a) ZOK, a to skutečnosti, že insolvenční řízení musí být zahájeno k návrhu jiné osoby než dlužníka, vyvstává otázka, jak budou postupovat soudy v případech, kdy v krátkém časovém období poté, co bude podán věřitelský insolvenční návrh, bude soudu doručen rovněž dlužnický insolvenční návrh. Na řešení této situace obecně dopadá § 107 odst. 1 InsZ s tím, že pokud je na majetek dlužníka podán další insolvenční návrh (v daném případě dlužnický návrh), a to dříve, než insolvenční soud vydá rozhodnutí o úpadku, považuje se tato situace za přistoupení k řízení. Od okamžiku dojití návrhu k příslušnému soudu, se tato osoba považuje za dalšího navrhovatele. P. Šuk ve vztahu ke zkoumané právní úpravě uvádí, že nezbytným předpokladem pro posouzení, zda bylo insolvenční řízení zahájeno i k návrhu dlužníka, je okolnost, zda je možné dlužnický insolvenční návrh považovat za včasný a řádný, přičemž včasnost je posuzována ve vztahu k povinnosti podle § 98 InsZ a řádnost s ohledem na splnění podmínek vymezených v § 104 InsZ.¹⁵⁸ Autorka s předestřeným závěrem souhlasí, kdy podmínka včasnosti a řádnosti podaného dlužnického insolvenčního návrhu by se s ohledem na to, že se jedná o jeden z předpokladů pro uplatnění nároku, posuzovala v rámci řízení o zvláštní povinnosti, nikoliv v rámci rozhodování o úpadku, jelikož tato otázka vyžaduje rozsáhlé dokazování, a to nad rámec skutečností prokazovaných v rámci rozhodování o úpadku.

Nastalá situace může být i opačná, a to v tom smyslu, že některý z věřitelů podá insolvenční návrh dříve, než soud vydá rozhodnutí o úpadku na základě dlužnického insolvenčního návrhu. Za této situace, při splnění pravidel pro přistoupení k insolvenčnímu návrhu, bude možné vůči porušujícímu členovi statutárního orgánu uplatnit sankci v § 66 odst. 1 písm. a) ZOK, jelikož se nebude jednat o řízení zahájené pouze k návrhu dlužníka.¹⁵⁹

Věřitelé, nejčastěji v důsledku konkurenčních bojů, podávají tzv. *šikanózní insolvenční návrhy*, které jim můžou umožnit profitovat z hmotněprávních a procesních účinků

¹⁵⁸ ŠUK (Komentář § 66, V, 26). In. ŠTENGLOVÁ. *Zákon o obchodních korporacích...*

¹⁵⁹ ŠUK (Komentář § 66, V, 27). In. ŠTENGLOVÁ. *Zákon o obchodních korporacích...*

souvisejících se zahájeným insolvenčním řízením. V takových případech je nezbytná včasná aktivita dlužníka, která se může projevit v neuznání pohledávek označených věřitelů v insolvenčním návrhu či již přihlášených, a současně v prokázání skutečností, které by osvědčovaly, že se v úpadku nenachází.

3.3 Žaloba na doplnění pasiv podle § 66 odst. 1 písm. b) ZOK

Právní úprava zahrnutá v § 66 odst. 1 písm. b) ZOK umožňuje po vzoru francouzské právní úpravy čl. 651-1 a násl. Code de commerce, podat tzv. žalobu na doplnění pasiv (*la responsabilité pour insuffisance d'actif*, dříve označovanou jako *l'action en comblement de passif*).¹⁶⁰ Tato úprava je postavena na zcela jiných principech než její předchůdce v podobě zákonného ručení.¹⁶¹ Především se již nejedná o zákonné ručení postavené na principech ručení, ale o zvláštní povinnost postavenou na principech odpovědnosti za škodu.¹⁶² Členové statutárního orgánu (ve francouzské právní úpravě řídicí orgán *de iure* a *de facto*) můžou být na základě rozhodnutí insolvenčního soudu zavázáni k povinnosti doplnit nedostatečný majetek obchodní korporace, a to dokonce z vlastních zdrojů. Tato povinnost by měla odpovídat míře, v jaké člen statutárního orgánu fakticky odpovídá za nedostatek majetku obchodní korporace.¹⁶³ Jinak řečeno, při ukládání této majetkové povinnosti se bude vycházet z předpokladu, že pokud člen statutárního orgánu přispěl k úpadku obchodní korporace, tak mu soud může uložit povinnost vyrovnat rozdíl mezi souhrnem dluhů a výší plnění z hlediska nedostatečné majetkové podstaty.

Uložení této povinnosti se vztahuje pouze a výlučně na likvidační způsob řešení úpadku, tedy konkurs, a to jako motivace pro volbu řešení úpadku prostřednictvím reorganizace.¹⁶⁴ Jak důvodová zpráva k této skutkové podstatě uvádí, jedná se o zvláštní případ náhrady škody. Předpoklady pro vznik povinnosti k náhradě škody jsou (i) porušení povinnosti vedoucí

¹⁶⁰ Francouzská právní úprava označovala tento institut nejprve jako „*l'action en comblement de passif*“, tedy žaloba na naplnění pasiv. Od roku 2005 však tento institut označují jako „*l'action en responsabilité pour insuffisance d'actif*“, v překladu žaloba na odpovědnost za nedostatek aktiv. Česká právní úprava inspirovaná se současným zněním tohoto institutu, převzala dřívější označení. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/285129/1/2>

¹⁶¹ Předchůdcem tohoto ustanovení byl § 194 odst. 6 ObchZ. Jednalo se o obecný ručitelský závazek za předpokladu, že člen statutárního orgánu nenahradí právnické osobě škodu, kterou jí způsobil porušením svých povinností při výkonu funkce.

Blíže: ŠTENGLOVÁ, Ivana (Komentář k § 194). In: ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

¹⁶² ŠUK (Komentář k § 66, I, 2). In: ŠTENGLOVÁ. *Zákon o obchodních korporacích...*

¹⁶³ Důvodová zpráva k novele č. 33/2020 Sb., § 66.

¹⁶⁴ Podle francouzské právní úpravy je od roku 2005 vyloučena možnost aplikace žaloby na doplnění pasiv na sanační způsoby řešení úpadku, čímž se rovněž inspirovala česká právní úprava.

k úpadku obchodní korporace, (ii) vznik škody (tedy nedostatečná výše majetku obchodní korporace, která by postačovala k uspokojení pohledávek věřitelů) a (iii) příčinná souvislost mezi porušením povinnosti a vznikem škody.¹⁶⁵

Oproti zvláštní povinnosti k vydání prospěchu, není žaloba na doplnění pasiv vázána na zahájení insolvenčního řízení na návrh jiné osoby než dlužníka. Zákonodárce tak v obou skutkových podstatách stanovil zcela odlišné předpoklady pro jejich uplatnění. Otázkou je, zda tak učinil záměrně, nebo pouze po vzoru francouzské právní úpravy předpoklad spočívající v zahájení insolvenčního řízení na návrh jiné osoby než dlužníka nezahrnul v rámci sankce v podobě žaloby na doplnění pasiv. Tato skutečnost má tedy za následek, že aktivita člena statutárního orgánu v podobě včasného a řádného insolvenčního návrhu nezabrání případné odpovědnosti za nedostatek aktiv v majetkové podstatě.

V souvislosti s touto skutečností vyvstává otázka, zda zkoumaná právní úprava umožňuje uplatnit obě zvláštní povinnosti zároveň vůči jedné pasivně legitimované osobě. Jazykovým a systematickým výkladem autorka dospívá k závěru, že uplatnění obou povinností vůči téže osobě není zákonem vyloučeno. Tomuto výkladu odpovídá i samotná úprava, která je zahrnuta v rámci jednoho ustanovení oddělená spojkou "a" a současně je v rámci úpravy žaloby na doplnění pasiv uvedeno, že v případě, že byl na majetek obchodní korporace prohlášen konkurs, může soud *také rozhodnout, že tento člen je povinen poskytnout do majetkové podstaty plnění ...* Samotný zákonodárce v důvodové zprávě k novele 33/2020 Sb. neuvádí zdůvodnění, proč by současné uplatnění obou zvláštních povinností vůči jedné osobě bylo vyloučeno. Ba naopak, smyslem a účelem této zkoumané úpravy je dosáhnout co nejvyššího možného uspokojení věřitelů dlužníka. Z výše uvedeného vyplývá, že insolvenční správce jako aktivně legitimovaná osoba může vůči jednomu porušujícímu členu uplatnit za splnění zákonem stanovených podmínek obě sankce zároveň.

Zákonná dikce uvádí, že výše uloženého plnění do majetkové podstaty bude závislá *na rozdílu mezi souhrnem dluhů a hodnotou majetku* dlužníka. Na rozdíl od sankce uvedené pod písm. a), zákon výslovně počítá s tzv. *přiměřeností* při určení výše plnění. Závažnost přispění k nedostatečné výši majetku dlužníka je dalším z předpokladů při stanovení této majetkové odpovědnosti.¹⁶⁶ Po vzoru francouzské právní úpravy se nedostatek majetku k uspokojení přihlášených věřitelů má zjišťovat až z konečné zprávy, která uzavírá insolvenční řízení.¹⁶⁷

¹⁶⁵ Důvodová zpráva k novele č. 33/2020 Sb., § 66.

¹⁶⁶ Blíže k proporcionalitě: náleží Ústavního soudu ze dne 29. 9. 2005, sp. zn. III. ÚS 350/03; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2016, sp. zn. 29 Cdo 3899/2015; rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2020, sp. zn. 27 Cdo 1319/2018, bod 23, 24; rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2018, sp. zn. 27 ICdo 62/2017.

¹⁶⁷ Důvodová zpráva k novele č. 33/2020 Sb., § 66.

Pod pojem dluhy dlužníka patří přihlášené a zjištěné pohledávky v insolvenčním řízení, a dále také pohledávky za majetkovou podstatou¹⁶⁸ a pohledávky jim postavené na roveň.¹⁶⁹ Výše dluhů se v průběhu insolvenčního řízení může lišit, a to s ohledem na úspěšné popěrné úkony a zpětvzetí ze strany věřitelů. Hodnota majetku dlužníka se rovněž v průběhu insolvenčního řízení může lišit, a to s ohledem na prvotní ocenění insolvenčním správcem a následnou skutečnou výši zpeněžení jednotlivých věcí (položek) sepsaných v soupise majetkové podstaty dlužníka. Na konečnou hodnotu majetku dlužníka má současně vliv výsledek zahájených (incidenčních) sporů, v důsledku kterých může dojít k navýšení majetkové podstaty dlužníka.

Sestavení a předložení konečné zprávy předpokládá zpeněžení položek sepsaných v majetkové podstatě a vyčíslení částky, která má sloužit k rozdělení mezi věřitele. Teprve v tomto okamžiku lze zjistit rozdíl mezi souhrnem dluhů a hodnotou majetku, která je rozhodující pro stanovení výše povinnosti plnit do majetkové podstaty. Dle autorky při stanovení výše této majetkové povinnosti je potřeba vzít v potaz současně případnou nečinnost insolvenčního správce, který na úkor majetkové podstaty nevymáhal plnění z neúčinných právních jednání, a tím přispěl k nižší hodnotě majetkové podstaty. Tato okolnost bezpochyby nemůže být na úkor člena statutárního orgánu a měla by být zohledněna při stanovení výše jeho povinnosti poskytnout plnění do majetkové podstaty. V těchto případech tak důkazní břemeno leží na členovi statutárního orgánu, a je tedy na něm, zda dané skutečnosti v průběhu incidenčního sporu prokáže.

V důsledku zahájených (incidenčních) sporů a zpeněžování majetku dlužníka, může být razantně prodlouženo samotné insolvenční řízení dlužníka. Jen stěží si lze představit situaci, za které člen statutárního orgánu bude bedlivě čekat, zda na něj insolvenční správce, na základě výsledků z konečné zprávy, podá žalobu na doplnění pasiv či nikoliv. Insolvenční správce tak ze své pozice, v případě že zjistí naplnění předpokladů této odpovědnosti, musí neprodleně učinit kroky bránící členu statutárního orgánu v nakládání s jeho majetkem. V úvahu připadá možnost podání žaloby na doplnění pasiv, a to bezodkladně po sestavení soupisu majetkové podstaty a přezkoumání přihlášených pohledávek věřitelů. V tomto okamžiku insolvenční

¹⁶⁸ Úpravu pohledávek za majetkovou podstatou nalezneme v § 168 InsZ. Jedná se o pohledávky, které vznikají v průběhu insolvenčního řízení a lze je uspokojit kdykoliv během řízení. Blíže: MORAVEC, Tomáš (Komentář k § 168). In: MORAVEC, Tomáš a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

¹⁶⁹ Pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou jsou upravené v § 169 InsZ. Obdobně jako pohledávky za majetkovou podstatou jsou i tyto hrazeny kdykoliv během řízení. Blíže: MORAVEC, Tomáš (Komentář k § 169). In: MORAVEC, Tomáš a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

správce jako aktivně legitimovaná osoba má určitou představu o možné výši rozdílu mezi souhrnem dluhů a hodnotou majetku dlužníka. Nic tedy nebrání tomu, aby soud na základě takto podané žaloby vydal mezitímní rozsudek o základu věci, v rámci kterého bude vysloveno, v čem spočívá porušení povinnosti člena statutárního orgánu, které přispělo k úpadku obchodní korporace. Přesnou výši plnění do majetkové podstaty pak soud povinné osobě uloží až na základě výsledků z konečné zprávy a v souladu se zásadou přiměřenosti. V úvahu připadá i možnost podat návrh na vydání předběžného opatření zabraňující nakládání s majetkem porušujícího člena statutárního orgánu. V takovém případě je však navrhovatel povinen složit jistotu, jejíž výše se v okamžiku podání návrhu na vydání předběžného opatření nemusí v majetkové podstatě dlužníka nacházet. Současně nelze ani předpokládat, že věřitelé dlužníka budou za dané situace ochotni zaplatit jistotu z vlastních zdrojů, a tím zvýšit své pohledávky vůči dlužníkovi.

Z výše uvedeného vyplývá, že insolvenční správce k podání žaloby na doplnění pasiv může přistoupit nejdříve po přezkumném jednání. V případě, kdy insolvenční správce bude pasivní a podá žalobu na doplnění pasiv až na základě výsledků z konečné zprávy, je pravděpodobné, že svou žalobu bude podávat vůči solventnímu členu statutárního orgánu, který se v mezidobí svého majetku zbaví či sám na sebe prohlásí úpadek. Pokud porušující osoba prohlásí na svůj majetek úpadek před vydáním pravomocného rozhodnutí insolvenčního soudu, tak zcela ztíží vymáhání pohledávky vůči své osobě z titulu § 66 ZOK. Lhůta 2 měsíců pro podání přihlášek je lhůtou propadnou a pokud odpovědnost porušující osoby vznikne až po uplynutí propadlé lhůty, půjde o pohledávku vyloučenou z uspokojení v insolvenčním řízení,¹⁷⁰ na kterou se nebude vztahovat případné osvobození dlužníka. Do okamžiku pravomocného rozhodnutí soudu nelze "pohledávku" vůči porušující osobě z titulu § 66 ZOK přihlásit ani jako podmíněnou pohledávku.^{171 172}

I přes tuto skutečnost se v praxi taková přihláška pohledávky (pod pořadovým č. P22) objevila, a to v rámci insolvenčního řízení vedeného proti dlužníkovi Michalovi Mičkovi, u Městského soudu v Praze, ve věci sp. zn. MSPH 88 INS 7575/2021. V daném případě insolvenční správce společnosti *pietro filipi, s.r.o.* přihlásil do insolvenčního řízení dlužníka

¹⁷⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 11. 2020, sp. zn. 27 Cdo 1169/2019, bod 19.

¹⁷¹ Obdobně je to v případě nepravomocně přiznaných nákladů řízení, které rovněž nelze do insolvenčního řízení přihlásit ani jako pohledávku vázanou na splnění odkládací podmínky. Blíže: rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2015 sp. zn. 29 ICdo 62/2014.

¹⁷² Pohledávku z titulu § 66 ZOK nelze ani "dopřihlásit" jak je tomu v případě pohledávek nabytých v rámci pozůstalostního řízení v průběhu insolvenčního řízení (usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 5. 2017, sp. zn. 4 VSPH 671/2017) nebo pohledávek zástavních věřitelů, pokud věc zatížená zástavním právem byla sepsána do majetkové podstaty až na základě neúčinného právního jednání dlužníka (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 11. 2020, sp. zn. 29 NSCR 35/2019).

Michala Mičky "pohledávku" z titulu nároku na uhrazení částky ve výši 235.387.944,67 Kč, odpovídající porušení povinnosti Michala Mičky jednat při výkonu funkce jednatele s péčí řádného hospodáře, kterážto přispěla k úpadku společnosti *pietro filipi, s.r.o.* Tato přihláška byla ze strany insolvenčního správce dlužníka Michala Mičky popřena, nikoliv však z důvodu neexistence konstitutivního rozhodnutí soudu zakládajícího odpovědnost člena statutárního orgánu, ale s ohledem na časovou působnost právní úpravy zvláštních povinností při úpadku.¹⁷³

Přihlášená pohledávka vedená pod pořadovým číslem P22 byla ze strany insolvenčního správce dlužníka *pietro filipi, s.r.o.* podaná v návaznosti na uplatněnou žalobu ve smyslu § 66 odst. 1 písm. b) ZOK vůči Michalovi Mička. V daném případě insolvenční soud dne 12. 9. 2023 vyzval insolvenčního správce dlužníka *pietro filipi, s.r.o.* jako žalobce ke zvážení podané žaloby, a to s odůvodněním, že dle jeho názoru „*insolvenční řízení ve věci dlužníka petro filipi s.r.o. bylo dne 8. 2. 2021 zahájeno dlužnickým insolvenčním návrhem, nárok dle písm. b) uvedeného ustanovení, tj. z titulu odpovědnosti za nedostatek aktiv nelze uplatňovat samostatně bez současného uplatnění nároku dle písm. a) – tzv. clawbacku.*“¹⁷⁴ S takto předestřeným právním názorem soudu autorka zcela nesouhlasí, a to hned z několika důvodů. Předně je nutné konstatovat, že za této situace by bylo vyloučeno samostatně postihnout osobu, která ačkoliv svým jednáním přispěla k úpadku obchodní korporace, tak s ohledem na skutečnost, že neobdržela od obchodní korporace prospěch ze smlouvy o výkonu funkce, či případný jiný prospěch, nebylo by možné jí postihnout sankcí uvedenou v § 66 odst. 1 písm. a) ZOK, a tudíž, dle názoru soudu, ani žalobou na doplnění pasiv. Uvedený právní názor soudu je v rozporu se smyslem a účelem zkoumané právní úpravy a zcela nereflektuje skutečnost, že např. v případě faktických či stínových vedoucích aplikace § 66 odst. 1 písm. a) ZOK nebude ve většině případů přicházet v úvahu.

¹⁷³ Blíže k vyrozumění o popření. Dostupné z: <https://isir.justice.cz/isir/doc/dokument.PDF?id=51325140>.

¹⁷⁴ Sdělení Městského soudu v Praze ze dne 7. 9. 2023, č. j. 206 ICM 697/2022-15 [cit. 20. 10. 2023]. Dostupné z: <https://isir.justice.cz/isir/doc/dokument.PDF?id=55811614>.

4. Řízení o uložení zvláštních povinností při úpadku obchodní korporace

Řízení o uložení zvláštních povinností je zařazeno mezi incidenční spory.¹⁷⁵ Lze však považovat za poněkud nešťastné, že je toto řízení označeno za incidenční spor v zákoně o obchodních korporacích, nikoli však přímo v insolvenčním zákoně. Uvedená skutková podstata tak doplňuje taxativní výčet incidenčních sporů definovaných v insolvenčním zákoně, a to s odkazem na § 159 odst. 1 písm. h) InsZ, podle kterého jsou incidenčními spory i další spory, které *zákon* označí jako spory incidenční. Prostřednictvím uvedeného ustanovení nicméně dochází k rozšíření taxativního výčtu incidenčních sporů mimo insolvenční zákon, což je ze systematického hlediska velmi nežádoucí řešení.¹⁷⁶

Z povahy incidenčního sporu, který je provázán dispoziční zásadou, pak vyplývá, že uložení této zvláštní povinnosti bude uskutečňováno jen na návrh. Vyloučeno je tedy rozhodnutí o následcích uvedených v § 66 odst. 1 ZOK z moci úřední. To je rozdíl oproti řízení o diskvalifikaci člena statutárního orgánu, které zákon umožňuje zahájit i bez návrhu.¹⁷⁷

Skutečnost, že se v případě řízení o zvláštních povinnostech jedná o incidenční spor má současně za následek, že jej lze zahájit vůči osobě, vůči které trvají účinky rozhodnutí o úpadku.¹⁷⁸ To je podstatný rozdíl oproti zahájení řízení podle obecné úpravy náhrady újmy z titulu porušení péče řádného hospodáře, které není incidenčním sporem. Za těchto okolností účinky rozhodnutí o úpadku brání zahájení řízení z titulu náhrady újmy za porušení péče řádného hospodáře, jelikož taková pohledávka vzniklá před zjištěním úpadku, měla být přihlášena do insolvenčního řízení.

Za předchozí právní úpravy byl zastáván názor, že pravidlo o přenesení důkazního břemene na člena voleného orgánu ohledně skutečnosti, že jednal s péčí řádného hospodáře, současně dopadá na vydání prospěchu a zákonné ručení. Co se týká prokázání existence úpadku dané obchodní korporace, tak k této povinnosti byla zavázána aktivně legitimovaná osoba.¹⁷⁹ Za nové právní úpravy bude situace totožná. Insolvenční správce, jako aktivně legitimována osoba, bude v rámci svého žalobního návrhu povinen uvést, která z předvídaných povinností má být členu statutárního orgánu uložena, při současném tvrzení a prokázání předpokladů pro

¹⁷⁵ Blíže § 2 písm. d) InsZ

¹⁷⁶ Stejný názor: KRČMÁŘ. *Majetkové sankce vůči ...*, s. 20.

¹⁷⁷ K tomu viz úprava stanovena v § 63 - 65 ZOK, týkající vyloučení člena statutárního orgánu z výkonu funkce.

¹⁷⁸ § 140c InsZ

¹⁷⁹ ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil (Komentář k § 52, II, 3). In: ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

uplatnění zvláštních povinností.^{180 181} Žalovaný člen statutárního orgánu pak bude povinen tvrdit a prokazovat, že jednal s péčí řádného hospodáře.¹⁸²

Uplatnění zvláštních povinností při úpadku obchodní korporace není v zákoně o obchodních korporacích časově omezeno. Přesto určení tohoto časového okamžiku je nezbytným předpokladem nejen pro zachování právní jistoty jako jednoho ze znaků existence právního státu,¹⁸³ ale především úspěšného soudního sporu.¹⁸⁴ Otázkou tedy je, zda je insolvenční správce v daném případě limitován obecnou promlčecí lhůtou a v případě, že ano, tak zda promlčecí lhůta počne běžet od účinků (zveřejnění) rozhodnutí o úpadku, nebo až od rozhodnutí o způsobu řešení úpadku (resp. prohlášení konkursu v případě žaloby na doplnění pasiv). Autorka se přiklání k variantě druhé, a to s ohledem na skutečnost, že rozhodnutí o způsobu řešení úpadku je jedním z předpokladů pro uložení zvláštních povinností při úpadku. Současně lze tento závěr odůvodnit i následující situací. Insolvenční řízení bude zahájeno k insolvenčnímu návrhu spojeného s návrhem na povolení reorganizace, soud však vydá pouze usnesení o prohlášení úpadku dlužníka, přičemž v mezidobí do rozhodnutí o způsobu řešení úpadku nastanou okolnosti, které zapříčiní prohlášení konkursu na majetek dlužníka, namísto reorganizace. V takových případech by totiž nebylo, s odkazem na podmínku likvidačního způsobu řešení úpadku v případě uplatněné žaloby na doplnění pasiv, zcela namíste vázat začátek promlčecí lhůty na okamžik rozhodnutí o úpadku.¹⁸⁵

Ve francouzské právní úpravě se žaloba na odpovědnost pro nedostatek aktiv dle čl. 651-2 alinea 3 Code de commerce promlčuje ve lhůtě 3 let od rozhodnutí, kterým byl prohlášen konkurs dané obchodní korporace.¹⁸⁶

V případě obou zkoumaných sankcí je insolvenčním zákonem stanoveno, že získané plnění náleží do majetkové podstaty dlužníka. Zákon však nestanoví okamžik, kdy k této skutečnosti fakticky dojde. V situacích, kdy v právním řádu nastane mezera v zákoně, je

¹⁸⁰ Insolvenční správce tak činí nejen z pozice žalobce, ale rovněž z pozice insolvenčního správce, který je povinen vykonávat svou činnost svědomitě a s odbornou péčí (§ 36 InsZ). Blíže k postavení insolvenčního správce: ŠNOBLOVÁ, Zuzana, NĚMČÁK, Vítězslav. *Insolvenční správce*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, 284 s.

¹⁸¹ ŠUK (Komentář k § 66, VII, 39). In: ŠTENGLŮVÁ. *Zákon o obchodních korporacích...*

¹⁸² K přenosu důkazní břemene: rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2015, sp. zn. 29 Cdo 440/2013; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2016, sp. zn. 29 Cdo 174/2016; rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2017, sp. zn. 29 Cdo 4590/2016; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2017, sp. zn. 29 Cdo 6035/2016.

¹⁸³ Blíže k právní jistotě: Nález Ústavního soudu ze dne 3. 6. 2009, sp. zn. I. ÚS 420/09; nález Ústavního soudu ze dne 12. 12. 2013, sp. zn. III. ÚS 3221/11; nález Ústavního soudu ze dne 22. 6. 2009, sp. zn. IV. ÚS 610/06; nález Ústavního soudu ze dne 15. 12. 2004, sp. zn. I. ÚS 344/04; nález Ústavního soudu ze dne 9. 4. 2019, sp. zn. II. ÚS 3236/18, bod 21.

¹⁸⁴ V případě odpůrčí žaloby dle § 239 odst. 3 InsZ je zákonem stanovena pro její podání prekluzivní lhůta 1 roku ode dne, kdy nastaly účinky rozhodnutí o úpadku.

¹⁸⁵ Stejný závěr ve vztahu k § 66 odst. 1 písm. b) ZOK: RADA, Tomáš (Komentář k § 66). In: LASÁK, Jan a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 490-491.

¹⁸⁶ RONTCHEVSKY, Nicolas. *Code De Commerce*. 109. éd. Paris: Dalloz, 2013, s. 1854.

potřeba si za pomoci výkladových metod danou neřešenou otázku vyložit. V úvahu připadá *per analogiam legis*, neboli *analogie zákona*, kdy se na konkrétní zákonem neřešenou otázku vztáhne ustanovení, které upravuje obdobnou skutkovou podstatu.¹⁸⁷ V daném případě se bude jednat o ustanovení vztahující se k neúčinnosti právních jednání upravené v insolvenčním zákoně. Podstatou odpůrcích žalob je oprávnění insolvenčního správce odporovat právním jednáním dlužníka, která učinil v zákonem vymezeném období před zahájením insolvenčního řízení.¹⁸⁸ Za předpokladu, že je insolvenční správce v daném incidenčním sporu úspěšný, žalovaná strana je povinna vydat předmět sporu do majetkové podstaty dlužníka.¹⁸⁹ Činí tak v souladu s § 239 odst. 4 InsZ, podle kterého je dlužníkovo plnění z neúčinných právních jednání součástí majetkové podstaty, a to od právní moci rozhodnutí, kterým soud vyhověl dané odpůrcí žalobě. Osobě povinné tak na základě rozhodnutí insolvenčního soudu vznikne povinnost vydat plnění do majetkové podstaty. Předmětné rozhodnutí insolvenčního soudu má rovněž konstitutivní charakter, což znamená, že insolvenční správce nesmí před právní mocí tohoto rozhodnutí sepsat dané plnění do majetkové podstaty. Okamžik sepisu do majetkové podstaty je tedy závislý na právní moci rozhodnutí.

Jakmile předmět plnění bude sepsán do soupisu majetkové podstaty, insolvenční správce přistoupí k jeho zpeněžení. Otázkou zůstává, jakými způsoby se insolvenční správce může domáhat plnění uloženého soudním rozhodnutím, kterého se člen statutárního orgánu v mezidobí zbaví. V úvahu připadá institut neúčinnosti, jehož úprava je koncipována jak v insolvenčním zákoně, tak i v občanském zákoníku. V daném případě by v úvahu připadala aplikovatelnost relativní neúčinnosti zakotvené v občanském zákoníku. Ta však předpokládá nezbytné podání žaloby, která je časově omezena prekluzivními lhůtami.¹⁹⁰ Insolvenční správce tedy může přistoupit k vymáhání plnění prostřednictvím relativní neúčinnosti, avšak ta se, s ohledem na délku trvání, nejeví jako konzistentním řešením, které by bylo v souladu se zásadami insolvenčního řízení. Lze předpokládat, že insolvenční správce, vázán povinnostmi a zásadami insolvenčního řízení, přistoupí ke zpeněžení v podobě postoupení pohledávky vůči porušujícímu členu statutárního orgánu na třetí osobu.

¹⁸⁷ Blíže rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 2006, sp. zn. 20 Cdo 1662/2005.

¹⁸⁸ Insolvenční zákon umožňuje správci odporovat právní jednání bez přiměřeného protiplnění (§ 240 InsZ), dále zvýhodňující právní jednání (§ 241 InsZ) a v neposlední řadě právní jednání úmyslně zkracující (§ 242 InsZ).

¹⁸⁹ Blíže § 237 odst. 1 InsZ

¹⁹⁰ DVORÁK, Bohumil (Komentář k § 590, I, 3, 7). In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

V případech, kdy je na straně povinných více osob, soud v souladu s § 2915 OZ zaváže všechny povinné osoby k solidární povinnosti.¹⁹¹ Z důvodů zvláštního zřetele hodných může soud škůdce zavázat k náhradě podle jejich účasti na škodlivém následku. Tento předpoklad by se mohl uplatnit, pokud by se např. statutární orgán skládal ze dvou členů, přičemž jeden z členů by zastával funkci 3 roky před zahájením insolvenčního řízení a druhý z nich pouze 1 rok před zahájením insolvenčního řízení. Pokud by u obou členů byly prokázány předpoklady uložení zvláštních povinností při úpadku obchodní korporace a byly by zde důvody zvláštního zřetele hodné v podobě intenzivnějšího přispění k úpadku obchodní korporace z důvodu déle trvající funkce ve statutárním orgánu, soud by škůdce zavázal v závislosti na jejich účasti na škodlivém následku. Pravomocné rozhodnutí soudu zakládající povinnost jednoho ze solidárně zavázaných osob nebrání insolvenčnímu správci, aby se s totožným nárokem obrátil proti ostatním solidárně zavázaným škůdcům.

Ačkoliv přiznání tomuto řízení statusu incidenčního sporu vyřeší některé výkladové problémy, lze předpokládat razantní prodloužení samotného průběhu insolvenčního řízení. Na úkor rychlého a hospodárného řízení bude postavena otázka nejvyššího možného uspokojení věřitelů, ke kterému prakticky nemusí v mnoha případech ani dojít. Na insolvenčním správci tak bude spočívat nejen povinnost prokázat skutečnosti rozhodné pro uložení zvláštní povinnosti, ale rovněž případné posouzení, zda je zahájení soudního sporu v daném případě reálným vymožením plnění do majetkové podstaty dlužníka, a to s ohledem na obecnou zásadu insolvenčního řízení, kterou je rychlost, hospodárnost a co nejvyšší uspokojení věřitelů. Vyplyne-li z šetření insolvenčního správce, že člen statutárního orgánu je nemajetnou osobou, vůči které je plnění prakticky nevyhmatelné, může se obrátit na věřitelský orgán a požádat jej o udělení souhlasu s nevyhmatáním daného plnění, ačkoliv by pro to jinak byly splněny předpoklady.

Francouzská právní úprava stanoví zvlášť sankce pro situaci, kdy člen statutárního orgánu dobrovolně nesplní svou povinnost určenou mu pravomocným rozhodnutím soudu. První možnost spočívá v prohlášení úpadku daného člena statutárního orgánu v souladu s čl. L653-6 Code de commerce. Druhou možností je uložení zákazu stanoveného v čl. L653-8 Code de commerce, který spočívá v zákazu vykonávat funkci člena statutárního orgánu (konkrétně

¹⁹¹ BEZOUŠKA, Petr (Komentář k § 2915, II, 4-8). In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

se uvádí zákaz řízení, kontrolování, spravování) v jakékoliv právnické osobě.¹⁹² Tato druhá možnost se podobá českému institutu vyloučení člena statutárního orgánu z výkonu funkce.

Právní úprava vyloučení člena statutárního orgánu z výkonu funkce doznala od 1. 1. 2021 rovněž změny, kdy v souladu s intertemporálním ustanovením (čl. II bod 7 novely) se předchozí znění § 63 a § 64 ZOK použijí na insolvenční řízení zahájená před 1. 1. 2021. V rámci této právní úpravy diskvalifikace počítá zákon se dvěma okruhy důvodů vedoucích k vyloučení. První z možností diskvalifikace, která je vymezena v § 63 odst. 1 ZOK, je tzv. obecnou skutkovou podstatu. Takto obecně vymezená skutková podstata se vztahuje na případy, kdy člen statutárního orgánu v posledních 3 letech před zahájením řízení opakovaně nebo závažně porušil své povinnosti při výkonu funkce. V daném případě se jedná o jakékoliv porušení povinnosti, bez ohledu na skutečnost, zda takové porušení přispělo k úpadku obchodní korporace či nikoliv. Dále pak v souladu s § 63 odst. 2 ZOK může soud rozhodnout, a to dokonce ex lege o diskvalifikaci člena statutárního orgánu z výkonu funkce za předpokladu, že mu byla uložena povinnost podle § 66 odst. 1 ZOK.^{193 194} Skutečnost, že toto řízení lze zahájit i bez návrhu pouze podtrhuje veřejný zájem na tom, aby osoba, která porušila povinnosti se svou funkcí spojené, nemohla po nějakou dobu v této činnosti pokračovat. Základní premisou vyloučení tedy je, že insolvenční soud v rámci řízení o uložení zvláštní povinnosti při úpadku obchodní korporace dospěje k závěru, že člen statutárního orgánu porušil svou povinnost, která vedla k úpadku obchodní korporace a současně uloží některou ze sankcí předvídaných v § 66 odst. 1 ZOK.

V rámci nové právní úpravy se následek porušení, tedy úpadek obchodní korporace, bude zkoumat toliko v rámci řízení podle § 66 ZOK. Příslušný insolvenční soud pak v souladu s § 66 odst. 3 ZOK oznámí své rozhodnutí soudu, který je místně a věcně příslušný¹⁹⁵ v otázce vyloučení člena statutárního orgánu obchodní korporace. V rámci řízení o vyloučení pak příslušný soud bude mít povinnost posoudit, na jak dlouhou dobu členu statutárního orgánu stanoví zákaz výkonu funkce, popř. ve vztahu ke kterým obchodním korporacím se tento zákaz

¹⁹² RONTCHEVSKY. *Code De ...* s. 1876.

¹⁹³ Za účinnosti ObchZ, v souladu s § 381 docházelo k zániku způsobilosti k výkonu funkce ze zákona (s výjimkami v zákoně uvedenými). Konstrukce vymezená zákonem obchodních korporací však předvídá soudní rozhodnutí o vyloučení dotčené osoby.

Blíže: ŠUK, Petr (Komentář k § 63, III, 23). In: ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](https://db.beck-online.cz).

¹⁹⁴ Skutečnost, že řízení lze zahájit i bez návrhu, vyplývá rovněž z § 13 odst. 1 ZŘS; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 2. 2018, sp. zn. 29 Cdo 2227/2016.

¹⁹⁵ Co se týká otázky příslušnosti, tak věcně příslušnými budou na základě § 3 odst. 2 písm. b) ZŘS krajské soudy. Místně příslušnými pak soud, v jehož obvodu je příslušná obchodní korporace zapsána v obchodním rejstříku (§ 86 odst. 1 věta první ZŘS).

bude vztahovat. Pokud jde o dobu, tato nesmí v souladu s § 63 odst. 1 ZOK překročit 3 roky od právní moci rozhodnutí o vyloučení.¹⁹⁶

¹⁹⁶ Usnesení Vrchní soud v Praze ze dne 1. 9. 2016, sp. zn. 14 Cmo 360/2015.

5. Vymezení rozdílů mezi § 66 ZOK, § 159 odst. 3 OZ a § 99 InsZ

Účelem právní úpravy zvláštních povinností při úpadku je mimo jiné přispět ke zvýšené ochraně věřitelů obchodní korporace prostřednictvím vyššího uspokojení jejich pohledávek v insolvenčním řízení. K dosažení individuální ochrany věřitelů slouží institut ručení člena voleného orgánu upravený v § 159 odst. 3 OZ či povinnost k náhradě škody podle § 98 a násl. InsZ. Cílem této kapitoly je vymežit rozdíly mezi těmito instituty poskytující individuální ochranu věřitelům obchodní korporace a zkoumanou úpravou zvláštních povinností při úpadku obchodní korporace.

5.1 Vymezení rozdílů mezi § 159 odst. 3 OZ a § 66 ZOK

Institut ručení člena voleného orgánu je sankčním opatřením, které je upraveno v rámci základní povinnosti každého člena voleného orgánu jednat s péčí řádného hospodáře. Nastupuje za situace, kdy člen voleného orgánu poruší svou povinnost při výkonu funkce, nenahradí právnické osobě újmu, kterou jí tímto porušením způsobí, ačkoliv byl k této náhradě povinen, a zároveň skutečnost, že věřitel se tohoto plnění na právnické osobě nemůže domoci.^{197 198} Zákonné ručení je tak nejen ochranným nástrojem pro věřitele, ale současně poskytuje, byť zprostředkovaně, ochranu samotné právnické osobě. Podmínkou vzniku akcesorického ručení není přispění člena voleného orgánu k úpadku právnické osoby, ani samotná existence úpadku, která by předvíдалa povinnost podat insolvenční návrh.¹⁹⁹

Úprava obsažená v § 159 odst. 3 OZ tak předpokládá existenci škodního nároku a neuhrazený dluh odpovídající škodě vzniklé věřiteli v důsledku porušení povinnosti člena voleného orgánu při výkonu své funkce. Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 30. 6. 2022, sp. zn. 27 Cdo 59/2022 dovodil, že „*podmínkou vzniku ručení podle § 159 odst. 3 o. z. není splatnost pohledávky na náhradu škody, kterou člen voleného orgánu způsobil právnické osobě, ale její splnitelnost.*“

¹⁹⁷ Úprava obsažená v § 159 odst. 3 OZ váže vznik zákonného ručení na porušení povinnosti při výkonu funkce, nikoliv na povinnost vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře. Blíže: ŠTENGLOVÁ, Ivana Zákonné ručení člena orgánu kapitálové obchodní společnosti za její dluhy. *Právní rozhledy* [online databáze], 2018, č. 17 [26. 11. 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

¹⁹⁸ Podle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2022, sp. zn. 27 Cdo 59/2022, bod 40: „...*smysl a účel § 159 odst. 3 o. z. nevyžaduje, aby člen voleného orgánu ručil za dluhy právnické osoby až od okamžiku splatnosti závazku na náhradu škody; ke vzniku jeho ručení tak postačí, je-li oprávněn svou povinnost k náhradě škody plnit.*“

¹⁹⁹ LASÁK, Jan (Komentář k § 159, X, 52-53). In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

Co se týká vymezeného rozsahu povinností, tak ten je určen rozsahem neuhrazené škody způsobené porušením povinnosti právnické osobě. Ačkoliv zákon výslovně jako předpoklad vzniku ručitelského závazku nestanoví proporcionalitu následku k významu a závažnosti daného pochybení člena voleného orgánu, je na místě i s tímto předpokladem počítat. V případě odpovědnostních nároků podle § 66 ZOK je rozsah způsobené škody závislý na výši prospěchu získaného ze smlouvy o výkonu funkce či jiného prospěchu obdrženého ze strany obchodní korporace, a to za období dvou let zpět před zahájením insolvenčního řízení, a v případě žaloby na doplnění pasiv na výši rozdílu mezi souhrnem dluhů a hodnotou majetku obchodní korporace. To vše v souladu se zásadou přiměřenosti, přičemž oproti § 159 odst. 3 OZ se v případě § 66 ZOK jedná o nárok odpovídající škodě vzniklé vůči více věřitelům (nejméně dvou, aby byla naplněna jedna z podmínek úpadku).

Žaloby z titulu zvláštních povinností při úpadku jsou v souladu se zásadami insolvenčního práva podávány insolvenčním správcem, a to v kolektivním zájmu věřitelů v rámci konkrétního insolvenčního řízení. Oproti tomu žaloba z titulu ručení chrání individuální zájmy konkrétního věřitele.

Dalším rozdílem mezi těmito zkoumanými instituty je skutečnost, že pro založení ručitelského závazku člena voleného orgánu je podstatné, že se věřitel nemůže domoci plnění po samotné právnické osobě. Nejčastějším důvodem bude nemajetnost samotné právnické osoby nebo také skutečnost, že se nachází v úpadku, a to na rozdíl od § 66 ZOK, dle kterého se z logiky věci nezkoumá, zda se věřitel může či nemůže domoci svého nároku vůči právnické osobě, jelikož předpokladem pro uplatnění nároku je samotný úpadek obchodní korporace a s tím související kolektivní řešení nastalé situace.

Na povinnost dle § 159 odst. 3 OZ se budou aplikovat ustanovení o ručení, což je v případě § 66 ZOK z povahy věci vyloučeno. Co je však stěžejní pro rozlišení těchto dvou odpovědnostních nároků, že v případě § 159 odst. 3 OZ nastupuje ručení člena voleného orgánu v souladu s obecnými zásadami ručení až okamžikem, kdy se věřitel daného plnění nemůže domoci na právnické osobě. Naproti tomu v případě § 66 ZOK odpovědnostní nárok vzniká konstitutivním rozhodnutím soudu, který o dané povinnosti autoritativně rozhodne. Jsou zde tedy viditelné rozdíly, co se týče okamžiku vzniku konkrétní povinnosti.

Ustanovení § 66 ZOK je tak ve vztahu k obecnému § 159 odst. 3 OZ úpravou zvláštní, kdy případné rozhodnutí soudu, které zakládá ručení členovi voleného orgánu z titulu § 159 odst. 3 OZ, není překážkou věci rozsouzené pro následné podání žaloby podle § 66 ZOK. Jedná se tak o dva samostatné nároky, které mohou být vedle sebe uplatněny zároveň, a o kterých může být paralelně rozhodnuto. Je tedy na věřiteli, zda se svého nároku, v případě úpadku

obchodní korporace, bude vůči členu voleného orgánu současně domáhat cestou zákonného ručení.

5.2 Vymezení rozdílů mezi § 99 InsZ a § 66 ZOK

Insolvenční zákon upravuje samostatně možnost individuálně se domáhat náhrady škody vůči osobám, které porušily zákonem stanovenou povinnost podat včasný a řádný insolvenční návrh.²⁰⁰

Za předchozí právní úpravy obsažené v obchodním zákoníku se Nejvyšší soud ke vztahu mezi tehdy platnými a účinnými § 135 odst. 2 a § 194 odst. 6 ObchZ a § 98 a násl. InsZ vyjádřil tak, že pro posouzení ručení jednatele za závazky společnosti není podmínkou, zda jednatel zároveň splňuje předpoklady pro vznik jeho odpovědnosti za škodu způsobenou věřitelům porušením povinnosti podat insolvenční návrh v souladu s insolvenčním zákonem.²⁰¹ Dané rozhodnutí lze vztáhnout i na současnou právní úpravu, kdy je najisto postaveno, že ačkoliv se v obou případech jedná o nárok věřitele, který vznikl v důsledku porušení povinnosti zákonem vymezených osob, jedná se o dva odlišné právní instituty, které jsou založeny na jiných skutkových okolnostech, přičemž vznik jednoho odpovědnostního nároku automaticky neznamená vznik druhého z nich.

5.2.1 Aktivní věcná legitimace

Otázka aktivní věcné legitimace je v poměrech § 66 ZOK zřejmá a slovy zákona je k podání žaloby pro uplatnění zvláštních povinností za úpadek obchodní korporace oprávněn pouze a výlučně insolvenční správce. Co se týká otázky aktivní věcné legitimace v případě odpovědnosti za škodu podle § 99 InsZ, tato ze zákona výslovně nevyplývá, avšak jazykovým výkladem lze dospět k závěru, že k takovému nároku je oprávněn věřitel, který v rámci insolvenčního řízení uplatnil svou pohledávku přihláškou nebo jehož pohledávka se v rámci insolvenčního řízení považuje za přihlášenou (tedy tzv. přihlášený věřitel). Tato skutečnost vyplývá z § 99 odst. 2 InsZ, který stanoví, že „*škoda nebo jiná újma podle odstavce 1 spočívá v rozdílu mezi v insolvenčním řízení zjištěnou výší pohledávky přihlášené věřitelem*“

²⁰⁰ GLATZOVÁ, Vladimíra. Náhrada škody pro pozdní podání insolvenčního návrhu. *Bulletin advokacie* [online databáze], 2017, č. 6 [cit. 26. 6. 2022]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](https://www.beck-online.cz/); FRONC CHALUPECKÁ, Kristýna, CZUDEK, Damian. *Odpovědnost v insolvenčním právu*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2013, s. 41-43. Dostupné z: https://science.law.muni.cz/knihy/monografie/Odpovednost_v_insolvencnim_pravu.pdf;

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2019, sp. zn. 29 Cdo 1598/2017.

²⁰¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5291/2015.

*k uspokojení a částkou, kterou věřitel v insolvenčním řízení na uspokojení této pohledávky obdržel.*²⁰²

5.2.2 Pasivně věcně legitimované osoby

Pokud jde o okruh pasivně věcně legitimovaných osob, ten je u žaloby podle § 66 ZOK širší. Ve spojení s § 69 ZOK může insolvenční správce podat žalobu podle § 66 ZOK rovněž vůči bývalým členům statutárního orgánu, likvidátorovi a každé další osobě, která se fakticky v takovém postavení nachází, přestože není členem orgánu. Naproti tomu § 99 InsZ ve spojení s § 98 InsZ předpokládá, že pasivně věcně legitimovanou osobou budou výlučně osoby, které mají zákonnou povinnost podat insolvenční návrh. Tuto povinnost v souladu s § 98 odst. 2 InsZ mají zákonní zástupci dlužníka, jeho statutární orgán a likvidátor. Odpovědnost za škodu podle § 99 InsZ se oproti § 66 ZOK nevztahuje na faktické nebo stínové vedoucí. Otázkou je, zda se odpovědnost za škodu podle § 99 InsZ vztahuje rovněž na fyzickou osobu, která právnickou osobu při výkonu funkce v daném orgánu zastupuje. Na danou otázku lze nalézt odpověď subsidiárním použitím § 46a ZOK, přičemž dojdeme k závěru, že věřitel může svou žalobu uplatnit současně vůči zástupci právnické osoby, a to z důvodu jeho solidárního závazku.

5.2.3 Předpoklady vzniku odpovědnosti povinné osoby

V případě § 99 InsZ se jedná o zvláštní ustanovení k obecné odpovědnosti upravené v rámci závazku z deliktů zakotvených v občanském zákoníku. Dle Nejvyššího soudu se jedná o porušení zákonné povinnosti z titulu náhrady škody podle § 2910 OZ, která je založena na presumpci zavinění s možností povinných osob se této odpovědnosti zprostit.²⁰³ Příčinná souvislost pak spočívá v porušení zákonné povinnosti podat včasný a řádný insolvenční návrh a v důsledku toho vzniklé škodě, přičemž dle zákonného znění se vzniklá škoda presumuje a je na škůdci, aby ji vyvrátil.²⁰⁴ Pro zbavení se odpovědnosti za škodu způsobené porušením povinnosti podat insolvenční návrh právní úprava aprobuje dva liberační důvody. První z nich se vztahuje k situacím, za kterých porušení povinnosti spočívající v nepodání včasného insolvenčního návrhu nemělo vliv na výši uspokojení pohledávky přihlášeného věřitele v insolvenčním řízení. Důkazní břemeno ohledně prokázání nedostatku příčinné souvislosti je v daném případě v rukách povinné osoby.²⁰⁵ Tento liberační důvod však z logiky věci nedopadá

²⁰² Blíže: JIRMÁSEK, Tomáš (Komentář k § 99, II, 2, 8). In: SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 1. vydání (4. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

²⁰³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 7. 2016, sp. zn. 29 Cdo 2356/2016.

²⁰⁴ JIRMÁSEK (§ 99, III, 12). In: SPRINZ. *Insolvenční zákon...*

²⁰⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2019, sp. zn. 29 Cdo 1598/2017.

na tzv. *nové věřitele*, jejichž pohledávky vznikly v době, kdy se dlužník již prokazatelně nacházel v úpadku a povinná osoba byla v prodlení s podáním insolvenčního návrhu.²⁰⁶ Druhý z liberačních důvodů se vztahuje k objektivním okolnostem, za kterých povinná osoba nemohla splnit svou povinnost podat insolvenční návrh.

V případě § 66 ZOK se nejedná přímo o náhradu škody, kdy naplnění obecných předpokladů náhrady škody nepostačuje ke vzniku této odpovědnosti. Teprve až konstitutivní rozhodnutí soudu totiž zakládá zvláštní povinnosti člena statutárního orgánu za přispění k úpadku obchodní korporace, přičemž zákon neupravuje žádný liberační důvod, prostřednictvím kterého by se povinná osoba mohla své odpovědnosti za škodu zprostit.

5.2.4 Rozsah nároku aktivně legitimované osoby

Zvláštní povinnosti při úpadku obchodní korporace předpokládají možnost uložení dvou majetkových sankcí. V prvním případě se jedná o povinnost člena vydat do majetkové podstaty prospěch získaný z titulu smlouvy o výkonu funkce či jiného prospěchu získaného od obchodní korporace. Ve druhém případě se pak jedná o sankci v podobě žaloby na doplnění pasiv, která předpokládá, že povinné osobě bude uložena povinnost poskytnout do majetkové podstaty dlužníka plnění z vlastního majetku. V obou případech je podmínkou, že člen přispěl porušením svých povinností k úpadku obchodní korporace, tedy určité subjektivní hledisko. Naproti tomu § 99 InsZ předpokládá možnost domáhat se náhrady škody, a to do výše rozdílu mezi pohledávkou věřitele, která byla do insolvenčního řízení přihlášena a současně řádně zjištěna, a částkou, kterou fakticky věřitel v insolvenčním řízení k uspokojení své pohledávky obdržel, pokud zde není naplněn některý z liberačních důvodů.²⁰⁷

Účelem obou odpovědnostních nároků je zvýšit míru uspokojení pohledávek věřitelů přihlášených do insolvenčního řízení. Otázkou je, která z těchto skutkových podstat "odpovědnosti za škodu" bude mít přednost, a co se stane za předpokladu, kdy jak věřitel, tak insolvenční správce, uplatní současně svůj nárok vůči stejné osobě soudní cestou. Sporná může být tedy otázka, zda tyto nároky mohou vedle sebe obstát či je mezi nimi vztah speciality ve prospěch jednoho z nich.

²⁰⁶ Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 21. 7. 2010, sp. zn. 29 Cdo 1481/2009, uzavřel, že „ohledně věřitelů, jimž vznikly pohledávky v době prodlení osob uvedených v § 3 odst. 2 uvedeného zákona se splněním povinnosti podat návrh na prohlášení konkursu, se rozumí takovou škodou rozdíl mezi tím, co zbývá dlužníku splnit věřiteli v době, kdy návrh na prohlášení konkursu je podán, a částkou, již věřitel posléze obdržel v konkursu na úhradu této pohledávky.“

²⁰⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 12. 2019, sp. zn. 29 Cdo 339/2018, bod 28.

Právní doktrína řeší kumulaci nároků (či konkurenci právních norem)²⁰⁸ jako možnost současného uplatnění různých hmotněprávních nároků. U obou nároků zákon předpokládá úpadek obchodní korporace. Ve vztahu k § 66 odst. 1 písm. a) ZOK pak předpoklad spočívá rovněž v porušení zákonné povinnosti podle § 98 InsZ. Z této skutečnosti je zřejmá propojenost obou právních úprav a předpoklad zahájení insolvenčního řízení. Účinky zahájení insolvenčního řízení pak mají významný dopad na vzájemný vztah těchto právních prostředků ochrany. Je tomu tak proto, že řízení o zvláštních povinnostech při úpadku obchodní korporace je incidenčním sporem. V souladu se zásadami insolvenčního řízení nemůže být jednotlivý věřitel ve svém uspokojení upřednostněn před jinými věřiteli (mimo zákonem stanovené výjimky). Jinými slovy, z výše uvedeného vyplývá, že řízení podle § 66 ZOK není ve vztahu (pravé) speciality k § 99 InsZ. Záměrně autorka uvádí v závorce "pravé" speciality, a to s ohledem na skutečnost, že zákonná díkce daného ustanovení nebrání zahájit obě řízení současně najednou, ani zahájení jednoho z nich není předpokladem pro zahájení toho druhého. Naopak, v zájmu ochrany věřitele je nutné doporučit zahájit obě řízení zároveň, a to i s ohledem na institut promlčení.²⁰⁹ Výše rozsahu náhrady je dle zákonného znění § 99 InsZ určena rozdílem mezi zjištěnou výší pohledávky přihlášeného věřitele a částkou, kterou věřitel v rámci insolvenčního řízení pro uspokojení své pohledávky obdržel. Jelikož přisouzené plnění se dle § 66 ZOK stává součástí majetkové podstaty, nastává zde onen vztah (nepravé) speciality ve prospěch § 66 ZOK. Teprve až po skončení řízení podle § 66 ZOK a schválené konečné zprávy, na základě které dojde k uspokojení pohledávky věřitele, lze najisto určit výši možné náhrady škody podle § 99 InsZ.

Dle T. Rady v případě, kdy insolvenční správce bude úspěšný v žalobě na doplnění pasiv podle § 66 odst. 1 písm. b) ZOK a přisouzené plnění bude vymoženo do majetkové podstaty, nelze se následně ze strany věřitele domáhat náhrady škody postupem podle § 99 InsZ, jelikož by to bylo v rozporu se zásadou *ne bis in idem*.²¹⁰ Zásada *ne bis in idem* spočívá v zákazu dvojího meritorního rozhodnutí téže věci. V daném případě však autorka nespátřuje při zkoumání uvedených skutkových podstat naplnění této zásady. Oba právní instituty se vztahují k porušení jiné povinnosti, a to v prvním případě k porušení povinnosti podat

²⁰⁸ TICHÝ, Luboš. O kumulaci nároků na náhradu škody a konkurenci právních norem. *Bulletin advokacie* [online databáze], 2022, č. 4 [20. 6. 2022]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](https://www.beck-online.cz).

²⁰⁹ Rozhodovací praxe Nejvyššího soudu je ustálená v závěru, že pro podání žaloby dle § 99 InsZ postačí přibližná výše rozsahu škody, blíže rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2017, sp. zn. 21 Cdo 151/2016. Objektivní promlčení lhůta počíná běžet ode dne, kdy byl podán insolvenční návrh. Naproti tomu subjektivní promlčení lhůta nejpozději v den podání přihlášky konkrétního věřitele.

²¹⁰ RADA, Tomáš (Komentář k § 66). In: LASÁK, Jan a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 489.

insolvenční návrh, a ve druhém případě k přispění k úpadku obchodní korporace. Jsou zde tedy vyžadovány odlišné předpoklady, a dokonce předvídané odlišné následky (kolektivní uspokojení všech přihlášených věřitelů v kontradikci s individuálním uspokojením jednoho z přihlášených věřitelů). Současně zde není dodržena totožnost účastníků ani předmětu řízení. Bez ohledu na výše uvedené by připuštění takového právního názoru bylo navíc v rozporu s účelem nového institutu v podobě žaloby na doplnění pasiv a současně by představovalo zásah do práv věřitelů hájících svá práva.

Závěrem této podkapitoly lze shrnout, že pokud má věřitel docílit co nejvyššího možného uspokojení své pohledávky, měl by svůj nárok bránit cestou obou žalob, byť v souladu s § 66 ZOK prostřednictvím insolvenčního správce. V případě, že insolvenční správce neshledá důvody pro uplatnění zvláštních povinností podle § 66 ZOK, může se věřitel domoci svého uspokojení sám. Pokud však insolvenční správce bude úspěšný v rámci žaloby na doplnění pasiv, nemůže tato skutečnost bránit věřiteli v uplatnění svého práva. Může tedy nastat situace, kdy budou zároveň vůči jedné a stejné osobě současně podány obě žaloby, tedy žaloba věřitele z titulu § 99 InsZ a z druhé strany žaloba podle § 66 ZOK, a to u insolvenčního soudu, tedy krajského soudu.²¹¹

²¹¹ § 7a písm. b) a c) InsZ, ve spojení s § 7b odst. 4 InsZ

Závěr

V úvodu této práce byly vymezeny cíle práce a současně vytyčeny právní otázky týkající se právní regulace zvláštních povinností při úpadku obchodní korporace, jejichž zodpovězení si autorka dala za cíl.

V textu byly jednotlivě vymezeny předpoklady vzniku těchto odpovědnostních nároků, včetně vymezení výkladových otázek spojených s aplikací této právní úpravy. Ačkoliv nová právní úprava zvláštních povinností při úpadku obchodní korporace rozšířila možnosti uspokojení pohledávek věřitelů upadnuvší obchodní korporace, tak se i ona potýká s problematickými aspekty, které byly v rámci této práce naznačeny. I s ohledem na tuto skutečnost je nicméně nutné danou právní úpravu hodnotit oproti předchozí právní úpravě kladně.

1. *V jakém okamžiku vzniká členu statutárního orgánu odpovědnost ve smyslu § 66 ZOK?*

Odpovědnost za zvláštní povinnosti při úpadku obchodní korporace vzniká členu statutárního orgánu až okamžikem pravomocného rozhodnutí soudu, který autoritativně po přezkoumání zákonných předpokladů uloží porušivšímu členu zákonem předvídanou sankci. V případě § 66 ZOK se nejedná přímo o náhradu škody, kdy naplnění obecných předpokladů náhrady škody nepostačuje ke vzniku této odpovědnosti. Teprve až totiž konstitutivní rozhodnutí soudu zakládá odpovědnost člena statutárního orgánu za přispění k úpadku obchodní korporace.

2. *Jak lze vykládat vzájemný vztah zvláštních povinností upravených v § 66 odst. 1 písm. a) a § 66 odst. 1 písm. b) ZOK?*

Prostřednictvím jazykového a systematického výkladu zkoumaného § 66 odst. 1 ZOK autorka dovozuje, že obě zvláštní povinnosti lze za splnění zákonem stanovených podmínek uložit současně. Pokud by úmyslem zákonodárce bylo vyloučit současnou aplikaci zkoumaných majetkových sankcí, jistě by tuto skutečnost výslovně uvedl v zákoně a zkoumané povinnosti neupravil v rámci jednoho ustanovení, a to ve dvou odstavcích spojených spojkou "a". Výše uvedenému odpovídá i gramatický výklad dané právní úpravy (*v případě, že byl na majetek obchodní korporace prohlášen konkurs, může soud také rozhodnout, že tento člen je povinen poskytnout do majetkové podstaty plnění ...*).

K jinému závěru autorka nedochází ani prostřednictvím teleologického výkladu, jelikož smyslem a účelem právní normy je především co nejvyšší uspokojení věřitelů konkrétního dlužníka, tedy umožnění aktivně věcně legitimované osoby uplatnit zároveň obě zvláštní povinnosti vůči povinné osobě.

3. *Je vhodně zvolená aktivní věcná legitimace insolvenčního správce, či odebráním aktivní věcné legitimace věřitelům došlo do zásahu jejich práv?*

Aktivní věcná legitimace přiznaná pouze a výlučně insolvenčnímu správci je vhodně zvolenou variantou. Insolvenční správce má ze své pozice přístup k účetním dokumentům obchodní korporace, což mu umožňuje posoudit, zda na straně člena statutárního orgánu došlo k porušení jeho povinností. Jeho postavení v insolvenčním řízení zcela odůvodňuje aktivní věcnou legitimaci v rámci uplatňování zkoumaných odpovědnostních nároků. Změnou právní úpravy ze zákonného ručení na specifickou povinnost k náhradě škody došlo k odstranění výkladových nejasností týkajících se postavení insolvenčního správce, jak tomu bylo v rámci předchozí právní úpravy.

Tato změna v podobě aktivní věcné legitimace přiznané výlučně insolvenčnímu správci nezasahuje do práv a oprávněných zájmů věřitelů. Věřitelé prostřednictvím věřitelského výboru mohou učinit vůči insolvenčnímu správci podnět k uplatnění majetkových sankcí vůči členu statutárního orgánu. V případě, že by po vzoru předchozí právní úpravy aktivní věcná legitimace byla přiznána rovněž každému z věřitelů, došlo by k možnosti vzniku nebývalého počtu prolínajících se žalob, které by se v podstatě týkaly jedné a stejné věci a v závěru by se projednávaly společně.

4. *Je aplikace § 66 ZOK v rozporu se zásadami insolvenčního řízení, především se zásadou rychlosti, hospodárnosti a s co nejvyšším uspokojením věřitelů?*

Odpověď na tuto otázku je závislá na aktivním jednání ze strany insolvenčního správce. Pokud tento bezprostředně po svém ustanovení učiní kroky směřující k uplatnění zvláštních povinností při úpadku, aplikace § 66 odst. 1 písm. b) ZOK nebude v rozporu s výše uvedenými zásadami insolvenčního řízení. Teprve za situace, kdy insolvenční správce po předložení konečné zprávy, ze které bude vyplývat rozdíl mezi souhrnem dluhů a hodnotou majetku, začne činit kroky směřující k uplatnění žaloby na doplnění pasiv, dojde jednoznačně k prodloužení

insolvenčního řízení, které ve svém důsledku nemusí znamenat vyšší uspokojení věřitelů. Je tedy na insolvenčním správci, aby bedlivě poté, co bude ustanoven do své funkce, přistoupil k uplatnění zvláštních povinností za úpadek obchodní korporace, samozřejmě za předpokladu, že zákonem stanovené podmínky budou naplněny.

Oproti dřívější právní úpravě ručení členů orgánu při úpadku obchodní korporace odpadá možnost individuálního řešení mimo insolvenční řízení, což je zcela v souladu se zásadou poměrného uspokojení dlužníkových věřitelů, tedy v souladu se zásadou *par conditio creditorum* (*pari passu*).

5. *Docílila předmětná změna právní úpravy novelou č. 33/2020 Sb. odstranění výkladových nejasností a celkové neaplikovatelnosti odpovědnosti za úpadek obchodní korporace?*

Na tuto otázku nelze uvést jednoznačnou odpověď. Z jedné strany změna právní úpravy docílila odstranění nežádoucích výkladových problémů bránících v aplikovatelnosti, a to především nejasné otázky aktivní věcné legitimity insolvenčního správce či roztržštěností do více řízení, což za předchozí právní úpravy bylo zcela v rozporu se zásadami insolvenčního řízení. Dále v případě vydání prospěchu ze smlouvy o výkonu funkce došlo k úpravě období, za které má povinná osoba vydat získaný prospěch, což zabránilo porušivšímu členu ve zkrácení období, za které by byl povinen vydat získaný prospěch. Pozitivní je rovněž v rámci této majetkové sankce změna v předpokladu úpadku, nikoliv hrozícího úpadku, jak tomu bylo za předchozí právní úpravy. Nová právní regulace v podobě žaloby na doplnění pasiv pak odstranila nežádoucí problematické aspekty zákonného ručení při úpadku obchodní korporace, které zcela ztěžovaly uplatnění tohoto nároku.

Z druhé strany i přes tyto pozitivní změny, které umožní docílit větší míry využití zkoumaných zvláštních povinností při úpadku, tak ani ony nicméně nepřinesly nástroje, kterými by se porušující osobě zabránilo v nepříznivém postupu v podobě zbavování se svého majetku či vstupu do oddlužení, a docílilo se tak co nejvyššího uspokojení věřitelů obchodní korporace. Jelikož je vznik odpovědnostních institutů vázán na konstitutivní rozhodnutí soudu, povinné osobě je dán prostor k vyhodnocení dané situace. Insolvenčnímu správci se samozřejmě nebrání v následném domáhání se zbaveného majetku prostřednictvím institutů neúčinnosti, ale tato cesta předpokládá prodloužení insolvenčního řízení, což opětovně není v souladu se zásadou rychlosti a hospodárnosti insolvenčního řízení.

Seznam literatury

Právní předpisy

- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění zákona č. 179/2013 Sb., účinném ke dni 31. 12. 2013.
- Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 284/2023 Sb., o preventivní restrukturalizaci, ve znění pozdějších předpisů.

Odborné publikace

- ALEXANDER, Juraj a kol. *Mezera krytí v příkladech. Restrukturalizace a insolvence*. Praha, Triton, 2017, 34 s. Dostupné z: <https://im.vse.cz/restrukturalizace-a-insolvence/wp-content/uploads/CRI-Mezera-kryti%CC%81-v-pr%CC%8C%81kladech-a-souviseji%CC%81ci%CC%81-ota%CC%81zky.pdf>.
- ČECH, Petr, ŠUK, Petr. *Právo obchodních společností v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. 1. vydání. Praha: Ivana Hexnerová – BOVA POLYGON, 2016, 373 s.
- ČERNÝ, Michal, PETR, Michal (eds). *Výzvy v právu: Soutěžní právo a obchodně korporální právo (MMXIX)* [online databáze]. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, 2019, 150 s. [cit. 4. června 2022]. Dostupné z <http://www.michalcerny.net/UP19OKS-FV.pdf>.
- DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Lex COVID (č. 191/2020 Sb., č. 209/2020 Sb., č. 210/2020 Sb.) – komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, 232 s. Dostupné z: <file:///C:/Users/okay/Downloads/Z191-2020-KomentarWK.pdf>.
- FRONC CHALUPECKÁ, Kristýna, CZUDEK, Damian. *Odpovědnost v insolvenčním právu*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2013, 108 s. Dostupné z: https://science.law.muni.cz/knihy/monografie/Odpovednost_v_insolvencnim_pravu.pdf;
- HÁSOVÁ, Jiřina a kol. *Insolvenční zákon*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, 1824 s. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

- HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 2072 s. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- LASÁK, Jan a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1 díl. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, 1608 s.
- LASÁK, Jan a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, 2628 s.
- LASÁK, Jan. *Kontrola řízení a správy akciové společnosti a postavení dozorčí rady*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2023, 416 s.
- LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, 2292 s.
- MANCELOVÁ, Silvia. *Loajalita a péče řádného hospodáře v akciové společnosti*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. 132 s. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 296 s.
- MORAVEC, Tomáš a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, 1838 s. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- RONTCHEVSKY, Nicolas. *Code De Commerce*. 109. éd. Paris: Dalloz, 2013.
- SCHÖNFELD, Jaroslav a kol. *Preventivní restrukturalizace: Revoluce v oblasti sanací podnikatelských subjektů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, 272 s. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- SCHÖNFELD, Jaroslav a kol. *2023: Start preventivní restrukturalizace. Nová šance pro podnikatele, nebo velký problém pro věřitele?* Praha: C. H. Beck, 2023, 216 s. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 1. vydání (4 aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, 1248 s. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- ŠNOBLOVÁ, Zuzana, NĚMČÁK, Vítězslav. *Insolvenční správce*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, 284 s.
- ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 1469 s. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, 1128 s. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, 1316 s. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

- ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Akciové společnosti*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, 803 s. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, 624 s.

Odborné články

- ALEXANDER, Juraj. Kdo padá a kdo upadá – k posuzování úpadku dle insolvenčního zákona. *Právní rozhledy* [online databáze], 2015, č. 12 [cit. 28. 6. 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- ALEXANDER, Juraj. Domněnka neúpadku: zlepší se platební morálka? *Bulletin advokacie* [online databáze], 2017, č. 6 [cit. 28. 6. 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- BOGUSKÝ, Pavel. Ručení členů statutárního orgánu za dluhy obchodní korporace pro porušení povinnosti usilovat o odvrácení jejího úpadku. *Obchodněprávní revue* [online databáze], 2013, č. 11-12 [28. 6. 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- BORKOVEC, Aleš. Corporate governance v roce 2004: inspirace z OECD. *Bulletin advokacie*, 2005, č. 2, s. 52-55.
- ČERNÁ, Stanislava. Ještě k ručení vlivné a ovládající osoby za porušení povinnosti odvracet hrozící úpadek. *Obchodněprávní revue* [online databáze], 2013, č. 6 [cit. 5. 5. 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- ČECH, Petr. Nad několika rekodifikačními nejasnostmi. *Obchodněprávní revue* [online databáze], 2012, č. 11-12 [cit. 5. 5. 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- FLÍDR, Jan. Procesní legitimace insolvenčního správce podle § 68 ZOK. *Obchodněprávní revue*. 2018, č. 2, s. 33-42.
- GLATZOVÁ, Vladimíra. Náhrada škody pro pozdní podání insolvenčního návrhu. *Bulletin advokacie* [online databáze], 2017, č. 6 [cit. 26. 6. 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz
- HAVEL, Bohumil. Úpadková situace dlužníka a standardy péče jeho orgánů. *Bulletin advokacie*, 2017, č. 6, s. 25-27.
- HAVEL, Bohumil, ŽITŇANSKÁ, Lucia. Hranice využitelnosti preventivní restrukturalizace a insolvency governance – český a slovenský pohled. *Právní rozhledy* [online databáze], 2022, č. 1, s. 1-6 [cit. 28. 6. 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- JOSKOVÁ, Lucie. Rozdělení působnosti v rámci kolektivního orgánu a jeho dopad na odpovědnost. *Bulletin advokacie* [online databáze], 2014 [cit. 25. 11. 2023]. Dostupné z:

<http://www.bulletin-advokacie.cz/rozdeleni-pusobnosti-v-ramci-kolektivniho-organu-a-jeho-dopad-na-odpovednost>.

- JOSKOVÁ, Lucie. Likvidátor a statutární orgán kapitálové společnosti v likvidaci. *Obchodněprávní revue* [online databáze], 2017, č. 3 [cit. 25. 11. 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- KOUKAL, Pavel. Předvídatelnost, retroaktivita a zpětné působení práva. *Právník* [online databáze], 2016, č. 3, roč. 155 [cit. 28. 6. 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- KRČMÁŘ, Zdeněk. Majetkové sankce vůči členům orgánů obchodní korporace v úpadku. *Bulletin advokacie* [online databáze], 2017, č. 6 [cit. 25. 11. 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- KUPČÍK, Jan. Proč má český wrongful trading do originálu daleko? *Obchodněprávní revue* [online databáze], 2017, č. 1 [28. 6. 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz
- MORAVEC, Tomáš. Vliv lex COVID na odpovědnost statutárního orgánu za nepodání insolvenčního návrhu. *Obchodní právo: časopis pro obchodně právní praxi* [online databáze], 2020, č. 11 [25. 11. 2023]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/285263/1/2>.
- RICHTER, Tomáš. Úpadek pro platební neschopnost v judikatuře Nejvyššího soudu. *Bulletin advokacie* [online databáze], 2016, č. 10 [cit. 28. 6. 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- SPRINZ, Petr, SCHÖNFELD, Jaroslav. Platební neschopnost a předlužení v řeči práva a ekonomie. *Obchodněprávní revue* [online databáze], 2019, č. 9 [cit. 28. 6. 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- ŠTENGLOVÁ, Ivana. Zákoné ručení člena orgánu kapitálové obchodní společnosti za její dluhy. *Právní rozhledy* [online databáze], 2018, č. 17, s. 592 [cit. 15. 5. 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz
- ŠTENGLOVÁ, Ivana, ŠUK, Petr. Některé důsledky porušení péče řádného hospodáře (nejen) v judikatuře českých soudů. *Obchodněprávní revue* [online databáze], 2021, č. 3 [cit. 28. 6. 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- TICHÝ, Luboš. O kumulaci nároků na náhradu škody a konkurenci právních norem. *Bulletin advokacie* [online databáze], 2022, č. 4 [20. 6. 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- VODIČKA, Karel. Věřitelský insolvenční návrh. *Bulletin advokacie* [online databáze], 2012, [cit. 4. 6. 2022]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/veritelsky-insolvenčni-navrh>.

- VRBA, Milan. Test úpadku při výplatě zisku v kapitálové společnosti. *Obchodněprávní revue* [online databáze], 2014, č. 2 [cit. 25. 11. 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz
- VRBA, Milan, ŘEHÁČEK, Oldřich. Nová úprava obchodních korporací a některé její souvislosti s insolvenčním právem. *Právní rozhledy* [online databáze], 2012, č. 10 [cit. 27. 6. 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- ZVÁRA, Michael. Ručení členů statutárních orgánů kapitálových společností za dluhy společnosti vůči věřitelům dle § 68 zákona o obchodních korporacích. *Obchodněprávní revue* [online databáze], 2016, č. 5 [27. 6. 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz

Soudní rozhodnutí

- Nález Ústavního soudu ze dne 12. 7. 1994, sp. zn. Pl. ÚS 3/94 (č. 38/1993 USn.)
- Nález Ústavního soudu ze dne 12. 10. 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94 (č. 46/1993 USn.)
- Nález Ústavního soudu ze dne 12. 3. 2002, sp. zn. Pl. ÚS 33/01 (28/2002 USn., publikováno v 145/2002 Sb.)
- Nález Ústavního soudu ze dne 15. 12. 2004, sp. zn. I. ÚS 344/04 (publikováno v Soudních rozhledech roč. 2005, č. 2)
- Nález Ústavního soudu ze dne 29. 9. 2005, sp. zn. III. ÚS 350/03 (publikováno v Soudních rozhledech roč. 2005, č. 12)
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 12. 2005, sp. zn. I. ÚS 662/03 (nalis.usoud.cz)
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 2. 2. 2006, sp. zn. II. ÚS 512/05 (nalis.usoud.cz)
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 2006, sp. zn. 20 Cdo 1662/2005 (č. 4/2007 Sb. roz. civ.)
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 12. 2006, sp. zn. 21 Cdo 2091/2005 (č. 8/2009 Sb. roz. civ.)
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2007, sp. zn. 29 Odo 1121/2004 (č. 8/2009 Sb. roz. civ.)
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2008, sp. zn. 5 Tdo 1412/2007
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 30. 10. 2008, sp. zn. 1 VSOL 121/2008
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 11. 2008, sp. zn. 1 VSPH 165/2008
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2009, sp. zn. 29 NSČR 7/2008 (č. 8/2009 Sb. roz. civ., R 91/2009 civ.)
- Nález Ústavního soudu ze dne 3. 6. 2009, sp. zn. I. ÚS 420/09 (Soudní rozhledy, 1/2010)
- Nález Ústavního soudu ze dne 22. 6. 2009, sp. zn. IV. ÚS 610/06 (Sbírka nálezů a usnesení ÚS, 53/2009)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2009, sp. zn. 15 Tdo 294/2009 (Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, 7-8/2010)
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2010, sp. zn. 29 NSČR 1/2008 (R 88/2010 civ., Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, 7-8/2010)
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2010, sp. zn. 29 Cdo 2683/2008 (č. 12/2010 Sb. roz. civ.)
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 7. 2010, sp. zn. 29 Cdo 1481/2009 (www.nsoud.cz)
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 9. 2010, sp. zn. 2 VSPH 850/2010
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 12. 2010, sp. zn. 29 NSČR 10/2009 (č. 6/2011 Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, R 80/2011 civ.)
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2011, sp. zn. 29 NSČR 51/2011 (č. 15/2011 Sb. roz. civ.)
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2011, sp. zn. 29 NSCR 36/2009 (č. 15/2011 Sb. roz. civ.)
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2011, sp. zn. 29 NSČR 14/2011 (č. 16/2012 Sb. roz. civ.)
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2012, sp. zn. 29 NSČR 52/2011 (č. 16/2012 Sb. roz. civ.)
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 3. 2012, sp. zn. 29 NSČR 38/2010 (č. 16/2012 Sb. roz. civ.)
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2363/2011 (č. 21/2013 Sb. roz. civ.)
- Nález Ústavního soudu ze dne 12. 12. 2013, sp. zn. III. ÚS 3221/11 (publikováno v Soudních rozhledech 2/2014)
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2013, sp. zn. 29 NSCR 113/2013 (č. 23/2013 Sb. roz. civ.)
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2013, sp. zn. 29 NSCR 116/2013 (č. 24/2014 Sb. roz. civ.)
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 16. 4. 2014, sp. zn. 3 VSOL 281/2014
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2014, sp. zn. 29 ICdo 14/2012 (č. 26/2014 Sb. roz. civ.)
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 8. 2014, sp. zn. 2 VSPH 122/2014
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2014, ve věci sp. zn. 29 NSCR 119/2014

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2015, sp. zn. 29 Cdo 440/2013 (č. 2/2016 Sb. roz. civ.)
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2015 sp. zn. 29 ICdo 62/2014 (č. 2/2016 Sb. roz. civ.)
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2015, sp. zn. 29 NSCR 24/2013 (č. 3/2016 Sb. roz. civ.)
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2015, sp. zn. 29 Cdo 1962/2013 (č. 3/2016 Sb. roz. civ.)
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2015, sp. zn. 29 Cdo 1436/2014 (č. 4/2016 Sb. roz. civ.)
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2016, sp. zn. 29 Cdo 174/2016 (č. 3/2017 Sb. roz. civ.)
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2016, sp. zn. 29 Cdo 3899/2015 (č. 3/2017 Sb. roz. civ.)
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 7. 2016, sp. zn. 29 Cdo 2356/2016
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2016, sp. zn. 29 NSČR 70/2014
- Usnesení Vrchní soud v Praze ze dne 1. 9. 2016, sp. zn. 14 Cmo 360/2015 (Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, 1/2018)
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2017, sp. zn. 21 Cdo 151/2016 (č. 3/2018 Sb. roz. civ.)
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. 29 NSCR 25/2015
- Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 29. 3. 2017, ve věci sp. zn. 29 Cdo 4095/2016 (č. 3/2018 Sb. roz. civ.)
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2017, sp. zn. 29 Cdo 6035/2016
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2017, sp. zn. 29 NSCR 32/2015
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 5. 2017, sp. zn. 4 VSPH 671/2017 (Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, 7/2018)
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5291/2015 (č. 4/2018 Sb. roz. civ.)
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2017, sp. zn. 29 NSČR 124/2015 (č. 2/2019 Sb. roz. civ.)
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2017, sp. zn. 29 Cdo 4590/2016 (č. 2/2019 Sb. roz. civ.)
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 9. 2017, ve věci sp. zn. 4 VSPH 977/2017

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 29 Cdo 387/2016 (č. 2/2019 Sb. roz. civ.)
- Nález Ústavního soudu ze 7. 11. 2017, sp. zn. Pl. ÚS 33/15 (Sbírka nálezů a usnesení ÚS, 87/2017)
- Nález Ústavního soudu ze dne 14. 11. 2017, sp. zn. I. ÚS 1467/13 (Sbírka nálezů a usnesení ÚS, 87/2017)
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 11. 2017, sp. zn. 29 Cdo 4554/2015 (č. 3/2019 Sb. roz. civ.)
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 2. 2018, sp. zn. 29 Cdo 2227/2016 (č. 2/2020 Sb. roz. civ.)
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2018, sp. zn. 29 NSČR 107/2016
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2018, sp. zn. 27 ICdo 62/2017 (č. 3/2021 Sb. roz. civ.)
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2019, sp. zn. 27 Cdo 2724/2017 (č. 3/2021 Sb. roz. civ.)
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2019, sp. zn. 29 Cdo1598/2017
- Nález Ústavního soudu ze dne 9. 4. 2019, sp. zn. II.ÚS 3236/18 (Sbírka nálezů a usnesení ÚS, 93/2019)
- Usnesení Vrchního soud v Praze ze dne 10. 7. 2019, sp. zn. 4 VSPH 1025/2019
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2019, sp. zn. 29 NSČR 206/2017 (č. 2/2022 Sb. roz. civ.)
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 9. 2019, sp. zn. 27 Cdo 844/2018 (č. 2/2022 Sb. roz. civ.)
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2019, sp. zn. 27 Cdo 90/2019 (č. 2/2022 Sb. roz. civ.)
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2019, sp. zn. 27 Cdo 5340/2017 (č. 3/2022 Sb. roz. civ.)
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 10. 2019, sp. zn. 27 Cdo 5003/2017 (č. 2/2022 Sb. roz. civ.)
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 12. 2019, sp. zn. 29 Cdo 339/2018 (č. 3/2022 Sb. roz. civ.)
- Usnesení Krajského soudu v Ostravě, pobočka v Olomouci ze dne 17. 2. 2020, sp. zn. KSOL 10 INS 951/2021

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2020, sp. zn. 27 Cdo 1319/2018 (publikováno v Ius Focus č. 4/2021)
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2020, sp. zn. 29 NSČR 13/2019 (publikováno v Ius Focus č. 2/2022)
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 11. 2020, sp. zn. 27 Cdo 1169/2019 (publikováno v Ius Focus č. 2/2021)
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 11. 2020, sp. zn. 29 NSCR 35/2019 (publikováno v Ius Focus č. 2/2021)
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2021, sp. zn. 29 ICdo 96/2019 (publikováno v Ius Focus č. 11/2021).
- Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 20. 10. 2021, sp. zn. 8 Cmo 113/2021
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2022, sp. zn. 27 Cdo 59/2022 (publikováno v Ius Focus č. 10/2022)

Další zdroje

- Důvodová zpráva k zákonu č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 284/2023 Sb., o preventivní restrukturalizaci.
- VEDRALA, Josef. *Metodická pomůcka pro přípravu návrhů právních předpisů (II. část)* [online]. Vláda ČR. [cit. 4. 6. 2022]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/lrv/dokumenty/Methodicka_pomuckaII.pdf.
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1023 ze dne 20. června 2019 o rámcích preventivní restrukturalizace, o oddlužení a zákazech činnosti a opatřeních ke zvýšení účinnosti postupů restrukturalizace, insolvence a oddlužení a o změně směrnice (EU) 2017/1132.
- Usnesení vlády České republiky ze dne 15. 3. 2020, č. 215 o přijetí krizového opatření ve smyslu § 5 písm. c) a § 6 odst. 1 písm. b) krizového zákona.

Abstrakt

Tato práce se zabývá úpravou zvláštních povinností člena statutárního orgánu při úpadku obchodní korporace. Práce je zaměřena na podrobný rozbor této nové právní úpravy s cílem vymezit jednotlivé předpoklady pro jejich uplatnění, za současné komparace s předchozí právní úpravou. Cílem zavedení těchto sankčních mechanismů bylo zefektivnit dřívější právní úpravu a docílit co nejvyššího uspokojení pohledávek věřitelů přihlášených do insolvenčního řízení. Práce se proto zabývá otázkou, zdali tento cíl byl naplněn a v neposlední řadě poukazuje na výkladové nejasnosti, které v důsledku nové právní úpravy vznikly.

Abstract

This work deals with the adjustment of special obligations of a member of the statutory body in the event of bankruptcy of a business corporation. The thesis focuses on a detailed analysis of this new legislation with the aim of defining the individual prerequisites for their imposition, while comparing it with the previous legislation. The aim of the introduction of these sanctioning mechanisms was to streamline the previous legislation and to achieve the highest possible satisfaction of the claims of those registered for insolvency proceedings. The thesis therefore deals with the question of whether this goal has been fulfilled and in this context points out the interpretative ambiguities that have arisen with this new legal regulation.

Klíčová slova

Zvláštní povinnosti při úpadku obchodní korporace, vydání prospěchu, žaloba na doplnění pasiv, úpadek, platební neschopnost, předlužení, insolvenční návrh, člen statutárního orgánu

Keywords

Special obligations in case of bankruptcy of a business corporation, benefit issue, action to supplement liabilities, bankruptcy, insolvency, over-indebtedness, insolvency proposal, member of the statutory body